

วารสารเพชฌัญญ์

Savant Journal of
Social Sciences

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2568

Volume 2 Number 2 March - April 2025

ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2568

วารสารเมธีวิจัย

Savant Journal of Social Sciences

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2568

Volume 2 Number 2 March - April 2025

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษา การบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ

กำหนดการเผยแพร่

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์   ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน   ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม   ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บรรณาธิการ

อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวชุตินา ศรีจารุเมธีญาณ

กองบรรณาธิการ

พระครูวุฒิธรรมบัณฑิต, รศ.ดร.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สุวรรณน้อย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนดล ภูสีฤทธิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้าประทาน เต็มขุนทด

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี ทুমเมฆ
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ บัวสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.เสงี่ยม ศิริสวัสดิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

สำนักงานกองบรรณาธิการ

เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
มือถือ 080-7506846

จัดรูปเล่ม (Content designed)

ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

ISSN: 3027-7531 (Online)

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2568

บทบรรณาธิการ

วารสารमेธีวิจัย (Savant Journal of Social Sciences) ได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัย และบทความวิชาการ ที่จะนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับซึ่งจะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) เรื่องละ 3 ท่าน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ในสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษาการบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ นอกจากนี้ ท่านเหล่านี้ยังได้สละเวลาอันมีค่าเพื่อช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็นอย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สำหรับวารสารเมธีวิจัย ประจำปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (มีนาคม - เมษายน 2568) ประกอบด้วยบทความจำนวน 10 บทความ ซึ่งเป็น**บทความวิจัย** จำนวน 7 เรื่อง ได้แก่ (1) การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม: พระธาตุพนมจากตำนานอุรังคธาตุ สู่การยกระดับเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม (2) กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด (3) แนวทางการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร กรณีศึกษา สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 (4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา (5) บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด (6) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา (7) คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด **บทความวิชาการ** จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ (1) ปัญหาและอุปสรรคการนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปใช้ (2) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ: เครื่องมือเพื่อการพัฒนาองค์กร และ (3) พระรามของเขมร (รามเกรตต์) : การศึกษาในฐานะวรรณกรรมพุทธศาสนา

ทางวารสารเมธีวิจัย ยินดีต้อนรับนักวิชาการ นิสิต และนักศึกษา ที่ต้องการนำเสนอผลงานทางวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทความหนังสือ ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากท้ายวารสารแต่ละฉบับ ซึ่งสามารถส่งในระบบออนไลน์ได้ที่ https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้ดียิ่งขึ้นไป

อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารเมธีญาณ
บรรณาธิการ

บทความวิจัย

การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม: พระธาตุพนมจากตำนานอุรังคธาตุ
สู่การยกระดับเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

The Integration of Cultural Capitals: Phra That Phanom from the Legends
of the Urangkhatat to the Upgrade to Being a Cultural World Heritage

ศตพล ใจสบาย, ศศิธร ล่องเลิศ และ มาวิน โทแก้ว

Sataphol Jaisabai, Sasithorn Longlert, Marvin Thokaew.....1

กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

Disaster Prevention and Mitigation Process of Local Administrative Organizations
Case Study of Tha Muang Subdistrict Municipality, Selaphum District, Roi Et
Province

ภูติท กรณิการ์, ประทีป วิจิตรศรีไพบูลย์, วรัญญา เดชพงษ์, วัชร อ่อนศรี
และ สิริภัทร เพ็ญทอง

Phudit Kannikar, Pratheep Vijitsribhaiboon, Waranya Dathpong,
Wachara Voonsri and Siripat Penthong.....11

แนวทางการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร กรณีศึกษา

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4

guidelines for driving the principles of good governance in the administration of
the organization, a case study of the office of public sector anti-corruption
commission, region 4

วรรณิดา สุขชาตะ

wannida sukchata.....26

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภา
องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา

Political Participation of Citizens in Exercising Their Voting Rights to Elect Council
Members of the Non Teng Subdistrict Administrative Organization, Khong District,
Nakhon Ratchasima Province

นันทภพ นมเกษม และ เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล

Nantapob Nomkasem and Settawat Chokworakul.....37

บทความวิจัย (ต่อ)

บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

The role of community leaders in village fund management, a case study of Ban Nong Ya Ma, Nai Mueang Subdistrict, Mueang District, Roi Et Province

พงศ์กร ชาวดง, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ และ รพีพร ธงทอง

Phongsakorn Chaowdong, Pongsawut Rachjun and Rapeeporn

Thongtong.....51

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

Political Participation of Citizens in Voting for Members of Nong Hua Fan Subdistrict Municipality Council, Kham Sakaesaeng District, Nakhon Ratchasima Province Ratchasima Province

นันทวรรณ นมเกษม และ เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล

Nantawan Nomkasem and Settawat Chokworakul.....63

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

Quality of life of jasmine rice farmers in Hin Kong Village, Hin Kong Sub-district, Suwannaphum District, Roi Et Province

อภิญา ทองทิพย์, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ และ รพีพร ธงทอง

Apinya Tongtip, Pongsawut Rachjun and Rapeeporn Thongtong.....76

บทความวิชาการ

ปัญหาและอุปสรรคการนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปใช้

Problems and obstacles in applying the Thailand Quality Award

นิภาพรณ เจนสันติกุล

Nipapan Jentsantikul.....88

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ: เครื่องมือเพื่อการพัฒนาองค์กร

The Integrity and Transparency Assessment of Government Agencies: A Tool for Organizational Development

ธีรภัทร นำนันฑิต และ นิภาพรณ เจนสันติกุล

Thiraphat Nabandit and Nipapan Jentsantikul.....99

บทความวิชาการ (ต่อ)

พระรามของเขมร (รามเกรต) : การศึกษาในฐานะวรรณกรรมพุทธศาสนา	
Rama stories of Cambodia (Ramakreti) : Analysis as Buddhist literature	
ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ	
Natawut Klaisuwan.....	109
หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ.....	120

การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม: พระธาตุพนมจากตำนานอุรังคธาตุ
สู่การยกระดับเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม
The Integration of Cultural Capitals: Phra That Phanom from the Legends
of the Urangkhatat to the Upgrade to Being a Cultural World Heritage

ศตพล ใจสabay¹ ศศิธร ล่องเลิศ² มาวิน โทแก้ว³

Sataphol Jaisabai¹ Sasithorn Longlert² Marvin Thokaew³

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

^{1,2,3}Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonphanom Buddhist campus

Corresponding Author, Email: marwinthokew@gmail.com

Received 11/09/2024 | Revised 25/09/2024 | Accepted 25/09/2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาวิเคราะห์ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 2. ยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม 3. พัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร 4) เสนอแนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม เป็นการวิจัยแบบผสม กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ 1. พระสงฆ์ 2. ปราชญ์ผู้รู้ 3. ประชาชน 4. ผู้นำชุมชน 5. ภาครัฐ 6. พ่อค้า-แม่ค้า 7. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และ 8. นิสิต ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ประชากรที่อาศัยใน 2 ประเทศ จำนวน 810 คน สุ่มโดยเจาะจง เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. ตำนานอุรังคธาตุ เป็นวรรณกรรมเชิงศาสนามีเนื้อหาเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นความเชื่อดั้งเดิม คือ การเสด็จมาของพระพุทธเจ้าสู่ภูมิกำฟ้าเพื่อพยากรณ์สถานที่สำหรับประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของประชาชนสองฝั่งโขง

2. การมีส่วนร่วมในการยกพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. จัดตั้งคณะกรรมการ 2. จัดเวทีสาธารณะ 3. จัดกิจกรรมการศึกษา 4. การแลกเปลี่ยนข้อมูล และ 5. ส่งเสริมความร่วมมือ

3. ชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร มีค่าประสิทธิภาพ 81.73/83.50 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 และคะแนนทดสอบทักษะด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษ หลังเรียน ($\bar{X}$ = 20.27) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 16.27) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ผู้อบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดความรู้และหลักสูตรฯในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45)

4. การยกระดับพระธาตุพนมสู่มรดกโลกทางวัฒนธรรม ควรมีแนวทาง ดังนี้ 1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2. จัดสรรงบประมาณสนับสนุน 3. จัดทำแผนการดำเนินงาน 4. ดำเนินงานตามแผน และมีการติดตาม ประเมินความสำเร็จ 5. ทุกกระบวนการประชาชนมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: ทูนาทางวัฒนธรรม; พระธาตุพนม; มรดกโลกทางวัฒนธรรม

Abstract

This research article aims to 1. study and analyze the legend of the Urangkathuthat as a cultural world heritage, 2. elevate Phra That Phanom to become a participatory cultural world heritage, 3. develop a knowledge set and curriculum for communicating tourism activities at Phra That Phanom and its neighboring chedis, and 4. propose guidelines for elevating Phra That Phanom to become a cultural world heritage. Qualitative informants included monks, scholars, local residents, community leaders, government representatives, merchants, local tour guides, and students. Quantitative informants were 810 people living in 2 countries, purposively selected. Research instruments included interviews and questionnaires. The research results found that

1. The Legend of Urangkathathu is a religious text that chronicles the history of Buddhism in both the northeastern region of Thailand and the Lao People's Democratic Republic. It includes an original belief about the Lord Buddha's visit to Phu Kham Phra, during which he prophesied the location for enshrining the Buddha's relics. The legend also highlights the cultural relations between the people on both sides of the Mekong River.

2. The promotion of Phra That Phanom as a world cultural heritage involves five components: 1. committee formation 2. public forums 3. educational activities 4. information exchange and 5. cooperation.

3. The knowledge set and curriculum for communication of tourism activities at Phra That Phanom and Phra That Phra Athit demonstrated an efficiency value of 81.73/83.50, meeting the established criteria of 80/80. Trainees' English speaking and listening skills improved significantly after the training ($p < .05$). Moreover, the trainees expressed high satisfaction with the use of the knowledge set and curriculum ($\bar{X} = 4.45$).

4. The elevation of Phra That Phanom to the level of a cultural world heritage site should be guided by the following principles: 1. Establish a working committee to oversee the process; 2. Allocate a sufficient budget to support the necessary activities; 3. Develop a comprehensive operating plan outlining the steps and timeline for achieving the goal; 4. Implement the plan effectively and monitor progress to ensure success; 5. Foster public participation throughout every stage of the process.

Keywords: cultural capital; Phra That Phanom; cultural world heritage

บทนำ

แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมในบัญชีรายชื่อแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น “นครประวัติศาสตร์” และ “เมืองประวัติศาสตร์” ได้แก่ แหล่งมรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาที่ตั้งอยู่ในบริเวณเกาะเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แหล่งมรดกโลกเมือง

ประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวารตั้งอยู่ในเขตตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จากสภาพความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และคุณค่าอันโดดเด่น กระทั่งได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็น “แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม” ทำให้ทั้ง 3 จังหวัด กำหนด “วิสัยทัศน์” ของจังหวัดในการเป็นนคร/เมืองแห่งการท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรม (ศิริลักษณ์ ตันตยกุล, 2561)

จังหวัดนครพนม เป็นจังหวัดที่กลุ่มชาติพันธุ์เป็นจำนวนค่อนข้างมากเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่แบ่งเป็น 8 ชนเผ่า 2 เชื้อชาติ ประกอบด้วย ไทยอีสาน (ไทลาว), ไทยย้อ (ไทญ้อ) ผู้ไท (ภูไท), ไทยโส้, ไทยกะเลิง, ไทยข่า, ไทยแสก, ไทยกวน, ชาวไทยเชื้อสายจีน และเชื้อสายเวียดนาม มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายท่ามกลางธรรมชาติลุ่มน้ำโขง นครพนมเป็นจังหวัดชายแดนซึ่งตั้งอยู่เลยชายฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นเมืองที่มีเรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ ตลอดจนวิถีความเป็นอยู่ของคนที่อยู่อาศัยมาแต่โบราณกาล ในฐานะเมืองเก่าเคียงคู่กับอาณาจักรศรีโคตรบูร ซึ่งมีพี่น้องประชาชนอาศัยอยู่ถึง 8 ชนเผ่า 2 เชื้อชาติ และทั้งหมดก็มีศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปแต่ก็อยู่กันด้วยความสงบสุขเสมอมา โดยศูนย์รวมจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 8 ชนเผ่าและ 2 เชื้อชาติในจังหวัดนครพนมนั้นคือวัดพระธาตุพนม (ศิริลักษณ์ ตันตยกุล, 2561)

วัฒนธรรมและประเพณีการจัดงานเทศกาลนมัสการพระธาตุพนม ระหว่างวันขึ้น 8 ค่ำ จนถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 (วันมาฆบูชา) ชาวพุทธทั้งมวลเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า “บุญเดือนสาม” ถือเป็นโอกาสอันดีของชาวพุทธที่จะได้นำผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ตามฤดูกาลเป็นพุทธบูชา เป็นประเพณีการถวายข้าวพืชมงคล และการแห่กองบุญของชาวพุทธและข้าโอกาสอันถือเป็นสิริมงคลและมีค่ายิ่งในชีวิต พระธาตุพนมถือว่าเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ เป็นศูนย์รวมของการถวายเป็นพุทธบูชาอันเก่าแก่ของสังคมพุทธในแถบลุ่มน้ำโขงแห่งนี้ เพราะนครพนมเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรโคตรบูรที่เคยมีความเจริญรุ่งเรืองมากในอดีต ในอาณาบริเวณสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง อันเป็นที่ตั้งของจังหวัดนครพนม มุกดาหาร และฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงบริเวณแขวงคำม่วน และสุวรรณเขต ในปัจจุบันเป็นดินแดนแห่งการส่งเสริมวัฒนธรรมอันเก่าแก่แห่งหนึ่ง ซึ่งมีประเพณีวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น ประเพณีรำบูชาพระธาตุพนม การบายศรีสู่ขวัญ ประเพณีไหลเรือไฟ รำซันหมากเบ็ง รำไทญ้อ รำหางนกยูง รำผู้ไท รำศรีโคตรบูร รำตำนานพระธาตุพนม โดยเฉพาะรำศรีโคตรบูรที่ถูกปรับปรุงให้เป็นชุดรำประจำจังหวัดนครพนม เพื่อแสดงให้ระลึกถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตสืบมาจนปัจจุบัน (คณะกรรมการดำเนินงานเพื่อขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนมเป็นมรดกโลก, 2559)

สำหรับประเทศไทย เรามีมรดกโลกทางวัฒนธรรม 3 แห่งได้แก่ เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร และแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ส่วนองค์พระธาตุพนม ณ วัดพระธาตุพนมวรวิหาร จังหวัดนครพนม ก็จัดเป็นอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งอยู่ในกระบวนการขั้นตอนเพื่อขอขึ้นเป็นมรดกโลก ซึ่งจัดเป็นเป้าหมายหลักของจังหวัดที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ จังหวัดนครพนมในประเด็นการพัฒนาของจังหวัดเกี่ยวกับคุณภาพทางการท่องเที่ยวและบริการ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ประเพณี ศาสนา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่าองค์พระธาตุพนมจัดเป็นส่วนหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัดของจังหวัดนครพนม

ดังนั้น การพัฒนาองค์พระธาตุพนม เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติ และ ระดับท้องถิ่น (พิชิตล พันธ์วัฒนา, 2567) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วม

ตั้งแต่การวางแผนการจัดการการพัฒนาทุกด้าน เช่น การสำรวจความต้องการของชุมชน สังคมและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก่อนขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก รวมถึงวิถีชีวิต เศรษฐกิจ ประเพณี ของชุมชนท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้การพัฒนาองค์พระธาตุพนมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นมรดกโลกเป็นไปแบบยั่งยืน (Mingming & Bin, 2014) แต่การพัฒนาส่วนใหญ่มุ่งไปที่สถานที่ท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยว การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว อาจจะยังขาดมุมมองของคนในท้องถิ่น จิตใจของผู้คนที่อาศัยอยู่โดยรอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกยังไม่ได้ได้รับความสนใจนั่นเอง (Takamitsu Jimura, 2011)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งโขง
2. เพื่อยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนสองฝั่งโขง
3. เพื่อพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิหาร
4. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา “การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม: พระธาตุพนมจากตำนานอุรังคธาตุสู่การยกระดับเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR : Participatory Action Research) คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษา (Mixed Methodology Research) ทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินงานดังนี้ (ทองใบ สุดซารี, 2549)

1. ผู้วิจัยวางแผนประชุม และภาคีที่เกี่ยวข้องของแต่ละพื้นที่เป้าหมาย
2. จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานของแผนวิจัย และขอความร่วมมือจากภาคีที่เกี่ยวข้องเป็นพื้นที่เป้าหมาย
3. ผู้วิจัยและภาคีที่เกี่ยวข้องศึกษาบริบทของชุมชนเป้าหมายโดยการจัดเวทีชาวบ้าน สันทนาการกลุ่ม สัมภาษณ์แต่ละกลุ่ม สังเกตการณ์เข้าร่วมของชุมชน ตลอดจนถึงเก็บหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในชุมชน
4. สรุปผลการศึกษาวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักเชิงคุณภาพ คือ 1. พระภิกษุสงฆ์ 2. ปราชญ์ผู้รู้ 3. ประชาชน 4. ผู้นำท้องถิ่น 5. ตัวแทนภาครัฐ 6. พ่อค้า-แม่ค้า 7. มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และ 8. นิสิตที่สนใจเข้าร่วมพัฒนา จำนวน 90 รูป/คน จากโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ
2. ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ประชากรที่อาศัยในพื้นที่เป้าหมายทั้ง 2 ประเทศ จำนวน 810 รูป/คน จากโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ

2. ตัวแปรที่ศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้มี ดังนี้

ตัวแปรต้น คือ ตำนานอุรังคธาตุ การยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนสองฝั่งโขง และ การพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยว พระธาตุพนมและพระธาตุบิหาร

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1. บูรณาการทุนทางวัฒนธรรม 2. ศึกษาแนวทางการจัดการสู่มรดกโลก 3. แนวทางปฏิบัติที่ดีในการเป็นมรดกโลก

3. สถานที่และระยะเวลา

โดยพื้นที่ดำเนินการศึกษาในจังหวัดนครพนม ประเทศไทย และแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คณะผู้วิจัยมีแผนดำเนินการวิจัย ใช้เวลา 12 เดือน โดยเริ่มดำเนินการระหว่างเดือนตุลาคม 2565 ถึงเดือนกันยายน 2566

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์การวิจัย จำนวน 3 ชุด จากโครงการวิจัยย่อยทั้ง 3 โครงการ
2. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 3 ชุด ได้แก่ 1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย “การศึกษาวิเคราะห์ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งโขง” 2. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย “การยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนสองฝั่งโขง” 3. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย “การพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร”
3. ชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร

สรุปผลการวิจัย

1. ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งโขง

ตำนานอุรังคธาตุ (อุรังคนิทาน) เป็นวรรณกรรมเชิงศาสนามีเนื้อหาเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและบ้านเมืองทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากนี้มีความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน นั่นคือ การเสด็จมาของพระพุทธเจ้าผู้ก่อกำเนิดเพื่อการก่อกำเนิดในการพยากรณ์สถานที่สำหรับประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่ก่อกำเนิดพระธาตุพนม และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของประชาชนสองฝั่งโขงเกี่ยวกับตำนานอุรังคธาตุ ได้แก่ งานนมัสการพระธาตุสองฝั่งโขง งานบุญประเพณีบุญผะเหวด และงานบุญประเพณีสงกรานต์ งานบุญประเพณีแข่งเรือ งานบุญประเพณีไหลเรือไฟ งานบุญประเพณีบุญกฐิน และงานบุญประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

2. การยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ของประชาชนสองฝั่งโขง

การมีส่วนร่วมในการยกพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. การจัดตั้งคณะกรรมการ 2. การจัดเวทีสาธารณะ 3. การจัดกิจกรรมการศึกษา 4. การแลกเปลี่ยนข้อมูล และ 5. การส่งเสริมความร่วมมือทุกภาคส่วน

3. การพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร เกิดขึ้นจากการสร้างชุดความรู้และนำไปหาประสิทธิภาพของชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร โดยผลของการดำเนินการหาจากคะแนนเต็ม 50 คะแนน ผู้ตอบ จำนวน 30 คน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.73/83.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 และ คะแนนทดสอบความสามารถด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียน ($\bar{X}$ = 16.27, S.D.= 4.05) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 20.27, S.D.= 3.38) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ผู้ตอบมี

ความพึงพอใจต่อการใช้ชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบริวารในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, $S.D. = 0.25$)

4. แนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

แนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมควรมีแนวทางการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ 1. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2. จังหวัดควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน 3. จัดทำแผนการดำเนินงานยกระดับพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 4. ดำเนินงานตามแผน และติดตาม ประเมินความสำเร็จ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 5. ทุกกระบวนการควรให้ประชาชนทุกอำเภอในจังหวัดนครพนม มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม: พระธาตุพนมจากตำนานอุรังคธาตุสู่การยกระดับเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม” สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งโขง

ตำนานอุรังคธาตุ (อุรังคนิทาน) เป็นวรรณกรรมเชิงศาสนามีเนื้อหาเล่าเรื่องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและบ้านเมืองทั้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากนี้มีความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน นั่นคือ การเสด็จมาของพระพุทธเจ้าสู่ภูมิกำปำเพื่อการก่อกำเนิดการพยากรณ์สถานที่สำหรับประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่ภูมิกำปำพระธาตุพนม และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของประชาชนสองฝั่งโขงเกี่ยวกับตำนานอุรังคธาตุ ได้แก่ งานนมัสการพระธาตุสองฝั่งโขง งานบุญประเพณีบุญผะเหวด และงานบุญประเพณีสงกรานต์ งานบุญประเพณีแข่งเรือ งานบุญประเพณีไหลเรือไฟ งานบุญประเพณีบุญกฐิน และงานบุญประเพณีลอยกระทง เป็นต้น สอดคล้องกับ Jokilehto (2005) ที่ได้กล่าวถึงคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมไว้ว่า คุณค่าเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Significance) แสดงออกและมีอิทธิพลต่อความคิด ความนิยมชมชอบ ส่งผลถึงวิถีการดำรงชีพการสืบสมัยเป็นความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ความประหลาดใจ และความชื่นชม ส่งผลต่อการรับรู้สุนทรียภาพซึ่งทำให้เกิดความยินดีและประทับใจ

โดยมีสัญลักษณ์ความศักดิ์สิทธิ์ เพราะพระธาตุพนมปรากฏในตำนานพื้นบ้านและวรรณคดีสะท้อนให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์และความยิ่งใหญ่ องค์พระธาตุพนมเปรียบเสมือนเสาหลักทางจิตใจของชุมชน เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน จัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ด้วยเหตุว่า พระธาตุพนมเป็นโบราณสถานสำคัญคู่บ้านคู่เมืองนครพนมมายาวนานกว่า 2,000 ปี สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

สร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยไปยังนานาชาติ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2552) ที่ได้กล่าวถึงคุณค่าของมรดกโลกทางวัฒนธรรม ด้าน คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ (Economic Significance) ทรัพยากรวัฒนธรรมมีคุณค่าในการใช้สอยโดยตรง (utilitarian function) เช่น ใช้เป็นภาชนะใส่อาหาร เครื่องมือเครื่องใช้เป็นสถานที่ทำงาน ที่พักอาศัย เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เข้าประเทศสำหรับหลายประเทศใน

โลก พระธาตุพนมยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนจากหลากหลายเชื้อชาติและศาสนา เป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคีและความปรองดอง และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. การยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ของประชาชนสองฝั่งโขง

การมีส่วนร่วมในการยกพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. การจัดตั้งคณะกรรมการ 2. การจัดเวทีสาธารณะ 3. การจัดกิจกรรมการศึกษา 4. การแลกเปลี่ยนข้อมูล และ 5. การส่งเสริมความร่วมมือทุกภาคส่วนสอดคล้อง กับ จิรพันธ์ จันหนิว, ธีระภัทร ประสมสุข, สุรัตน์ ศรีตาเดช และประกอบ สารวรรณ (2565) ที่ได้วิเคราะห์การมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อผลักดันให้เกิดนิทรรศการเกี่ยวกับพระธาตุพนม จัดเวิร์คช็อปเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุพนม และจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเกี่ยวกับตำนานและประวัติศาสตร์ของพระธาตุพนม โดยการมีส่วนร่วมของตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนจากทั้งสองฝั่งโขง สอดคล้องกับ Arnstien, Berkley and William Erwin (สมบัติ นามบุรี, 2562) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วน โดยมิบทบาทที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้ ทำหน้าที่กำหนดแนวทางและแผนงานในการศึกษาและการอนุรักษ์พระธาตุพนม มีศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับพระธาตุพนม จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับพระธาตุพนม และสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับพระธาตุพนม และเกิดการส่งเสริมความร่วมมือ กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างสองฝั่งโขง

3. การพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร เกิดขึ้นจากการสร้างชุดความรู้และนำไปหาประสิทธิภาพของชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร โดยผลของการดำเนินการหาจากคะแนนเต็ม 50 คะแนน ผู้อบรม จำนวน 30 คน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ $81.73/83.50$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ $80/80$ และ คะแนนทดสอบความสามารถด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษหลังเรียน ($\bar{X} = 16.27$, $S.D. = 4.05$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 20.27$, $S.D. = 3.38$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ผู้อบรมมีความพึงพอใจต่อการใช้ชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวารในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, $S.D. = 0.25$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาถฤทัย ทองจันทร์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนสร้างเสริมความสามารถด้านการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการโรงแรม วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของบทเรียนสร้างเสริมความสามารถด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม มีค่าเท่ากับ $80.38/79.86$ ซึ่งมีสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ $75/75$ ถือว่ามีประสิทธิภาพอยู่ใน ระดับดีมาก

4. แนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

แนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมควรมีแนวทางการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ 1. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2. จังหวัดควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงาน 3. จัดทำแผนการดำเนินงานยกระดับพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 4. ดำเนินงานตามแผน และติดตาม ประเมินความสำเร็จ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน 5. ทุกกระบวนการควรให้ประชาชนทุกอำเภอในจังหวัดนครพนม มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ Cohen and Uphoff (1980) ที่ได้คิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

โดยมีรูปแบบดังนี้ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	ผลผลิตที่เกิดเป็นองค์ความรู้
1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ตำนานอุรังคธาตุในฐานะเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งโขง	1. ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทขององค์พระธาตุพนมจากตำนานอุรังคธาตุด้านวัฒนธรรมความเชื่อที่มีร่วมกัน
2. เพื่อยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนสองฝั่งโขง	2. ได้องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการยกพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. การจัดตั้งคณะกรรมการร่วม 2. การจัดเวทีสาธารณะ 3. การจัดกิจกรรมการศึกษา 4. การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ และ 5. การส่งเสริมความร่วมมือทุกภาคส่วน
3. เพื่อพัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร	1. ได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับความต้องการจำเป็นนำมาพัฒนาเป็นชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร 2. ได้ชุดความรู้และหลักสูตรการสื่อสารกิจกรรมการท่องเที่ยวพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง ชุมชนและท้องถิ่น -เพื่อใช้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน ฝึกฝนทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษให้เข้าใจ และจดจำคำศัพท์ ประโยคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุพนมและพระธาตุบิรวาร 3. ได้พัฒนาชุดความรู้และหลักสูตรฯ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามมาตรฐาน 80/80 -ได้ทดลองใช้ชุดความรู้และหลักสูตรฯ กับกลุ่มตัวอย่างสอดคล้องกับคุณลักษณะและความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง เนื้อหาสาระเหมาะสม สื่อและกิจกรรมการอบรมตลอดจนการประเมินผลก่อนและหลังการอบรม ที่พัฒนาขึ้น
4. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม	3. ได้แนวทางการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ 1. จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โดยมีหน้าที่ระบุอย่างชัดเจน 2. จังหวัดควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานของ

วัตถุประสงค์การวิจัย	ผลผลิตที่เกิดเป็นองค์ความรู้
	คณะกรรมการยกระดับพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม 3. จัดทำแผนการดำเนินงานยกระดับพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน เช่น งบประมาณ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ประเมินความสำเร็จ ความเสี่ยง การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น 4. ดำเนินงานตามแผนและมีการติดตาม ประเมินความสำเร็จ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อกำกับติดตามผลของการดำเนินงานเป็นรายไตรมาส 5. ทุกกระบวนการควรให้ประชาชนทุกอำเภอในจังหวัดนครพนม มีส่วนร่วมรับรู้ ประชุม ตัดสินใจ ในการดำเนินงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
งานชิ้นนี้เป็นการศึกษา การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรม: พระธาตุพนมจากตำนานอูรังศาตสู่การยกระดับเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม ในเชิงนโยบาย
ควรจัดเวทีเสวนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกกระบวนการของการดำเนินงานเพื่อยกระดับพระธาตุพนมสู่การเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม
- ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
ควรศึกษากระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นใน 3 ช่วง คือ ต้น กลาง ปลาย เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ไม่คาดคิดที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการดำเนินงานเพื่อขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนมเป็นมรดกโลก. (2559). *ยุทธศาสตร์การขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนมเป็นมรดกโลก*. นครพนม: วัดพระธาตุพนม วรมหาวิหาร.
- จิรพันธ์ จันหนิว และคณะ. (2565). *แนวทางการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยชุมชนของศูนย์การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอคลอง จังหวัดแพร่*.
- นาถฤทัย ทองจันทร์. (2560). *การพัฒนาบทเรียนสร้างเสริมความสามารถด้านการฟัง-พูด ภาษาอังกฤษเพื่อการโรงแรม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการโรงแรม วิทยาลัยอาชีวศึกษานครปฐม*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทองใบ สุดซารี. (2549). *ภาวะผู้นำ : กลไกขับเคลื่อนองค์กรแห่งการเรียนรู้*. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- พิชศาล พันธุ์วัฒนา. (2565). บทบาทในการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการบริหารงานสถานีดำรงจตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ, *วารสารเมธีวิจัย*, 1 (4) 26.

สมบัติ นามบุรี, (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการรัฐประศาสนศาสตร์, *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2 (1) 188-191.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2552). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

อิทธิราชย์ นันชนันตี. (2563). *อู้งานนิทาน* (ปริวรรต). นครพนม: กรมศิลปากร.

Feilden, Bernard & Jokilehto, Jukka. (1993). *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*. Rome: ICCROM.

Cohen John M. & Uphoff, Norman T. (1980). *Participation's Place in Rural Development, Seeking Clarity Through Specificity*, World Development.

Jokilehto, J. (2005). *A History of Architecture Conservation*. [n.p.]: Elsevier.

Jimura, Takamitsu. (2011). *The Impact of World Heritage Site Designation on Local Communities—A Case Study of Ogimachi, Shirakawa-mura, Japan*. Tourism Management.

กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
Disaster Prevention and Mitigation Process of Local Administrative
Organizations Case Study of Tha Muang Subdistrict Municipality, Selaphum
District, Roi Et Province

ปริชาติ บุตรนิน¹ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์² และ อภินันท์ ทะสุนทร³

Parichat Butnin¹ Pongsawut Rachjun² and Apinan Thasunthron³

^{1,2}คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

^{1,2}Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University

³Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchabun Rajabhat University

Corresponding Author, Email: Pongsawut007@outlook.com

Received 20/02/2025 | Revised 30/03/2025 | Accepted 30/03/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2. เสนอแนะแนวทางการพัฒนากระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยวิธีการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ผ่านการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม คือ 1. นายกเทศมนตรี จำนวน 1 คน 2. สมาชิกเทศบาล จำนวน 4 คน 3. เจ้าหน้าที่ จำนวน 5 คน และ 4. ประชาชน จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน ผลการศึกษาประเด็นกระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า เป็นกระบวนการระบุนหาความเสี่ยงที่สำคัญขององค์กรและชุมชน ประเมินผลกระทบของความเสี่ยง พัฒนาแนวทางการจัดการกับความเสี่ยง และนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบโดยมีการบูรณาการ ซึ่งเน้นความสอดคล้องระหว่างแผนงานกระบวนการ บุคลากร และเทคโนโลยี เพื่อสร้างความปลอดภัยและบรรลุมเป้าหมายขององค์กรและชุมชน

คำสำคัญ: กระบวนการ; ดำเนินงาน; ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

Abstract

This research article aims to 1. Study the disaster prevention and mitigation process of local administrative organizations and 2. Suggest guidelines for the development of disaster prevention and mitigation process of local administrative organizations. The research method is analyzed through qualitative research by in-depth interview with the

sample group, consisting of 4 target groups: 1. Mayor (1 person) 2. Municipality members (4 people) 3. Officials (5 people) and 4. Citizens (10 people) totaling 20 people. The results of the study on the disaster prevention and mitigation process of local administrative organizations found that it is a process of identifying important risks of the organization and community, assessing the impact of the risks, developing risk management guidelines, and implementing them systematically with integration, emphasizing the consistency between work plans, processes, personnel, and technology to create safety and achieve the goals of the organization and the community.

Keywords: Process; Operation; Prevention and Mitigation of Disasters

บทนำ

สถานการณ์และแนวโน้มสาธารณสุขของโลกและประเทศกำลังเผชิญกับปัญหาที่มีลักษณะเชื่อมโยง ซับซ้อน ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินในวงกว้างและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้เกิดภาวะลมฟ้าอากาศแปรปรวน ระดับน้ำทะเลของโลกลึกขึ้น เกิดภาวะแล้งจัด พายุหมุน การกัดเซาะชายฝั่งทะเล อุทกภัยขนาดใหญ่ ดินโคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลาก โรคระบาด รวมทั้งการเกิดสาธารณภัยขนาดใหญ่ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีภัยที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ อาทิ แผ่นดินไหว สึนามิ ไฟป่าและหมอกควัน ซึ่งล้วนเป็นสาธารณภัยที่จะต้องเผชิญในปัจจุบันและมีแนวโน้มมากขึ้นในอนาคต อันส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาม, 2565)

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการและรับมือกับภัยพิบัติซึ่งมีภารกิจในการจัดทำแผนแม่บทในการรับมือภัยพิบัติวางมาตรการ ส่งเสริมสนับสนุน ป้องกันบรรเทาและฟื้นฟูสาธารณภัย โดยการกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยสร้างระบบป้องกัน เตือนภัย ฟื้นฟูหลังเกิดภัย และการติดตามประเมินผลเพื่อให้หลักประกันในด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยยังมีการวางโครงสร้างหน้าที่ของหน่วยงานราชการ มีการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งราชการต่าง ๆ เป็นเจ้าหน้าที่ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (สายฝน แสงหิรัญ, 2558) และมีการกำหนดโครงสร้างของคณะทำงานตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับท้องถิ่น การพัฒนาด้านการจัดการสาธารณภัยได้มีการออกพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และอนุบัญญัติอีกมากมายทำให้เกิดการบูรณาการของหน่วยงานราชการต่าง ๆ เพื่อบริหารจัดการสาธารณภัยภายใต้อำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กร เช่น ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ด้านการสาธารณสุข ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นต้น รวมถึงได้มีการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 เป็นการนำแนวคิดการพัฒนาระบบการป้องกันเตรียมความพร้อมการเผชิญเหตุและการฟื้นฟูหลังเกิดภัย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สามารถลดผลกระทบและความเสียหายที่เกิดจากสาธารณภัยลงได้ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในระดับพื้นที่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนและมีบทบาทภารกิจ ในการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาภัยในลำดับแรกก่อนที่หน่วยงานภายนอกจะเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ประกอบกับพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 20 กำหนดให้องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่มีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน โดยมีผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการท้องถิ่น และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570 ได้กำหนดให้กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งพื้นที่ (องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล/เมืองพัทยา) ทำหน้าที่อำนาจการควบคุม ปฏิบัติการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่นและเผชิญเหตุเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น โดยมีผู้อำนวยการท้องถิ่น เป็นผู้ควบคุมและสั่งการเพื่อทำหน้าที่จัดการสาธารณภัยที่เกิดขึ้นจนกว่าสถานการณ์จะกลับ เข้าสู่ภาวะปกติ พร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงถือเป็นภารกิจสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องเตรียมความพร้อมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงการพัฒนาขีดความสามารถในการเผชิญเหตุและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยหลังจากสถานการณ์สิ้นสุดลง (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาม, 2565)

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2564 - 2570 ได้กำหนดให้กองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาล (กอปท.ท.น./ท.ม./ท.ด.) ทำหน้าที่อำนาจการควบคุม ปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เผชิญเหตุและแจ้งเตือนภัยเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น พร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาล ให้สอดคล้องกับแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอำเภอ รวมถึงมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัดและผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมาย พร้อมทั้งสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีพื้นที่ติดต่อหรือใกล้เคียงหรือเขตพื้นที่อื่นเมื่อได้รับการร้องขอ โดยมีนายกเทศมนตรี/ผู้อำนวยการเทศบาล เป็นผู้อำนวยการ ทั้งนี้ ให้มีการจัดประชุมกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาม, 2565)

เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด สภาพแวดล้อมต่าง ๆ มีบริบทเชิงพื้นที่เป็นเหตุให้เกิดสาธารณภัยในพื้นที่ ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนด้านการดำรงชีพ และทรัพย์สินได้รับความเสียหายบ่อยครั้ง รวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสถานที่ราชการ และสิ่งสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ ดังนั้น เพื่อลดผลกระทบความรุนแรงและเพิ่มความสามารถในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยระดับท้องถิ่น จากประเด็นที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อให้กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

งานวิจัยนี้มุ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ และเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1. นายกเทศมนตรี จำนวน 1 คน 2. สมาชิกเทศบาล จำนวน 4 คน 3. เจ้าหน้าที่ จำนวน 5 คน และ 4. ประชาชน จำนวน 10 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) การวิจัยนี้มุ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ และเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 20 คน ประกอบด้วย 1 คน 2. สมาชิกเทศบาล จำนวน 4 คน 3. เจ้าหน้าที่ จำนวน 5 คน และ 4. ประชาชน จำนวน 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีกรอบวิเคราะห์ตามประเด็นที่จะทำการศึกษา ซึ่งอยู่ภายใต้ประเด็นการวิจัย ดังนี้คือ

3.1 ประเด็นกระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2 ประเด็นแนวทางการพัฒนากระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. กรอบการวิเคราะห์การวิจัย

กรอบการวิเคราะห์วิจัยเรื่อง “กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยจึงใช้กรอบการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยเขียนให้เป็นแผนภาพ ดังนี้

ตัวแปรต้น

การดำเนินงานป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย

1. การดำเนินการก่อนเกิดภัย
2. การเตรียมการเพื่อเผชิญเหตุ
3. การดำเนินการขณะเกิดภัย
4. การดำเนินการภายหลังที่ผ่านพ้น

ตัวแปรตาม

กระบวนการดำเนินงานป้องกัน
บรรเทาสาธารณภัยขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา
เทศบาลตำบลท่าม่วง
อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ แยกแยะเป็นประเด็นต่าง ๆ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ นอกจากนี้ผลจากการสัมภาษณ์ก็นำมาประกอบการวิเคราะห์เพื่อให้ผลของกาวิเคราะห์มีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการดำเนินงานป้องกันบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” มีผลการวิจัยประเด็นที่สำคัญ ดังนี้คือ

1. กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

1.1 การดำเนินการก่อนเกิดภัย

พบว่า เป็นกระบวนการระบุนหาความเสี่ยงที่สำคัญขององค์กร และชุมชน ประเมินผลกระทบของความเสียหายพัฒนาแนวทางการจัดการกับความเสี่ยง และนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบโดยมีการบูรณาการ และเน้นความสอดคล้องระหว่างแผนงานกระบวนการงาน บุคลากร และเทคโนโลยีเพื่อสร้างความปลอดภัยและบรรลุเป้าหมายขององค์กร และชุมชนกิจกรรมกระบวนการที่เกี่ยวข้องการระบุนหาความเสี่ยงประเมินความเสี่ยง และควบคุมความเสี่ยงซึ่งมีผลกระทบต่อการบรรลุพันธกิจ และเป้าประสงค์ขององค์กรและชุมชน

1. การป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ

พบว่า การดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยง หรือประวิงเวลาการเกิดภัยพิบัติหรือมุ่งลดผลกระทบลดความเสียหายความรุนแรง เพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อชีวิตทรัพย์สิน สถานที่สำคัญ เช่น การสร้างเขื่อนกั้นน้ำป้องกันน้ำล้นตลิ่งเพื่อป้องกันน้ำท่วมการทำแนวกันไฟการใช้มาตรการทางกฎหมายกำหนดพื้นที่หวงห้ามการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างให้ทันต่อแผนดินไหวการออกระเบียบการควบคุมการออกแบบก่อสร้างอาคารการวางแผนการสร้างถนนที่ไม่สร้างผ่านพื้นที่เสี่ยง เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องการการบูรณาการทรัพยากรทุกส่วนอย่างจริงจังโดยเฉพาะการวางแผนในทุกด้าน เช่น การป้องกันน้ำท่วมควรร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน หาข้อมูล สถิติปริมาณน้ำในแต่ละห้วงเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเรื่องระบบการระบายน้ำของเมืองดูแผนที่ภูมิศาสตร์ว่าที่ที่จะท่วมในแต่ละห้วงมาจากไหนติดต่อจังหวัดข้างเคียงหรือหน่วยเหนือในเรื่องที่พื้นที่ตนเองทำไม่ได้ เช่น การระบายน้ำออกจากพื้นที่ที่รับผิดชอบเพราะน้ำบนแผ่นดินไม่หายไปไหน เพียงแต่เปลี่ยนที่อยู่เป็นภัยที่มีความต่อเนื่องเกี่ยวพันกับพื้นที่ข้างเคียง

1.2 การเตรียมการเพื่อเผชิญเหตุ

พบว่า แนวทางการปฏิบัติงานในสภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ อุทกภัย อัคคีภัยหรือการมุ่งร้ายต่อองค์กร เช่น การก่อการประท้วง การก่อการจลาจล การก่อวินาศกรรม เป็นต้น โดยสภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินดังกล่าวส่งผลให้หน่วยงานต้องหยุดการดำเนินงานหรือไม่สามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่องการที่หน่วยงานไม่มีกระบวนการรองรับการดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องอาจส่งผลกระทบต่อหน่วยงานในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบด้านการให้บริการ สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมตลอดจนชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน

1. การกำหนดมาตรการป้องกันภัย

พบว่า มาตรการต่าง ๆ ที่เตรียมขึ้นเพื่อให้รัฐบาลองค์กรชุมชนหรือประชาชนสามารถที่จะเผชิญและรับสถานการณ์ได้ทันทั่วทั้งและมีประสิทธิภาพมาตรการที่ใช้ ได้แก่ การจัดทำปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติการจัดให้มีระบบการแจ้งเตือนการอพยพประชาชน การจัดระบบการติดต่อสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน การฝึกอบรม ชักซ้อม ทดสอบระบบต่าง ๆ โดยการปฏิบัติในขั้นนี้จะมีการแจ้งเตือนการปฏิบัติช่วงซึ่งคาดว่าจะเกิดเหตุภัยพิบัติการเฝ้าระวัง

2. การฝึกอบรมการเตรียมบุคลากรเครื่องมือเครื่องใช้การฝึกซ้อมแผนปฏิบัติการ

พบว่า เป็นการฝึกซ้อมแผนมุ่งเน้นการระบุดูแลจุดอ่อน รวมทั้งการทำความเข้าใจแผนนโยบาย ข้อตกลงความร่วมมือ และขั้นตอนการปฏิบัติที่ใช้อยู่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การอภิปรายกลุ่มแบบไม่เป็นทางการบนพื้นฐานของสถานการณ์สมมติกำหนดขึ้นโดยมีวิทยากรกระบวนการเป็นผู้นำการอภิปรายให้เป็นไปตามแนวทาง และวัตถุประสงค์ของการฝึกซ้อมทั้งนี้ผู้เข้าร่วมในการฝึกซ้อมมักเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบหรือบุคลากรหลักในเรื่องนั้น ๆ ข้อดีของการฝึกซ้อมแบบนี้เป็นคือไม่มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรจึงเป็นรูปแบบการฝึกซ้อมที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพ และสามารถทดสอบแผนนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

3. การประสานงาน

พบว่า การตั้งคณะทำงาน ได้แก่ การกำหนดตัวบุคคลในการทำงาน ประกอบด้วย ประธานศูนย์มีบทบาทในการดูแลการดำเนินงานของศูนย์ ประสานงานกับทีมต่าง ๆ ทีมประสานงานพื้นที่มีบทบาทในการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนในพื้นที่ ส่งต่อข้อมูลเข้าสู่ศูนย์กองเลขา แบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายการเงิน มีหน้าที่ในการทำบัญชีการรับบริจาคเงิน สิ่งของรายจ่ายภายในศูนย์ดูแลโรงครัวกลาง และฝ่ายข้อมูลทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลผู้เดือดร้อน ผลการดำเนินงานรับแจ้งความเดือดร้อนจัดทำข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และทีมสนับสนุนทำหน้าที่ประสานงานเครือข่ายนอกพื้นที่ และภาคีประเมินสถานการณ์ในภาพรวมประชาสัมพันธ์ข่าวรับแจ้งความเดือดร้อน และอาสาสมัครมีบทบาทในการช่วยเหลืองานของศูนย์ เช่น ซ่อมแซมสร้างบ้านเรือน สิ่งก่อสร้างที่ได้รับความเสียหาย และเก็บข้อมูล

1.3 การดำเนินการขณะเกิดภัย

พบว่า ติดตามข้อมูลสถานการณ์ภัย ตรวจสอบพยากรณ์อากาศ เพื่อที่จะได้ทำการประเมินสถานการณ์ภัย และตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง พร้อมปฏิบัติตามประกาศเตือนภัย และคำแนะนำของทางราชการอย่างเคร่งครัด กรณีสถานการณ์รุนแรงและมีประกาศเตือนภัยให้อพยพควรรีบออกจากพื้นที่ไปตามเส้นทางที่ปลอดภัยในทันทีโดยให้ความช่วยเหลือเด็กและคนชรา ก่อน

1. การดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

พบว่า จัดเตรียมชุดอุปกรณ์ฉุกเฉินน้ำดื่ม เสื้อผ้า รองเท้า วิทยุ เงินสด ถุงมือ แบบหนา อุปกรณ์ชาร์ตโทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์ช่าง เทปพัน สายไฟ ยา อาหารว่าง อุปกรณ์ เพื่อสุขอนามัย เอกสารสำคัญ ของเล่น (สำหรับเด็ก) อาหารสุนัข - แมว โดยสภาฯ ชาติให้คำแนะนำว่าควรเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับทุกคนในครอบครัวให้เพียงพอสำหรับเผชิญสถานการณ์ได้ 3 - 14 วัน รวมถึงควรจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นใกล้เคียงนอน สำหรับกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินในเวลากลางคืน อาทิ รองเท้า เสื้อหนาว ไฟฉาย และวางแผนสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉิน หากอยู่กับครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน เกี่ยวกับความเสี่ยงต่าง ๆ

2. การระดมทรัพยากรต่าง ๆ เข้าช่วยเหลือเพื่อรักษาชีวิตและทรัพย์สิน และบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

พบว่า การดำเนินการเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงประวิงเวลาการเกิดภัยพิบัติหรือมุ่งลดผลกระทบลดความเสียหายความรุนแรง เพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน สถานที่สำคัญ เช่น การสร้างเขื่อนกำแพงป้องกันน้ำล้นตลิ่งเพื่อป้องกันน้ำท่วมการทำแนวกันไฟการใช้มาตรการทางกฎหมาย กำหนดพื้นที่หวงห้ามการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างให้ทนต่อแผ่นดินไหวการออกระเบียบการควบคุมการออกแบบก่อสร้างอาคาร การวางแผนการสร้างถนนที่ไม่สร้างผ่านพื้นที่ที่เสี่ยง เป็นต้น

3. การจัดให้บริการด้านอาหาร น้ำ ดื่มน้ำ เสื้อผ้า ที่พักชั่วคราว และเวชภัณฑ์แก่ผู้ประสบภัย

พบว่า สำนักรวบรวมความต้องการของผู้ประสบภัยในเบื้องต้น และจัดทำรายการความต้องการของผู้ประสบภัย เพื่อกำหนดมาตรการช่วยเหลือในช่วงระหว่างเกิดภัยและจัดตั้งศูนย์ข้อมูลผู้ประสบภัย เพื่อเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลและประสานงานแก่ประชาชนผู้ประสบภัย

1.4 การดำเนินการภายหลังที่ภัยผ่านพ้นไปแล้ว

พบว่า เป็นการดำเนินการภายหลังจากที่ภาวะฉุกเฉินจากสาธารณภัยบรรเทาลงหรือได้ผ่านพ้นไปแล้วเพื่อปรับสภาพระบบสาธารณูปโภคการดำรงชีวิต และสภาวะวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติหรือพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยตามความเหมาะสมโดยการนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเข้ามาช่วยในการฟื้นฟู ซึ่งหมายรวมถึงการซ่อมสร้างและการฟื้นฟูสภาพ โดยมีหลักการสำคัญของการฟื้นฟู ได้แก่ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้เพื่อให้การดำรงชีวิตกลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว ผู้ประสบภัยต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจจึงจะเกิดกระบวนการยอมรับและมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะดำเนินการพิจารณาความเสี่ยงต่อการฟื้นคืนสภาพ และการสร้างใหม่เสมอเพื่อไม่ให้งบประมาณต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์จากการเกิดสาธารณภัยครั้งต่อไป

1. การฟื้นฟูกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การประกอบอาชีพและบริการของรัฐให้กลับคืนสู่สภาวะปกติ

พบว่า ความสำคัญในการฟื้นฟูสภาพสาธารณภัย คือ การประเมินสาธารณภัยที่เกิดขึ้นความเสียหายทั้งชีวิตทรัพย์สิน สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย การสูญเสียพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ที่สำคัญในพื้นที่ประสบภัยด้วยการรู้ต้นทุนของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงจากสาธารณภัยที่เกิดขึ้นเทียบกับสภาพปกติความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงระบบสาธารณูปโภคที่ถูกทำลาย ต้องได้รับการฟื้นฟูการเยียวยา จากผลกระทบทั้งหมดที่เกิดขึ้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิมซึ่งการฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วยสิ่งสำคัญคือ ด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์มนุษย์ และด้านคุณภาพชีวิต โดยการนำผลการประเมินมาใช้กำหนดเป็นกรอบแผน การฟื้นฟู ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

2. การซ่อมแซมบูรณะสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับความเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม

พบว่า การกำจัดขยะมูลฝอย โดยการนำไปหมักทำปุ๋ยและหรือฝังกลบให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล และกำหนดแนวทางการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติรวมทั้งพื้นที่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย โดยเฉพาะขยะมูลฝอย ซึ่งมีผลกระทบ

ต่อสภาพแวดล้อมทำให้บ้านเมืองเป็นระเบียบเรียบร้อยส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจึงควรปฏิบัติเพื่อป้องกัน และแก้ไขผลเสียที่จะเกิดขึ้น

2. แนวทางการพัฒนากระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 การดำเนินการก่อนเกิดภัย

พบว่า จะระบุหาความเสี่ยงที่สำคัญขององค์กร และชุมชน ประเมินผลกระทบของความเสียหายพัฒนาแนวทางการจัดการกับความเสี่ยง และนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบโดยมีการบูรณาการ และเน้นความสอดคล้องระหว่างแผนงานกระบวนการงานบุคคลากร และเทคโนโลยี เพื่อสร้างความปลอดภัยและบรรลุเป้าหมายขององค์กร และชุมชน กิจกรรมกระบวนการที่เกี่ยวข้อง การระบุหาความเสี่ยงประเมินความเสี่ยงและควบคุมความเสี่ยงซึ่งมีผลกระทบต่อการบรรลุพันธกิจและเป้าประสงค์ขององค์กรชุมชน

1) การป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ

พบว่า จะพัฒนาการดำเนินการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือประวิงเวลาการเกิดภัยพิบัติหรือเพื่อมุ่งลดผลกระทบลดความเสียหายความรุนแรง เพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อชีวิตทรัพย์สินสถานที่สำคัญ เช่น การสร้างเขื่อนกำแพงป้องกันน้ำล้นตลิ่งเพื่อป้องกันน้ำท่วมการทำแนวกันไฟการใช้มาตรการทางกฎหมายกำหนดพื้นที่หวงห้ามการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างให้ทนต่อแผ่นดินไหวการออกระเบียบการควบคุมการออกแบบการก่อสร้างอาคาร และการวางแผนการสร้างถนนที่ไม่สร้างผ่านพื้นที่ต้องการการบูรณาการทรัพยากรทุกส่วนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการวางแผนในทุกด้าน เช่น การป้องกันน้ำท่วมควรร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทานหาข้อมูลสถิติปริมาณน้ำในแต่ละห้วง เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเรื่องระบบการระบายน้ำของเมือง ดูแผนที่ภูมิศาสตร์ว่าที่ที่จะท่วมในแต่ละห้วงมาจากไหนติดต่อจังหวัดข้างเคียงหรือหน่วยเหนือในเรื่องที่พื้นที่ตนเองทำไม่ได้ เช่น การระบายน้ำต่อจากพื้นที่ที่รับผิดชอบ

2.2 การเตรียมการเผชิญเหตุ

พบว่า แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานในสภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากภัยธรรมชาติ อุบัติเหตุ อุทกภัย อัคคีภัย หรือการมุ่งร้ายต่อองค์กร เช่น การก่อการประท้วง การก่อการจลาจล การก่อวินาศกรรม เป็นต้น โดยสภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์ฉุกเฉิน ดังกล่าวส่งผลให้หน่วยงานต้องหยุดการดำเนินงาน หรือไม่สามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่องการที่หน่วยงานไม่มีกระบวนการรองรับการดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง อาจส่งผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อหน่วยงานในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบด้านการให้บริการ สังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อมตลอดจนชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน

1. การกำหนดมาตรการป้องกันภัย

พบว่า แนวทางการพัฒนามาตรการต่าง ๆ ที่เตรียมขึ้นเพื่อให้รัฐบาลองค์กรชุมชนหรือประชาชนสามารถที่จะเผชิญ และรับสถานการณ์ได้ทันทั่วทั้งที่มีประสิทธิภาพมาตรการที่ใช้ได้แก่ การจัดทำปรับปรุงแผนป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติ การจัดให้มีระบบแจ้งเตือน การอพยพประชาชน การจัดระบบการติดต่อสื่อสารใน ภาวะฉุกเฉิน การฝึกอบรม ชักซ้อม ทดสอบระบบต่าง ๆ

2. การฝึกอบรมการเตรียมบุคลากรเครื่องมือเครื่องใช้การฝึกซ้อมแผน ปฏิบัติการ

พบว่า แนวทางการพัฒนาการฝึกซ้อมแผนโดยจะมุ่งเน้นการระบุดูแลแข่งขันจุดอ่อนรวมทั้งการทำความเข้าใจแผน นโยบาย ข้อตกลงความร่วมมือ และขั้นตอนการปฏิบัติที่ใช้อยู่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การอภิปรายกลุ่มแบบไม่เป็นทางการบนพื้นฐานของสถานการณ์สมมติที่กำหนดขึ้นโดยมี

วิทยาการกระบวนการเป็นผู้นำการอภิปรายให้เป็นไปตามแนวทาง และวัตถุประสงค์ของการฝึกซ้อม ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมในการฝึกซ้อมมักเป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูงเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ หรือบุคลากรหลักในเรื่องนั้น ๆ

3. การประสานงาน

พบว่า จะพัฒนาการกำหนดตัวบุคคลในการทำงาน ประกอบด้วย ประธานศูนย์มีบทบาทในการดูแลการดำเนินงานของศูนย์ ประสานงานกับทีมต่าง ๆ ทีมประสานงานพื้นที่มีบทบาทในการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนในพื้นที่ส่งต่อข้อมูลเข้าสู่ศูนย์กองเลขา แบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายการเงินมีหน้าที่ในการทำบัญชีการรับบริจาคเงินสิ่งของรายจ่ายภายในศูนย์ดูแลโรงครัวกลาง และฝ่ายข้อมูลทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลผู้เดือดร้อน ผลการดำเนินงานรับแจ้งความเดือดร้อนจัดทำข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และทีมสนับสนุนทำหน้าที่ประสานงานเครือข่ายนอกพื้นที่ และภาคีประเมินสถานการณ์ในภาพรวม ประชาสัมพันธ์ข่าวรับแจ้งความเดือดร้อน และอาสาสมัครมีบทบาทในการช่วยเหลืองานของศูนย์ เช่น ช่อมสร้าง บ้านเรือน สิ่งก่อสร้างที่ได้รับความเสียหาย และเก็บข้อมูล

2.3 การดำเนินการขณะเกิดภัย

พบว่า ติดตามข้อมูลสถานการณ์ภัย ตรวจสอบพยากรณ์อากาศ เพื่อประเมินสถานการณ์ภัยและตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง พร้อมปฏิบัติตามประกาศเตือนภัยและคำแนะนำของทางราชการอย่างเคร่งครัดกรณีสถานการณ์รุนแรงและมีประกาศเตือนภัยให้อพยพควรรีบออกจากพื้นที่ไปตามเส้นทางที่ปลอดภัยในทันทีโดยให้ความช่วยเหลือเด็กและคนชรา ก่อน

1. การดำเนินการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

พบว่า จะมีแนวทางการพัฒนาโดยสำหรับกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินในเวลากลางคืน อาทิ รongเท้า เสื้อหนาว ไฟฉาย และวางแผนสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉิน หากเกิดกับครอบครัวเพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน เกี่ยวกับความเสี่ยงต่าง ๆ อาทิ ลักษณะของที่พักอาศัยหรือสถานที่ทำงานอยู่ในอาคารสูงหรือไม่มีคนชราพักอาศัยด้วยหรือไม่พร้อมทั้งมอบหมายหน้าที่ให้บุคคลในครอบครัวหรือในที่ทำงานในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน วางแผนการติดต่อสื่อสารกับญาติหรือเพื่อนนอกพื้นที่ที่เกิดเหตุอย่างน้อยควรแยกเขียนเบอร์โทรศัพท์เก็บไว้กับอุปกรณ์ เนื่องจากระบบการสื่อสารภายในพื้นที่เกิดภัยพิบัติอาจขัดข้องรวมถึงศึกษาเส้นทางอพยพหนีภัย และจุดนัดหมายของสมาชิกในครอบครัวฝึกซ้อมขั้นตอนปฏิบัติของแผนฉุกเฉินปีละ 2 ครั้ง และตรวจสอบชุดอุปกรณ์ฉุกเฉินให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ

2. การระดมทรัพยากรต่าง ๆ เข้าช่วยเหลือเพื่อรักษาชีวิตและทรัพย์สินและบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

พบว่า การพัฒนามาตรการทางกฎหมายกำหนดพื้นที่หวงห้ามการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างให้ทันต่อแผ่นดินไหวการออกระเบียบการควบคุมการออกแบบก่อสร้างอาคาร การวางแผน การสร้างถนนที่ไม่สร้างผ่านพื้นที่ที่เสี่ยง เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องการการบูรณาการทรัพยากรทุกส่วนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการวางแผนในทุกด้าน ติดต่ोजังหวัดข้างเคียงหรือหน่วยเหนือในเรื่องที่พื้นที่ตนเองทำไม่ได้ เช่น การระบายน้ำต่อจากพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพราะน้ำบนแผ่นดินไม่หายไปไหนเพียงแค่เปลี่ยนที่อยู่เป็นภัยที่มีความต่อเนื่องเกี่ยวพันกับพื้นที่การบริหารจัดการภัยพิบัติ และการค้นหาช่วยเหลือผู้ประสบภัย

3. การจัดให้บริการด้านอาหาร น้ำ ต้ม เสื้อผ้า ที่พักชั่วคราว และเวชภัณฑ์แก่ผู้ประสบภัย

พบว่า การสำรวจความต้องการของผู้ประสบภัยในเบื้องต้น และจัดทำรายการความต้องการของผู้ประสบภัยเพื่อกำหนดมาตรการช่วยเหลือในช่วงระหว่างเกิดภัย และจัดตั้งศูนย์ข้อมูลผู้ประสบภัยเพื่อเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลและประสานงานแก่ประชาชนผู้ประสบภัย

2.4 การดำเนินการภายหลังที่ภัยผ่านพ้นไปแล้ว

พบว่า จะมีแนวทางในการพัฒนา โดยการนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเข้ามาช่วยในการฟื้นฟูซึ่งหมายถึงรวมถึงการซ่อมสร้าง และการฟื้นฟูสภาพ โดยมีหลักการสำคัญของการฟื้นฟู ได้แก่ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้เพื่อให้การดำรงชีวิตกลับเข้าสู่ภาวะปกติ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียวผู้ประสบภัยต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจจึงจะเกิดกระบวนการยอมรับ และมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะดำเนินการพิจารณาความเสี่ยงต่อภัยในการฟื้นคืนสภาพ และการสร้างใหม่เสมอเพื่อไม่ให้งบประมาณต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์จากการเกิดสาธารณภัยครั้งต่อไป

1) การฟื้นฟูกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนการประกอบอาชีพและบริการของรัฐให้กลับคืนสู่ภาวะปกติ

พบว่า จะมีแนวทางการพัฒนา คือด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ ด้านคุณค่า การใช้ประโยชน์มนุษย์และด้านคุณภาพชีวิต โดยการนำผลการประเมินมาใช้กำหนดเป็นกรอบแผนการฟื้นฟู ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว การปรับสภาพระบบสาธารณูปโภคการดำรงชีพและสภาวะวิถี ความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นตามความเหมาะสมโดยการนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเข้ามาช่วยในการฟื้นฟู

2) การซ่อมแซมบูรณะสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับความเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม

พบว่า จะมีการพัฒนาการกำจัดขยะมูลฝอย โดยการนำไปหมักทำปุ๋ยหรือฝังกลบให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล และกำหนดแนวทางการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติรวมทั้งพื้นที่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย โดยเฉพาะขยะมูลฝอยซึ่งมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทำให้บ้านเมืองไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจึงควรปฏิบัติเพื่อป้องกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” มีข้อค้นพบที่น่าสนใจการอภิปรายผล ดังนี้

1. กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

การดำเนินการก่อนเกิดภัย กล่าวคือ เป็นระยะเตรียมการและเตรียมพร้อมก่อนจะเกิดภัยพิบัติ ต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงาน จัดหาเครื่องมือเครื่องใช้เครื่องมือสื่อสาร เครื่องอุปโภคบริโภค ยานพาหนะและกำลังอาสาสมัครไว้ให้พร้อมมีการฝึกอบรมและทดลองปฏิบัติตามแผนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติ งานรวมทั้งการเตือนภัยการระบุนหาความเสี่ยงที่สำคัญขององค์กรและชุมชน ประเมินผลกระทบของความเสี่ยงพัฒนาแนวทางการจัดการกับความเสี่ยงและ

นำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบโดยมีการบูรณาการ เน้นความสอดคล้องระหว่างแผนงานกระบวนการ บุคคลากร และเทคโนโลยี เพื่อสร้างความปลอดภัย และบรรลุเป้าหมายขององค์กรและชุมชนกิจกรรม กระบวนการที่เกี่ยวข้องการระบุนหาความเสี่ยง ประเมินความเสี่ยง ควบคุมความเสี่ยงซึ่งมีผลกระทบต่อการ บรรลุพันธกิจ และเป้าประสงค์ขององค์กรและชุมชน สอดคล้องกับ บัญชา พงษ์พานิช (2551) ได้กล่าวไว้ว่า “ควรมีหลักของความทรงจำ ต้นตัว รับรู้เรื่องภัยพิบัติ ทั้งความรู้ดั้งเดิมที่เป็นสัญชาตญาณและความรู้ ใหม่ ความพร้อมเผชิญและอพยพอย่างปลอดภัยได้ทันทั่วทั้ง รวมทั้งการมีระบบเตือนภัยที่ถูกต้อง และ แม่นยำทั่วถึงทั้งชุมชนมีการซักซ้อมอยู่เสมอและการลดระดับความรุนแรงและความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นตาม สภาพความเสี่ยงภัยของแต่ละพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดินไหว คลื่นยักษ์สึนามิ พายุดินโคลนถล่ม หรือโรค ระบาดขนาดใหญ่ เป็นต้น”

การเตรียมการเพื่อเผชิญเหตุ กล่าวคือ ปฏิบัติการอย่างทันทีทันใดของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้อง เมื่อมีภัยพิบัติใด ๆ เกิดขึ้น โดยมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยชีวิตป้องกันอันตรายและความสูญเสีย ต่าง ๆ เช่น การค้นหาช่วยชีวิต การกู้ภัย การอพยพ การผจญภัย และการผจญเพลิง (กรณีอัคคีภัย) การ แจกจ่ายอาหารและยา การจัดทำที่พักชั่วคราว การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการนำส่งโรงพยาบาล สอดคล้องกับ แผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2563) ได้กล่าวไว้ว่า “วางแผนการ เผชิญเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดโครงสร้างองค์กร ข้อมูลการสนับสนุนการ ตัดสินใจ การควบคุม การสั่งการ และการใช้แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อให้การจัดการในภาวะฉุกเฉิน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือการรับแจ้งเหตุและการรายงาน ให้ผู้รับผิดชอบจัดทำรายงานข้อเท็จจริงที่ เกิดขึ้น ทั้งด้านสถานการณ์สาธารณภัย ด้านการปฏิบัติการระงับบรรเทาสาธารณภัย ด้านการให้ความ ช่วยเหลือ และด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ชัดเจน รวดเร็ว โดยให้ชุมชนหรือหมู่บ้าน สำนวความเสียหายและความต้องการเบื้องต้นตามแบบรายงานเหตุด่วนสาธารณภัย”

การดำเนินการขณะเกิดภัย กล่าวคือ การเตรียมการอพยพ สำนวจยอตรายข้อหรือทำบัญชีผู้ อพยพรวมทั้งจัดเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลผู้อพยพ และจัดเตรียมที่พักฉุกเฉิน ติดตามข้อมูลสถานการณ์ภัย ต่าง ๆ ตรวจสอบพยากรณ์อากาศ เพื่อที่จะได้ทำการประเมินสถานการณ์ภัย และตัดสินใจแก้ไขปัญหาคือ อย่างถูกต้อง พร้อมปฏิบัติตามประกาศเตือนภัย และคำแนะนำของทางราชการอย่างเคร่งครัด กรณี สถานการณ์รุนแรงและมีประกาศเตือนภัยให้อพยพควรรีบออกจากพื้นที่ไปตามเส้นทางที่ปลอดภัยในทันที โดยให้ความช่วยเหลือเด็กและคนชรา ก่อน สอดคล้องกับ บัญชา พงษ์พานิช (2551) ได้กล่าวไว้ว่า “การ ปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะจากรัฐทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติที่ ต้องการความรู้ความเชี่ยวชาญที่เฉพาะด้านอย่างเพียงพอควบคู่ไปกับชุมชน เพื่อนบ้านและอาสาสมัครที่มี กำลังมากรู้และเกาะพื้นที่ได้ดีกว่า โดยเฉพาะการค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้ได้รับทันทั่วทั้งที่ไม่ มีการสูญเสียมากเกินไปจากภัยพิบัติ การเก็บร่างผู้เสียชีวิต การจัดการพื้นที่เพื่อความปลอดภัย การ เดินทางขนส่ง การอพยพ ตลอดจนสิ่งสาธารณูปการและการดูแลสุขภาพจิตใจ ปฏิบัติการทางการแพทย์ เพื่อช่วยชีวิตที่เพียงพอพร้อมด้วยระบบการขนส่ง และการประสานส่งต่อที่มีประสิทธิภาพ”

การดำเนินการภายหลังที่ภัยผ่านพ้นไปแล้ว กล่าวคือ เป็นการดำเนินการภายหลัง จากที่ภาวะฉุกเฉินจากสาธารณภัยบรรเทาลงหรือได้ผ่านพ้นไปแล้ว เพื่อปรับสภาพระบบสาธารณูปโภค การดำรงชีวิต และสภาวะวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติหรือพัฒนาให้ดีกว่า และปลอดภัยตามความเหมาะสม โดยการนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเข้ามา ช่วยในการฟื้นฟูซึ่งหมายถึงรวมถึงการซ่อมสร้างและการฟื้นฟูสภาพ โดยมีหลักการสำคัญของการฟื้นฟู ได้แก่

การช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้เพื่อให้การดำรงชีวิตกลับเข้าสู่ภาวะปกติ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียวผู้ประสบภัยต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจจะเกิดกระบวนการยอมรับ และมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะดำเนินการพิจารณาความเสี่ยงต่อภัยในการฟื้นคืนสภาพ และการสร้างใหม่เสมอเพื่อไม่ให้เกิดปริมาณต้องสูญเสียไป โดยเปล่าประโยชน์จากการเกิดสาธารณภัยครั้งต่อไป สอดคล้องกับ บัญชา พงษ์พานิช (2551) ได้กล่าวไว้ว่า “การบรรเทาทุกข์และช่วยเหลือหลังภัยพิบัติ ในเรื่องปัจจัยสี่ ได้แก่ เรื่องน้ำดื่มที่สะอาด อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การจัดการถิ่นฐานและชุมชนที่เหมาะสม และเอื้อต่อการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์และฟื้นฟูร่วมกัน และต้องต่อเนื่องถึงการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติที่ผ่านพ้นไป”

2. แนวทางการพัฒนากระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

การดำเนินการก่อนเกิดภัย กล่าวคือ เป็นระยะเตรียมการและเตรียมพร้อมก่อนจะเกิดภัยพิบัติต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้เครื่องมือสื่อสาร เครื่องอุปโภคบริโภค ยานพาหนะและกำลังอาสาสมัครไว้ให้พร้อม มีการฝึกอบรมและทดลองปฏิบัติตามแผนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานรวมทั้งการเตือนภัยจะระบุนหาความเสี่ยงที่สำคัญขององค์กรและชุมชน ประเมินผลกระทบของความเสี่ยงพัฒนาแนวทางการจัดการกับความเสี่ยง และนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบโดยมีการบูรณาการ และเน้นความสอดคล้องระหว่างแผนงานกระบวนการบุคคลากรและเทคโนโลยี สอดคล้องกับ บัญชา พงษ์พานิช (2551) ได้กล่าวไว้ว่า “ควรมีหลักของความทรงจำ ต้นตัวรับรู้เรื่องภัยพิบัติ ทั้งความรู้ดั้งเดิมที่เป็นสัญชาตญาณและความรู้ใหม่ความรู้ใหม่ความรู้ใหม่และความพร้อมเผชิญและอพยพอย่างปลอดภัยได้ทันทั่วทั้ง รวมทั้ง การมีระบบเตือนภัยที่ดีถูกต้องและแม่นยำทั่วถึงทั้งชุมชนมีการซักซ้อมอยู่เสมอ และการลดระดับความรุนแรงและความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นตามสภาพความเสี่ยงภัย ของแต่ละพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดินไหว คลื่นยักษ์สึนามิ พายุดินโคลนถล่มหรือโรคระบาดขนาดใหญ่ เป็นต้น”

การเตรียมการเผชิญเหตุ กล่าวคือ ปฏิบัติการอย่างทันทีทันใดของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีภัยพิบัติใด ๆ เกิดขึ้น โดยมีมาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยชีวิตป้องกันอันตรายและความสูญเสียต่าง ๆ เช่น การค้นหาช่วยชีวิต การกักกัน การอพยพ การผจญภัย การผจญเพลิง (กรณีอัคคีภัย) การแจกจ่ายอาหารและยา การจัดทำที่พักชั่วคราว การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการนำส่งโรงพยาบาล เป็นต้น สอดคล้องกับ แผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2563) ได้กล่าวไว้ว่า “วางแผนการเผชิญเหตุสาธารณภัยที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดโครงสร้างองค์กร ข้อมูลการสนับสนุนการตัดสินใจ การควบคุม การสั่งการ และการใช้แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อให้การจัดการในภาวะฉุกเฉินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพคือการรับแจ้งเหตุและการรายงานให้ผู้รับผิดชอบจัดทำรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ทั้งด้านสถานการณ์สาธารณภัย ด้านการปฏิบัติการระงับบรรเทาสาธารณภัย ด้านการให้ความช่วยเหลือ และด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น โดยคำนึงถึงความถูกต้อง ชัดเจน รวดเร็ว โดยให้ชุมชนหรือหมู่บ้านสำรวจความเสียหายและความต้องการเบื้องต้นตามแบบรายงานเหตุด่วนสาธารณภัย”

การดำเนินการขณะเกิดภัย กล่าวคือ การเตรียมการอพยพ สำรวจยอดรายชื่อหรือทำบัญชีผู้อพยพรวมทั้งจัดเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมดูแลผู้อพยพ และจัดเตรียมที่พักฉุกเฉิน ติดตามข้อมูลสถานการณ์ภัย ตรวจสอบพยากรณ์อากาศ เพื่อประเมินสถานการณ์ภัย และตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องพร้อมปฏิบัติตามประกาศเตือนภัย และคำแนะนำของทางราชการอย่างเคร่งครัดกรณีสถานการณ์รุนแรงและมี

ประกาศเตือนภัยให้อพยพควรรีบออกจากพื้นที่ไปตามเส้นทางที่ปลอดภัยในทันทีโดยให้ความช่วยเหลือเด็กและคนชรา ก่อน สอดคล้องกับ บัญชา พงษ์พานิช (2551) ได้กล่าวไว้ว่า “การปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉินอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะจากรัฐทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติที่ต้องการความรู้ความเชี่ยวชาญที่เฉพาะด้านอย่างเพียงพอ ควบคู่ไปกับชุมชน เพื่อนบ้านและอาสาสมัครที่มีกำลังมากรู้และเกาะพื้นที่ได้ดีกว่า โดยเฉพาะการค้นหาและช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้ได้ครบถ้วนทั่วทั้งที่ไม่มีการสูญเสียมาก เกินกว่าจากภัยพิบัติ การเก็บร่างผู้เสียชีวิต การจัดการพื้นที่เพื่อความปลอดภัย การเดินทางขนส่ง การอพยพตลอดจนสิ่งสาธารณูปการและการดูแลสุขภาพจิตใจ ปฏิบัติการทางการแพทย์เพื่อช่วยชีวิตที่เพียงพอ และพร้อมด้วยระบบการขนส่งที่รวดเร็ว”

การดำเนินการภายหลังที่ภัยผ่านพ้นไปแล้ว กล่าวคือ จะมีแนวทางโดยการนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเข้ามาช่วยในการฟื้นฟู ซึ่งหมายรวมถึงการซ่อมสร้างและการฟื้นฟูสภาพ ได้แก่ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้เพื่อให้การดำรงชีวิตกลับเข้าสู่ภาวะปกติ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียวผู้ประสบภัยต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจจึงจะเกิดกระบวนการยอมรับและมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะดำเนินการพิจารณาความเสี่ยงต่อภัยในการฟื้นคืนสภาพ และการสร้างใหม่เสมอเพื่อไม่ให้เกิดประมาทต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์จากการเกิดสาธารณภัยครั้งต่อไป สอดคล้องกับ บัญชา พงษ์พานิช (2551) ได้กล่าวไว้ว่า “การบรรเทาทุกข์และช่วยเหลือหลังภัยพิบัติในเรื่องปัจจัยสี่ ได้แก่ เรื่องน้ำดื่ม ที่สะอาด อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การจัดการถิ่นฐานและชุมชนที่เหมาะสม และเอื้อต่อการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์และฟื้นฟูร่วมกัน และต้องต่อเนื่องถึงการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติที่ผ่านพ้นไป”

ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้เขียนมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ควรนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังนี้คือ

กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

กระบวนการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

- การดำเนินการก่อนเกิดภัย
- การเตรียมการเพื่อเผชิญเหตุ
- การดำเนินการขณะเกิดภัย
- การดำเนินการภายหลังที่ผ่านพ้น

แนวทางการพัฒนาระบบการดำเนินงานป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรณีศึกษา เทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

- การดำเนินการก่อนเกิดภัย
- การเตรียมการเพื่อเผชิญเหตุ
- การดำเนินการขณะเกิดภัย
- การดำเนินการภายหลังที่ผ่านพ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรศึกษาถึงปัจจัยทางด้านสภาพทางภูมิประเทศลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินสิ่งแวดล้อม และสภาพทางสังคมที่เป็นอยู่ที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอุทกภัย และแนวทางการป้องกันและแนวทางการบรรเทาความเสียหายของอุทกภัยในครั้งต่อไปเพื่อวางแผนการปฏิบัติที่ได้ผลอย่างยั่งยืน

1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะศึกษาทางด้านการบริหารจัดการบรรเทาปัญหาอุทกภัยของแต่ละหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่อาจเป็นอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในพื้นที่

1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังติดตามและเตือนภัยเพื่อสร้างความร่วมมือของภาคประชาชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการจัดการภัยพิบัติเมื่อเกิดขึ้นแล้วได้สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินให้แก่คนในชุมชน

2.2 ควรศึกษาการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบของรัฐต่อความเสียหายที่เกิดจากภัยพิบัติ

เอกสารอ้างอิง

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2553). แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ.

กรุงเทพ ฯ: กรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2553). พื้นที่เสี่ยงอุทกภัยจังหวัดน่าน พ.ศ 2551. กรุงเทพ ฯ:

กระทรวงมหาดไทย.

กรมชลประทาน สำนักชลประทานที่ 2. (2553). คู่มือการจัดทำแผนน้ำท่วมเพื่อใช้ในการเตือนภัย.

ลำปาง: กรมชลประทาน สำนักชลประทานที่ 2.

ชนิษฐา พุกเกษมณนท์. (2551). แนวทางการบริหารจัดการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปัญญา พงษ์พานิช. 2551. “เอกสารประกอบการประชุมโครงการถอดรหัสข้อเรียนรู้เพื่อการอยู่ดีจากกรณี ธรณีพิบัติภัยได้ทะเลและคลื่นยักษ์ เมื่อร่วมมือฟื้นฟูภัยพิบัติสู่ความพร้อมพื่อนานาภัยในอนาคต”. อุดรธานี.

- สายฝน แสงหิรัญ ทองประเสริฐ. (2558). การจัดการภัยพิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายองค์กรชุมชน. วารสารการบริหารท้องถิ่น. 8 (4). ตุลาคม - ธันวาคม.
- สุพจน์ ชูรัตน์. (2553). รูปแบบการบริหารจัดการงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแล้งที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาหว้าใหญ่ อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดอำนาจเจริญ. ระบบออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2564, จาก [www.ptu.ac.th/StudentServe/input/thesis/\[10\]\[200916105735\].pdf](http://www.ptu.ac.th/StudentServe/input/thesis/[10][200916105735].pdf)
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาม. (2565). แผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านทาม อำเภอศรีมหาโพธิ จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2564 - 2570. ระบบออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม พ.ศ. 2564, จาก <https://bantam.go.th/fileupload/2673681341.pdf>

แนวทางการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์กร กรณีศึกษา
สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4
Guidelines for driving the principles of good governance in the
administration of the organization, a case study of the Office of Public
Sector Anti-Corruption Commission, Region 4

วรรณิดา สุขชาตะ

Wannida Sukchata

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

*Corresponding Author, Email: wannida.su@kkumail.com

Received 21/02/2025 | Revised 19/03/2025 | Accepted 19/03/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น 2. ศึกษาแนวทางในการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากประชากรจำนวน 33 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1. การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยหลักธรรมาภิบาลที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หลักความโปร่งใส (ค่าเฉลี่ย = 4.48) รองลงมา คือ หลักการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย = 4.47) และ น้อยที่สุด คือ หลักความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย = 4.32) 2. แนวทางในการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 คือ การให้ผู้นำเป็นแบบอย่างในการขับเคลื่อนองค์กร และเป็นผู้กำหนดทิศทางในการปฏิบัติงานและสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ

คำสำคัญ: แนวทาง; ธรรมาภิบาล; สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4

Abstract

This research aims to 1. study the application of good governance principles to the performance of duties of anti-corruption officers in the public sector, Region 4, Khon Kaen Province, and 2. study the guidelines for driving good governance principles in the

administration of the Office of the Public Sector Anti-Corruption Commission, Region 4, Khon Kaen Province. This research is quantitative research, collecting data from 33 people. The tool used to collect data is a questionnaire. The statistics used for data analysis are percentage, mean, and standard deviation.

The research results found that 1. The application of good governance principles to the performance of duties of anti-corruption officers in the public sector, Region 4, Khon Kaen Province, was found to be at the highest level overall. The principle of good governance with the highest average value was the principle of transparency (average = 4.48), followed by the principle of participation (average = 4.47), and the principle of responsibility (average = 4.32). 2. The guidelines for driving good governance principles in the administration of the Office of the Public Sector Anti-Corruption Commission, Region 4, is to have leaders be role models in driving the organization, set the direction for work and create participation of personnel at all levels.

Keywords: Guidelines; Good governance; Office of Public Sector Anti-Corruption Commission, Region 4

บทนำ

“หลักธรรมาภิบาล” (Good governance) เป็นแนวทางสำคัญที่นำมาซึ่งการบริหารจัดการองค์กรที่ดีเพราะเป็นหลักที่สำคัญที่มุ่งเน้นไปที่ความโปร่งใส ถูกต้อง เป็นธรรม อยู่ภายใต้กฎหมาย เป็นการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นให้เกิดความคุ้มค่า และมีกลไกที่สามารถตรวจสอบได้ของทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ องค์กรภาครัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรภาคเอกชน นอกจากนี้หลักธรรมาภิบาลยังหมายถึง การเป็นหลักในการปกครอง และการบริหารจัดการควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ, 2567) ซึ่งจุดเริ่มต้นของหลักธรรมาภิบาลนี้ได้เริ่มใช้อย่างเป็นทางการในช่วงปลายยุคสงครามเย็น หรือ ปี พ.ศ. 2532 โดยธนาคารโลก ตามหลักฐานในรายงานเรื่อง Sub Sahara Africa: From Crisis to Sustainable Growth ซึ่งเป็นรายงานที่ธนาคารโลกวิเคราะห์ถึงความล้มเหลวของรัฐในแอฟริกาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ (คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550) ที่ทางธนาคารโลกเอง พยายามจะแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดความสามารถในการชำระหนี้ตามสัญญาของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา ผ่านหลักธรรมาภิบาล (Good governance) ในช่วงแรกทางธนาคารโลกได้เน้นถึงโครงสร้างทางการเมืองของรัฐ กระบวนการในการบริหารเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความสามารถในการกำหนดแผนและนโยบายในการบริหารประเทศของผู้ปกครอง เพื่อให้ประเทศเหล่านั้นเกิดการพัฒนา

ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 เรื่องของหลักธรรมาภิบาล ได้ถูกกำหนดขึ้นในหมวดที่ 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ ในมาตรา 65 ว่าด้วยการที่ภาครัฐจะต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ภายใต้หลักธรรมาภิบาล โดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและประกอบกับการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการเพื่อเป็นพลังในการผลักดันร่วมกันเพื่อไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65) ซึ่งจากเนื้อหาในหมวดที่ 6 ของรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 นี้ ส่งผลให้ภาครัฐจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) โดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการบริหารจัดการภาครัฐ ด้วยเป้าหมายด้านการปรับสมดุลพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ การปฏิบัติงาน การกิจ และหน้าที่โดยยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อให้การบริหารจัดการภาครัฐนั้นเกิดผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนร่วมให้แก่สังคม และเป็นมาตรฐานสำคัญให้แก่หน่วยงานภาครัฐทุกระดับในประเทศและโดยเฉพาะแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในประเด็นที่ 21 ว่าด้วยการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบที่มีเป้าหมายสำคัญที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการทุจริต ด้วยการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพแก่ภาครัฐ ซึ่งสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ที่ในปัจจุบันนี้มีทั้งสิ้น 9 เขต ที่มีภาระงานในการกำกับ ดูแล และตรวจสอบการกระทำการทุจริตของข้าราชการพลเรือนและเจ้าหน้าที่รัฐในทุกจังหวัด ถึงแม้ว่าสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) จะเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง แต่เป็นหน่วยงานที่มีเลขาธิการเป็นผู้รับผิดชอบและขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ตามที่พระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตพ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2559 ได้กำหนดไว้ซึ่งส่งผลให้ในการจัดทำคู่มือมาตรฐานในการปฏิบัติงาน จะต้องมีการบูรณาการส่งเสริมและขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในองค์กรของตนเอง ตลอดจนการส่งเสริมการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในองค์กรภาครัฐอื่น ๆ ให้มีความโปร่งใสไร้ซึ่งการทุจริตมิชอบโดยเจ้าหน้าที่และข้าราชการเอง ตลอดจนการประสานงานร่วมกันกับทุกภาคส่วนรวมทั้งภาคประชาชน (สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ, 2567) ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 และแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ทั้งนี้ในการสร้างคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) ยังได้ระบุถึงหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของแต่ละส่วนงานในเรื่องของการส่งเสริมและขับเคลื่อนธรรมาภิบาลให้แก่หน่วยงานตนเอง และหน่วยงานอื่น ๆ ในภาครัฐให้แก่องานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ ทั้งสิ้น 9 เขตในประเทศไทยให้มีการปฏิบัติงานที่เป็นแนวทางเดียวกันและสามารถส่งเสริมและขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลได้อย่างทั่วถึง

ด้วยเหตุนี้ส่งผลให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐเขต 4 ก็ต้องยึดหลักการปฏิบัติงานตามคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานฉบับนี้ เป็นแนวทางหลักในขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรของตนเอง เพราะการบริหารจัดการโดยมีหลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญที่ช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เนื่องด้วยหนึ่งในหลักการสำคัญที่เป็นองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลนั้นคือหลักความคุ้มค่า ทำให้ในการดำเนินภารกิจ หรือการปฏิบัติงานต่าง ๆ ต้องมีการประเมินผล และตัวชี้วัดในการดำเนินภารกิจต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ทั้งการประเมินก่อนเริ่มดำเนินการกิจ การประเมินระหว่างดำเนินการกิจ และการประเมินผลหลังการดำเนินภารกิจ จะช่วยให้เราทราบถึงข้อผิดพลาดในการทำงานและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันการณ์ พร้อมทั้งช่วยให้การดำเนินภารกิจให้ได้ผลลัพธ์ตามเป้าหมายหลักของหน่วยงานนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ขององค์กร วิสัยทัศน์ และพันธกิจ จนนำไปสู่การตอบสนองได้ตรงความต้องการของประชาชน นอกเหนือจากนี้หลักธรรมาภิบาลยังเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐในการเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างสำนึกที่ดีในการบริหารงานและการทำงานในองค์กร (แสงชัย อภิชาติธนพัฒน์, ม.ป.ป.) ให้นุเคราะห์ภาครัฐมีเป้าหมายในการปฏิบัติงานโดยไร้ซึ่งการทุจริตในภาครัฐ และเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและการพัฒนาประเทศเป็นเป้าหมายสูงสุด

บทความวิจัยนี้จะนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐเขต 4 โดยมุ่งเน้นเพื่อให้เข้าใจถึงแนวทางการส่งเสริมและขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก ประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ในการบริหารงานภายในองค์กร และเพื่อนำผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มาใช้เป็นต้นแบบแนวทางในการส่งเสริมและขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลให้แก่องค์กรได้อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

เจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 (จังหวัดขอนแก่น) จำนวน 33 คน โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดในส่วนงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4

กลุ่มงาน	จำนวน (คน)
ผู้อำนวยการเขต	1
ฝ่ายบริหารงานทั่วไปและคดี	4
กลุ่มงานป้องกันการทุจริต	4
กลุ่มงานปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ 1	11
กลุ่มงานปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ 2	11
พนักงานขับรถ	2
รวม	33

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น และแนวทางในการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐเขต 4 จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่งงาน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น โดยจำแนกเป็น 6 หลัก

หลักการละ 3 ข้อย่อย ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า โดยเป็นคำถามที่ประยุกต์มาจากงานวิจัยของวัลลีย์รัตน์ พบศิริ และคณะ (2567) ซึ่งมีตัวชี้วัดของแต่ละคำถาม 5 ระดับ ประกอบด้วย 1. ไม่ได้ปฏิบัติเลย 2. แทบไม่ได้ปฏิบัติ 3. ปฏิบัติบ้าง 4. ปฏิบัติมาก 5. ปฏิบัติมากที่สุด

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับแนวทางในการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ด้วยการใช้วิธีการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามหรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา (IOC: Index of item objective congruence) (นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2565) ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ผลค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารการวิจัย ทั้งการศึกษาเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ทั้งเอกสารประกอบการบรรยาย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วารสาร วิทยานิพนธ์ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คู่มือการปฏิบัติงาน ตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.2 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปดำเนินการเก็บข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ในสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 ตลอดทั้งติดตามผลการเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอและรวบรวมแบบสอบถามที่ได้แจกให้แก่ผู้ตอบข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ถูกต้อง หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ได้มานั้นไปประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ผลโดยใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ผ่านการใช้โปรแกรม Microsoft Excel เพื่ออธิบายคุณลักษณะทางข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และตำแหน่งงาน

4.2 ตอนที่ 2 การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 ด้วยการใช้โปรแกรม Microsoft Excel การประเมินค่าด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการแปลผลคะแนนใช้ค่าเฉลี่ยที่มีค่าตั้งแต่ 1.00 – 5.00 โดยพิจารณาจากคะแนนอันตรภาคชั้น (Class Interval) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ค่าพิสัย} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ช่วงชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

ซึ่งแปลความในแต่ละช่วงคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00 หมายถึง ปฏิบัติได้มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20 หมายถึง ปฏิบัติได้มาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40 หมายถึง ปฏิบัติได้บ้าง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60 หมายถึง ปฏิบัติได้น้อย

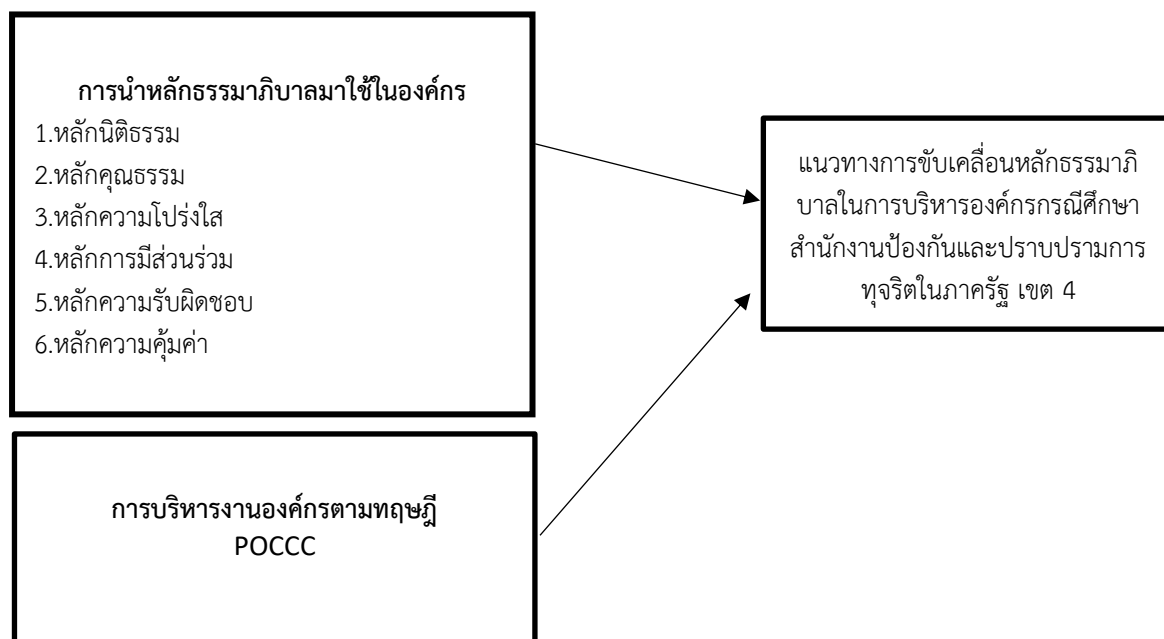
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80 หมายถึง ไม่ได้ปฏิบัติเลย

4.3 ตอนที่ 3 แนวทางการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กร นำผลวิจัยที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารประกอบการบรรยาย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วารสาร วิทยานิพนธ์ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คู่มือ การปฏิบัติงาน เพื่อใช้ในการอภิปรายผล

4.4 ตอนที่ 4 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นำผลวิจัยที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารประกอบการบรรยาย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วารสาร วิทยานิพนธ์ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อใช้ในการอภิปรายผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริหารเป็นศาสตร์และศิลป์ในการกำหนดทิศทาง และกระบวนการในการดำเนินงานต่าง ๆ ร่วมกันของทุกคนในองค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งผู้รับชอบหลักในการบริหารก็คือ “ผู้บริหาร” ที่จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำองค์กรที่ดีในการวางแผนงานเพื่อกำหนดเป้าหมายขององค์กรให้ชัดเจน รวมทั้งกำหนดหน้าที่ให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่แต่ละฝ่ายได้ทราบขอบเขตความรับผิดชอบและภารกิจของตนเองอย่างชัดเจน นอกจากนี้การบริหารอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด ยังต้องมีการจัดการองค์กร เพื่อเป็นการจัดสรรโครงสร้างองค์กรและทรัพยากรในการดำเนินงาน หรือภารกิจที่เหมาะสมตลอดทั้งการนำไปปฏิบัติตามแผน ภารกิจ หน้าที่ ที่จำแนกไว้ และการควบคุมการทำงาน เพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติหน้าที่หรือภารกิจนั้น ไม่มีข้อผิดพลาดใดและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ ซึ่งตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ว่าด้วยการที่ภาครัฐเป็นหน่วยงานที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ปลอดภัยการทุจริตและการประพฤติมิชอบ ให้มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลและหลักเศรษฐกิจพอเพียงในทุกระดับ มีวัฒนธรรมแยกแยะประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนร่วมของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น รวมทั้งสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วน ให้ตื่นตัวและละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ ให้มีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต เพื่อให้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ในปี 2580 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีเป้าหมายหลักเพื่อให้ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัยการทุจริตและประพฤติมิชอบ ผ่านแผนการพัฒนาคน และแผนพัฒนาระบบเพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ให้คนทุกกลุ่มในสังคมมีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ตลอดจนการพัฒนาระบบนวัตกรรม กลไก และเครื่องมือในการต่อต้านการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐที่เหมาะสมกับบริบท สภาพปัญหาของแต่ละหน่วยงาน จากข้อมูลดังกล่าวเป็นที่มาของการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยภาพรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับการนำไปปฏิบัติมากที่สุด แต่ละหลักธรรมาภิบาลมีค่าเฉลี่ย ดังนี้ หลักนิติธรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.39) หลักคุณธรรม (ค่าเฉลี่ย = 4.44) หลักความโปร่งใส (ค่าเฉลี่ย = 4.48) หลักการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย = 4.47) หลักความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย = 4.32) หลักความคุ้มค่า (ค่าเฉลี่ย = 4.35) และการนำมาใช้กับหลักการบริหารงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.46)

ตารางที่ 2 การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น

หลักธรรมาภิบาล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
หลักนิติธรรม	4.39	1.04
หลักคุณธรรม	4.44	0.73
หลักความโปร่งใส	4.48	0.57
หลักการมีส่วนร่วม	4.47	0.63
หลักความรับผิดชอบ	4.32	0.70
หลักความคุ้มค่า	4.35	0.65

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์แนวทางในการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 รวบรวมจากประชากรจำนวน 33 คน พิจารณาค่าความถี่ พบว่า การให้ผู้นำเป็นแบบอย่างในการขับเคลื่อนองค์กร และเป็นผู้กำหนดทิศทางในการปฏิบัติงานและสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับมีค่าความถี่สูงสุด นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องของการส่งเสริมให้หน่วยงานอื่น รวมไปถึงภาคประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสาร โดยต้องมีช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลอย่างง่ายดาย และหลากหลาย รวมถึงจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และความเข้าใจในการปฏิบัติงาน เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างพร้อมเป็นรูปธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น พบว่า แต่ละด้านอยู่ในระดับการนำไปปฏิบัติมากที่สุด โดยหลักการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ย = 4.48 รองลงมา หลักการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย = 4.47 น้อยที่สุดคือหลักความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย = 4.32 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐเขต 4 มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปมีความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบการทำงานและการเข้าถึงข้อมูลการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของพระเรื่องเดช โชติธมโม และคณะ (2562) ที่พบว่า หลักความโปร่งใส คือการทำงานที่เปิดเผยและสามารถตรวจสอบได้ จะส่งผลให้การทุจริตคอร์รัปชันและความด้อยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการลดลง ดังนั้นถ้าภาครัฐจัดระบบการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใสและเปิดเผย ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรับรู้ ในวิธีการและขั้นตอนการทำงานได้มีโอกาสตรวจสอบการปฏิบัติงานตลอดจนผลการดำเนินงาน จะส่งผลให้ข้าราชการมีความรับผิดชอบต่อการทำงาน และผลของงาน มีการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องเป็นธรรม และก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนและประเทศชาติโดยรวมมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ประชาชน มีความศรัทธา และเชื่อมั่นในการทำงานขององค์กร และสอดคล้องกับ ชาญยุทธหาญชนะ (2567) ที่ศึกษาเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักนิติธรรม และประสิทธิภาพขององค์กรส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางในการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 คือ การให้ผู้นำเป็นแบบอย่างในการขับเคลื่อนองค์กร และเป็นผู้กำหนดทิศทางในการปฏิบัติงานและสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะบุคลากรสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐเขต 4 ต่างมีความเห็นที่สอดคล้องกันในเรื่องของการรักษาความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรที่ดี เพื่อเป็นการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานอย่างเกิดผลสัมฤทธิ์ และเพื่อป้องกันการเกิดการทุจริตในภาครัฐ ตลอดจนจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน นำไปสู่ความร่วมมือในภาคประชาชน เพื่อลดปัญหาการทุจริตในภาครัฐในสังคมไทยในที่สุด สอดคล้องกับศุภกร

ถือธรรม (2564) ที่กล่าวว่า ผู้นำจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ ความคิดดี มีความริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ สามารถคิดคาดการณ์ ล่วงหน้า มีความมุ่งมั่น มีจิตใจดี พร้อมทั้งจะรับฟัง ยอมรับ และใส่ใจผู้อื่น มีความฉลาดทางความคิดปัญญา และความฉลาดทางอารมณ์ จัดการกับอารมณ์ และจิตใจ ทั้งตนเองและผู้อื่นให้มีจิตใจร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวและเป็นผู้มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงองค์การให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระเรื่องเดช โชติธมโม และคณะ (2562) ว่าด้วยหลักความสำนึกรับผิดชอบเป็นกระบวนการทำงาน ที่จะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานให้ดีขึ้น ความสำนึกรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานจะต้องมีลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ การมีเป้าหมายที่ชัดเจน ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้ออำนวยให้เกิดความรับผิดชอบ การทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง การมีแผนสำรอง การติดตามประเมินผลการทำงาน และกล้าที่จะยอมรับผลดีผลเสียจากการกระทำของตนเองและสอดคล้องกับบรรพชน นาริรักษ์ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสถาบันสอนวิชาชีพศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรเป็นไปตามหลัก TOR (Terms of Reference: TOR) โดยมีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามความรับผิดชอบของตนเองอย่างชัดเจนภายใต้หลักคุณธรรมในการปฏิบัติงานควรมีความซื่อสัตย์ต่องานที่ทำอยู่ ไม่ทุจริตต่อผลงานตนเอง หลักความโปร่งใส เน้นการเปิดเผยตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ หลักความมีส่วนร่วมคือส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมคิด ร่วมกันวางแผนงาน หลักความรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ และสอดคล้องกับ ภูติศ นอขุนทด (2565) ที่ระบุว่าธรรมาภิบาลมีส่วนส่งเสริมการบริหารงานที่ดี

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 ควรขับเคลื่อนด้วยการบริหารตามทฤษฎีการจัดการตามหลัก POCCC ของเฮนรี ฟาโย (Henry Fayol) (Dumez, 2018) ทั้งการวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม โดยมีการกำหนดภาพอนาคตที่องค์การต้องการหรือเป็นการคาดการณ์ว่าจะนำพาองค์การไปในทิศทางไหนให้สามารถบรรลุเป้าหมายภายใต้กฎหมายและข้อบังคับที่เป็นธรรมในบรรทัดฐานเดียวกันตามหลักนิติธรรมและคุณธรรม ไม่มีการเลือกปฏิบัติแก่กันในองค์กรตามหลักความโปร่งใสว่าด้วยการกระบวนการวางแผนที่ดีต้องมีขั้นตอนการวางแผน ตลอดจนวิธีการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ตามหลักการมีส่วนร่วม ทั้งนี้กระบวนการวางแผนที่ดี ไม่ควรมีเพียงผู้บริหารเพียงคนเดียวเท่านั้น ที่ทำการวางแผนและจัดสรรสิ่งต่าง ๆ ในองค์กร แต่ควรสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนบุคลากรในองค์กรด้วย เพื่อให้เกิดการออกความคิดเห็น เสนอแนะ และนำไปสู่การสร้างเป้าหมายในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกันตามหลักความรับผิดชอบ มีการจัดสรรการใช้ทรัพยากรในการบริหารองค์กร รวมทั้งในการดำเนินงานของแต่ละฝ่ายงานต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่องค์กรมีได้อย่างคุ้มค่าที่สุด และนำไปสู่การบรรลุผลสัมฤทธิ์สูงสุดขององค์กรตามหลักความคุ้มค่า สรุปดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การบริหารงานองค์กรที่มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาลและการจัดการตามหลัก POCCC

บทสรุป

ผลการวิจัยสะท้อนเห็นว่าการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในองค์กร มีการคำนึงถึง 6 หลักการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า โดยเจ้าหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 จังหวัดขอนแก่น ต่างมีความเห็นในภาพรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยหลักการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ หลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ย = 4.48 เนื่องจากทางหน่วยงานมุ่งเน้นการปฏิบัติหน้าที่ภารกิจกิจกรรมโครงการของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐเขต 4 มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบได้ มีช่องทางในการเข้าถึงการทำงานของหน่วยงานที่หลากหลายช่องทาง ส่งผลให้เกิดความรวดเร็วและการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่ต้องการติดต่อราชการ ในส่วนของแนวทางการขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 4 คือ การมุ่งเน้นผู้นำขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการวางแผน ในการปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ควรมีแผนสำรองไว้เสมอเพื่อแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน

1.2 ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภายนอกองค์กร การเปิดช่องทางการเข้าถึงองค์กรให้แก่ภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมมากขึ้น เช่น การพัฒนาระบบเว็บไซต์องค์กร ให้มีการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่าย และเป็นข้อมูลปัจจุบันขององค์กร การพัฒนาโซเชียลมีเดียขององค์กรให้มีความหลากหลาย เช่น การมีแอปพลิเคชันที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้เกิดความทันสมัย สะดวกและรวดเร็ว การเน้นไปที่การพัฒนาหลักการมีส่วนร่วมให้มีการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานแก่ประชาชน เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.3 ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภายในองค์กร ผู้บังคับบัญชาในทุกระดับ ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน การบริหารงาน ทั้งการส่งเสริมการหารือร่วมกันในการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และความเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี และนำไปสู่การขับเคลื่อนหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรได้อย่างประสบผลสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจใช้วิธีการวิจัยในลักษณะอื่น เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความละเอียดมากขึ้น และอาจมีคำอธิบายในประเด็นต่าง ๆ ได้มากกว่าการใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ

2.2 ควรศึกษาวัฒนธรรมองค์กร บรรยายภาคีในการทำงาน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อนำไปต่อยอดงานวิจัยในการศึกษาครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก เจริญทอง. (2566). การบริหารหลักธรรมาภิบาลในหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารวิชาการนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 5(1), 287-298.
- คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2550). *ความหมายและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล*. การสัมมนาทางวิชาการ ประจำปี 2550 ครั้งที่ 30, ปทุมธานี.
- ชาญยุทธ หาญชนะ. (2567). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 12(48), 350-359.
- นพวรรณ นาริรักษ์. (2564). *การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรสถาบันการสอนศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยขอนแก่น* [รายงานวิจัยสหกิจศึกษา]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิภาพรณ เจนสันติกุล. (2565). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระเรืองเดช โชติธมโม, พระครูสุธรรมกิจโกศล, เศรษฐพร หนูหนู, พระเอกรัตน์ มหามงคล. (2562). *ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหาร*. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 10(1), 11-21.
- ภูติศ นอขุนทด. (2565). *หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐ*. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*. 7(1), 1029-1044.
- วัลลรัตน์ พบศิริ, อภิชาติ สถาวรวิวัฒน์, ประสงค์ กิตติดำรงสุข, สุทธิสา จันทร์เพ็ง. (2567). *ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการปฏิบัติราชการตามเกณฑ์ธรรมาภิบาล*. *วารสารวิชาการ ป.ป.ช.*, 15(2), 91-107.
- ศุภกร ถือธรรม. (2564). *คุณลักษณะผู้นำกับการบริหารองค์การแบบเป็นทางการ*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มมร วิทยาเขตอีสาน*, 2(1), 59-68.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ. (2567). *คู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกระบวนการส่งเสริมธรรมาภิบาลและขับเคลื่อนธรรมาภิบาลในภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ.
- แสงชัย อภิชาติธนพัฒน์. (ม.ป.ป.). *หลักธรรมาภิบาลในการบริหารองค์การ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- Dumez, H. (2018). Henri Fayol. Performativity of his ideas and oblivion of their creator. *Working Paper 18-CRG-01*, 1-15.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภา
องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา
Political Participation of Citizens in Exercising Their Voting Rights to Elect
Council Members of the Non Teng Subdistrict Administrative Organization,
Khong District, Nakhon Ratchasima Province

นันทภพ นมเกษม¹ และเศรษฐวัฒน์ โชควรกุล²

Nantapob Nomkasem¹, and Settawat Chokworakul²

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

¹E-mail: nantawanyean@gmail.com , ²E-mail: dr.settawat2019@gmail.com

Received 18/11/2024 | Revised 18/01/2025 | Accepted 21/01/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา 2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลโนนเต็งที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ใช้วิธีคัดเลือกจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมรณรงค์หาเสียง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน

2. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า 1. สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดนครราชสีมาควรจัดกิจกรรมเชิงรุกเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในระดับชุมชน 2.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครราชสีมาควรจัดเวทีสาธารณะที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง 3. สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดนครราชสีมาควรใช้โซเชียลมีเดียในการเผยแพร่ข้อมูลการเลือกตั้งเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มประชาชนในวงกว้าง

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นแนวทางในการเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา โดยการให้ความรู้แก่ประชาชนผ่านกิจกรรมเชิงรุก การสร้างพื้นที่แสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะ และการใช้โซเชียลมีเดียเพื่อเผยแพร่ข้อมูลการเลือกตั้งอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; การเลือกตั้ง; องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This study aimed to 1. examine the level of political participation among citizens in exercising their voting rights for the election of subdistrict administrative organization council members in Non Teng Subdistrict, Kong District, Nakhon Ratchasima Province, and 2. identify approaches to promote political participation in the voting process. A mixed-methods approach was employed. The sample consisted of eligible voters aged 18 years and above residing in Non Teng Subdistrict, who were selected using Yamane's formula for sample size determination. Data collection tools included 1. questionnaires and 2. interviews. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis and descriptive writing. The findings showed that:

1. The overall level of political participation in voting was high. Among specific aspects, voting activities had the highest mean score, followed by campaign activities, while community participation recorded the lowest mean score.

2. The approaches to enhance political participation included: 1. conducting proactive educational activities at the community level, 2. organizing public forums to allow citizens to express opinions and provide feedback on candidates' policies, and 3. utilizing social media to disseminate election information more effectively.

The findings provided insights into strategies for increasing political participation among citizens in voting for subdistrict administrative organization council members, focusing on proactive education, public forums, and social media as key tools for effective information dissemination.

Keywords: Political Participation; Election; Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 16 ว่าด้วยเรื่องการปฏิรูปประเทศ มาตรา 258 (1) ได้บัญญัติเรื่อง การปฏิรูปประเทศด้านการเมืองโดยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ดังนั้นการให้ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง พร้อมทั้งส่งผลให้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) ซึ่งในระบอบประชาธิปไตยนั้น การเมืองและการปกครองมีความหมายที่แตกต่างกับระบบอื่น ๆ โดยอำนาจสูงสุดอยู่กับประชาชน หรือที่เรียกว่า อำนาจอธิปไตย โดยเป็นหลักในการบริหารประเทศ ซึ่งเป็นการให้สิทธิแก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการบริหารประเทศ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ทุกคนสามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับภาครัฐได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจของภาครัฐที่มีคุณภาพ และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมากยิ่งขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) การมองว่าการเมืองไม่ใช่เรื่องของนักการเมืองเพียงกลุ่มเดียว แต่เป็นหน้าที่ร่วมกันของประชาชนทั้งหมดช่วยสร้างความรับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการพัฒนา (สถาบันพระปกเกล้า, 2560) นอกจากนี้การมีส่วนร่วมยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิและโอกาสในการตัดสินใจและกำหนดนโยบาย สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่ากิจกรรมทางการเมืองและการปกครองเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกคน ไม่ใช่ของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น (เอนก เหล่าธรรมทัศน์ และวลัยพร รัตนเศรษฐ, 2557) ในกระบวนการนี้ การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การคิด ริเริ่ม ตัดสินใจ และร่วมมือในการดำเนินการ รวมถึง การรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชีวิตของประชาชน การมีส่วนร่วมยังถูกประยุกต์ใช้ในรูปแบบของโมเดล TSMC ซึ่งเน้นองค์ประกอบสำคัญ เช่น ผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ การสนับสนุนจากกลุ่มและองค์กรต่างๆ การบริหารจัดการที่โปร่งใสและรับผิดชอบต่อผลกระทบ รวมถึงการสร้างโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายการนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลกระทบ (Bunjongparu, 2024)

การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2564 ถือได้ว่าเป็นการเลือกตั้งท้องถิ่นครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองท้องถิ่นไทย โดยมีจำนวนองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งสิ้น 5,300 แห่ง ทั่วประเทศที่มีการเลือกตั้งในวันเดียวกันซึ่งถือเป็นจำนวนมากที่สุดนับตั้งแต่เคยมีการเลือกตั้งท้องถิ่น สำหรับผลการเลือกตั้งในภาพรวมของประเทศนั้น พบว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 27,386,272 คน มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวน 20,424,603 คน คิดเป็นร้อยละ 74.58 (คณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2564) จากข้อมูลดังกล่าวทำให้พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนค่อนข้างสูงโดยมีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งประมาณ 74.58% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด ซึ่งถือเป็นอัตราการมีส่วนร่วมที่ดีสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตามหากวิเคราะห์ในระดับภาคจะพบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยกว่าภาคอื่นค่อนข้างเห็นได้ชัดไม่ว่าพิจารณาสถิติทั้งจังหวัดหรือแยกดูรายแห่ง (ณัฐกร วิทิตานนท์, 2564)

องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง เป็นหน่วยงานองค์กรปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยได้รับการยกฐานะจากสภาตำบล

โนนเต็ง เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็งในปี พ.ศ. 2540 เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการกระจายอำนาจ การปกครอง จากส่วนกลางไปยังท้องถิ่นโดยมุ่งตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่มีจำนวนทั้งหมด 12 หมู่บ้าน แบ่งออกเป็น 12 เขตเลือกตั้ง มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น 5,703 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2566) การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง พบว่า มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 3,769 คน คิดเป็น 66.55% ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 5,663 คน ซึ่งถือว่าค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง, 2564) สาเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกร วิทิตานนท์ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าความสับสนในการเลือกผู้สมัคร การขาดเวลา และการขาดความเชื่อมั่นในผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนละเลยการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่ขาดความต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ประชาชนขาดความรู้และความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงควรเริ่มต้นจากระดับท้องถิ่น เนื่องจากท้องถิ่นเป็นหน่วยงานปกครองที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุดและสามารถรับรู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อวิเคราะห์และสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ข้อมูลเชิงลึกที่ได้รับจากการศึกษานี้จะช่วยสนับสนุนการพัฒนากลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง และจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่นให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) เป็นกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่การเลือกตั้งไปจนถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้รับการพัฒนาผ่านงานวิจัยและทฤษฎีหลายประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้รับการกล่าวถึงในหลายมุมมอง โดยเฉพาะ Verba (1978) ได้นิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็น “กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองในระดับต่าง ๆ” ซึ่งรวมถึงการเลือกตั้ง, การประท้วง, และการเข้าร่วมในองค์กรทางการเมืองอื่นๆ นอกจากนี้, พจนานุกรม Oxford (2020) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า

เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตส่วนรวมโดยสามารถเป็นการแสดงออกทางความเห็น, การเข้าร่วมในการประชุม, หรือการลงคะแนนเสียง จากการทบทวนความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายระดับและหลายรูปแบบที่ผู้คนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของสังคมและประเทศ

2. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาทางการเมืองและสังคม ซึ่งการมีส่วนร่วมสามารถเสริมสร้างการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาทางการเมือง รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่น ต่อรัฐบาลและกระบวนการทางการเมืองต่าง ๆ (Verba, 1995) งานวิจัยของ Putnam (2000) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบประชาธิปไตย โดยการมีส่วนร่วมนี้ช่วยส่งเสริมให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจการปกครอง, การเสริมสร้างคุณธรรม, และการปรับปรุงนโยบายสาธารณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีผลโดยตรงต่อความเชื่อมั่นในระบบการเมืองและความเสถียรของสังคม

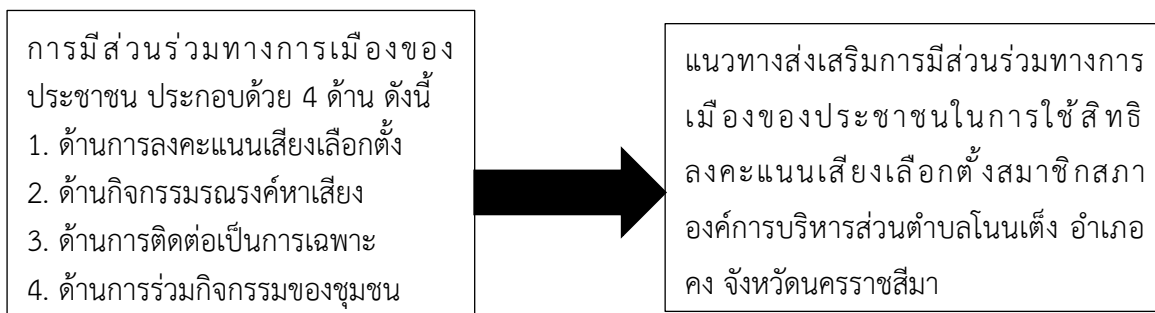
3. รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามลักษณะและวิธีการที่ประชาชนมีส่วนร่วม (Schlozman, Verba, & Brady, 2018) รูปแบบหลัก ๆ ได้แก่ 1. การเลือกตั้งลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญที่สุดในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะในการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อการจัดตั้งรัฐบาล 2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการประชุมสาธารณะหรือการให้ข้อเสนอแนะในนโยบายต่าง ๆ 3. การประท้วงและการเคลื่อนไหวทางสังคม การประท้วงหรือการเข้าร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องสิทธิหรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมือง 4. การเข้าร่วมองค์กรทางการเมือง การเข้าร่วมในพรรคการเมืองหรือองค์กรประชาสังคมที่มีเป้าหมายในการผลักดันนโยบาย นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองในโลกปัจจุบันยังขยายตัวไปยังการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การลงชื่อในคำร้องออนไลน์, การเข้าร่วมในการประชุมออนไลน์, และการแสดงความคิดเห็นในโซเชียลมีเดีย (Hargittai, 2015) การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้สะท้อนถึงการพัฒนาในเทคโนโลยีและการสื่อสารที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจทางการเมืองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความหลากหลายทั้งในแง่ของความหมาย ความสำคัญ และรูปแบบที่มีผลต่อระบบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ยังคงมีช่องว่างของความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งงานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเติมเต็มช่องว่างนี้ในบริบทของประเทศไทยโดยเฉพาะการเพิ่มโอกาส และการเข้าถึงข้อมูลเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนของ Verba, Nie and Kim (1987) จำแนก ได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง 2. ด้านกิจกรรมรณรงค์หาเสียง 3. ด้านการติดต่อเป็นการเฉพาะ 4. ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลโนนเต็ง อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 5,703 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลโนนเต็ง อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 5,703 คน จำนวน 374 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Taro Yamane. 1973, อ้างถึงใน กัลยา วาณิชยปัญญา, 2561)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยออกแบบเนื้อหาตามแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน 4 ด้าน คือ โดยใช้มาตรวัดแบบ Rating Scale 5 ระดับตามวิธีของ Likert ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กำหนดนิยามศัพท์ และสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยพิจารณาค่า IOC ซึ่งทุกข้อคำถามมีค่า IOC 0.50 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิโดยข้อมูลทุติยภูมิรวบรวมจากเว็บไซต์ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยประสานขอเข้าเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนจึงตรวจสอบ ความถูกต้องสมบูรณ์และนำข้อมูลมาบันทึกลงคอมพิวเตอร์ เพื่อประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

การศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.48 มีอายุระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.36 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 53.48 มีการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 53.21 และมีอาชีพรับราชการคิดเป็นร้อยละ 40.37

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา

ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	3.92	0.50	มาก
2. ด้านกิจกรรมรณรงค์หาเสียง	3.58	0.59	มาก
3. ด้านการติดต่อเป็นการเฉพาะ	3.52	0.53	มาก
4. ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน	3.31	0.71	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.50) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมรณรงค์หาเสียง ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.59) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.71)

ตอนที่ 3 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา

2.1 ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ประชาชนควรศึกษาขั้นตอนและกระบวนการเลือกตั้งจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เช่น เว็บไซต์หน่วยงานราชการหรือสื่อประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งเข้าร่วม

กิจกรรมให้ความรู้ที่หน่วยงานจัดขึ้น และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมหากมีข้อสงสัย หน่วยงานควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน รวมถึงจัดเตรียมข้อมูลสำคัญสำหรับวันเลือกตั้ง เช่น ขั้นตอนการลงคะแนนและการตรวจสอบบัตรเลือกตั้ง

2.2 ด้านกิจกรรมรณรงค์หาเสียง หน่วยงานควรพัฒนารูปแบบการนำเสนอของฝ่ายสมัครที่เน้นวิสัยทัศน์ชัดเจนเพื่อสร้างความสนใจ ในขณะเดียวกัน ประชาชนควรเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประชุมหรือการปราศรัยเพื่อเรียนรู้นโยบายของผู้สมัครและแสดงความคิดเห็น หน่วยงานควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมหาเสียงผ่านช่องทางหลากหลาย เช่น สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ เพื่อให้ข้อมูลเข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึง

2.3 ด้านการติดต่อเป็นการเฉพาะ หน่วยงานควรจัดช่องทางสื่อสารที่สะดวก เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง พร้อมตอบสนองอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ควรจัดกิจกรรมและการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางแก้ไขปัญา พร้อมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง กฎหมาย และสิทธิประชาชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ

2.4 ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน ประชาชนควรเข้าร่วมการประชุมทางการเมืองในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ควรติดตามข่าวสารการทำงานของหน่วยงานราชการและแสดงข้อคิดเห็นในโอกาสที่เหมาะสม นอกจากนี้ ควรศึกษาและเปรียบเทียบนโยบายของผู้สมัครแต่ละคน เพื่อให้มีข้อมูลเพียงพอสำหรับการตัดสินใจลงคะแนนเสียงอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาสู่การอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครราชสีมาได้ดำเนินการจัดให้มีการรณรงค์ และประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพซึ่งมีส่วนช่วยให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้มีการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น นอกจากนี้ความคาดหวังต่อการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนก็อาจเป็นแรงผลักดันสำคัญทำให้ประชาชนให้ความสำคัญกับการเลือกผู้แทนที่จะมาบริหารท้องถิ่น รวมไปถึงความใกล้ชิดกับการปกครองท้องถิ่นเนื่องจากการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวันของประชาชน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมมากขึ้น ประกอบกับในชุมชนขนาดเล็ก ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สมัครและผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาจมีความใกล้ชิด ส่งผลให้เกิดความสนใจในการเลือกตั้งที่มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2560) ที่ได้กล่าวรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 4 รูปแบบ ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมที่สูงในการเลือกตั้งท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นถึงการที่ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของประชาชนความสอดคล้องนี้แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของตำบลโนนเต็งมีลักษณะที่ผสมผสานระหว่างประชาธิปไตยแบบตัวแทนและประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยประชาชนไม่เพียงแต่ใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังมีคามตื่นตัวและมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองท้องถิ่นในระดับที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการเปิด

โอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารในเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิตของประชาชน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของไพฑูรย์ มาเมือง (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา

2.1 ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ประชาชนควรศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการเลือกตั้งจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ หรือสื่อประชาสัมพันธ์ที่แจกจ่ายรวมทั้งควรเข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง และถามคำถามหากมีข้อสงสัย ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำและแจกจ่ายสื่อประชาสัมพันธ์ที่อธิบายขั้นตอนการเลือกตั้งอย่างละเอียด เช่น แผ่นพับ วิดีโอ หรือโพสต์ออนไลน์รวมไปจนถึงควรจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งและขั้นตอนที่ประชาชนต้องทำในวันเลือกตั้ง เช่น การลงคะแนนในคูหาและการตรวจสอบบัตรเลือกตั้ง ซึ่งการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญ เนื่องจากเป็นช่องทางให้ประชาชนได้แสดงออกถึงความต้องการและความคิดเห็นของตนเอง โดยการเลือกผู้แทนที่มีนโยบายและวิสัยทัศน์สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงเป็นการให้อำนาจและอิทธิพลแก่ประชาชนเหนือผู้นำ เพราะผู้นำจะต้องปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง จากการศึกษาของพระเมธาวิญญู (สุเทพ พุทธจรรยา) (2563) พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของการปกครองในระบอบนี้ นอกจากนี้ การศึกษาของโสภณ สุพงษ์ และคณะ (2563) พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในเทศบาลตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้ง ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงออกถึงความต้องการและความคิดเห็นของตนเองผ่านการเลือกตั้ง และเพื่อให้ นโยบายของผู้นำสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

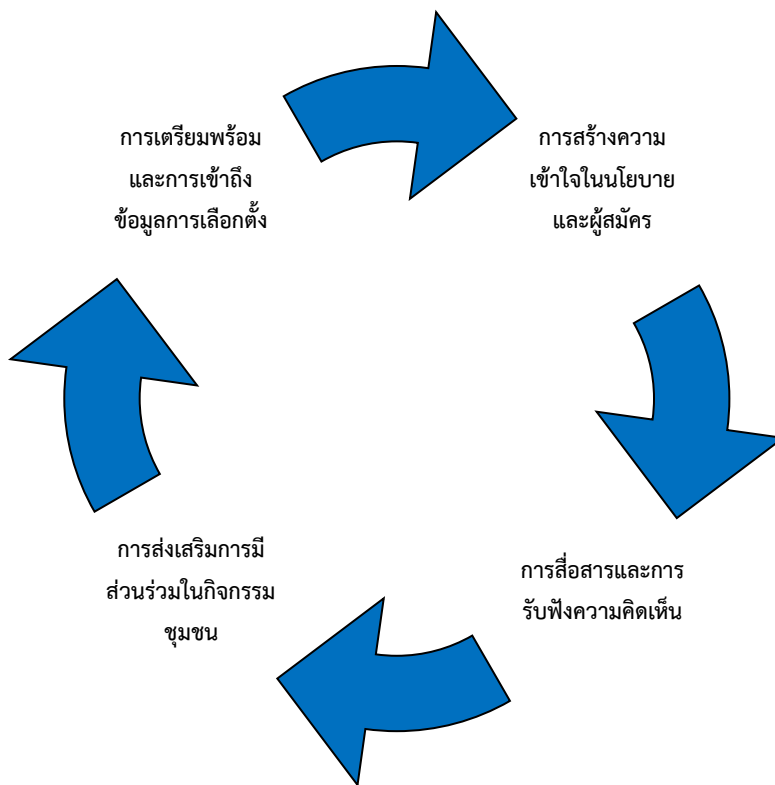
2.2 ด้านกิจกรรมรณรงค์หาเสียง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างรูปแบบการนำเสนอ นโยบายใหม่ที่เน้นวิสัยทัศน์ของผู้สมัครอย่างชัดเจน เพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชน ในขณะที่ประชาชนควรเข้าร่วมกิจกรรมการประชุมหรือการปราศรัยเพื่อรับฟังนโยบายของผู้สมัครและร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อเข้าใจแนวทางการพัฒนาที่เสนอและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รวมไปถึงควรติดตามข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการหาเสียงผ่านสื่อออนไลน์และช่องทางการประชาสัมพันธ์อื่น ๆ เพื่อให้ได้รับข้อมูลล่าสุด ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ และการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการหาเสียงอย่างครบถ้วนและทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ Bromage (1961) ได้กล่าวถึงลักษณะของกิจกรรมรณรงค์หาเสียงที่มีลักษณะผ่านวิธีการต่างๆ เพื่อชักจูงหรือใช้วิธีบังคับเป็นการมีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็นโดยตรงหรือผ่านทางจดหมาย โทรศัพท์ โทรเลข หรือการเดินทางหรือใช้วิธีการจลาจลเพื่อให้เห็นความคิดเห็นของตนเองได้รับการรับฟังหรือความสนับสนุน

2.3 ด้านการติดต่อเป็นการเฉพาะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีช่องทางติดต่อที่สะดวก และเปิดตลอด 24 ชั่วโมงสำหรับการรับข้อมูลจากประชาชน และให้การตอบรับอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพรวมถึงควรจัดกิจกรรมและประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา โดยต้องให้ความสำคัญกับการฟังความคิดเห็นของประชาชนตลอดจนควรประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง กฎหมาย และสิทธิของประชาชนเพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงจนถึงประชาชนควรติดตามผลการดำเนินงาน และตรวจสอบการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ผ่านช่องทางที่เปิดให้บริการ สอดคล้องกับการศึกษาของวนัส รสโหมด (2563) พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีความสำคัญในการส่งเสริมการติดต่อ และสื่อสารกับหน่วยงานที่มีอำนาจตัดสินใจ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเอง นอกจากนี้ การวิจัยของพระเมธาวิญญู (สุเทพ พุทธจรรยา) (2563) ยังชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยการติดต่อและสื่อสารกับผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และการดำเนินการของรัฐบาล ดังนั้น การติดต่อโดยตรงกับผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจยังคงเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญในปัจจุบัน การศึกษาล่าสุดยืนยันว่าการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือข้อเรียกร้องต่าง ๆ เพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการของรัฐบาลที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน ประชาชนควรเข้าร่วมการประชุมทางการเมืองที่จัดขึ้นในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ตลอดจนควรเปิดรับข้อมูลข่าวสารการทำงานของส่วนราชการและเสนอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการประชุมในทุกโอกาสที่ได้เข้าร่วมประชาชนและควรเข้าร่วมกิจกรรมเสริมที่จัดขึ้นและติดตามข่าวสารอย่างต่อเนื่องรวมถึงควรศึกษานโยบายของแต่ละผู้สมัครและเปรียบเทียบลักษณะเด่นที่แตกต่างกัน เพื่อให้มีข้อมูลที่เพียงพอในการประกอบการตัดสินใจในการลงคะแนนเสียงซึ่งสอดคล้องกับ Milbrath and Goel (1977อ้างถึงใน วุฒิพร ลิ้มวรภัส 2562) ที่ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ การรวมกันขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหา สังคมการทำงานร่วมกับกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับสังคมเป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นในองค์กรที่มีบทบาทเกี่ยวกับกิจการสาธารณะอื่น ๆ และติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคมผู้มีบทบาทในชุมชนมีลักษณะคล้ายกับเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่รณรงค์หาเสียงในหลายๆ ด้าน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสูง และมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูงเช่นเดียวกัน ที่แตกต่างกันผู้มีบทบาทในชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับพรรค และการรณรงค์หาเสียงน้อยกว่าผู้มีบทบาทในพรรคการเมือง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง โดยแนวทางดังกล่าวครอบคลุม 4 ด้านหลัก ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 วงล้อแห่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากแผนภาพที่ 2 วงล้อแห่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้สะท้อนเป้าหมายและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง อำเภอกง จังหวัดนครราชสีมา โดยแต่ละด้านถูกออกแบบมาให้ครอบคลุมการดำเนินงานทั้งในเชิงข้อมูลการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน ผู้วิจัยสามารถอธิบายโดยสังเขปดังนี้

1. การเตรียมพร้อมและการเข้าถึงข้อมูลการเลือกตั้ง มุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง โดยประชาชนควรได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ หรือสื่อประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมให้ความรู้ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงาน การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับขั้นตอนการลงคะแนนจะช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับประชาชนในวันเลือกตั้ง

2. การสร้างความเข้าใจในนโยบายและผู้สมัคร เน้นการสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายและคุณสมบัติของผู้สมัคร โดยประชาชนควรมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การประชุม การปราศรัย หรือกิจกรรมรณรงค์หาเสียง เพื่อเรียนรู้นโยบายของผู้สมัครอย่างลึกซึ้ง หน่วยงานควรมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเหล่านี้ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น สื่อออนไลน์และสื่อในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ

3. การสื่อสารและการรับฟังความคิดเห็น มุ่งเน้นการสร้างช่องทางการสื่อสารที่สะดวกและมีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานและประชาชน การเปิดช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย เช่น สายด่วน หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ และการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนมุมมองและข้อเสนอแนะจากประชาชน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบการทางการเมืองให้มีคุณภาพมากขึ้น

4. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน เน้นการสนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในกิจกรรมชุมชน การเข้าร่วมประชุม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการติดตามข่าวสารจากหน่วยงานราชการ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน การศึกษานโยบายของผู้สมัครแต่ละคนและการเปรียบเทียบนโยบายเหล่านั้นจะช่วยให้ประชาชนมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้นแนวทางทั้ง 4 ด้านนี้ถูกออกแบบให้สอดคล้องกันเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมทั้งมิติด้านข้อมูลที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในกระบวนการเลือกตั้ง มิติด้านการสื่อสารที่มุ่งเน้นการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้องและเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง รวมถึงมิติของการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนที่สร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการตัดสินใจร่วมกัน ทั้งหมดนี้มีเป้าหมายในการสร้าง ความตระหนักรู้และส่งเสริมบทบาทของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

บทสรุป

บทความนี้มุ่งศึกษาระดับและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในระดับมาก โดยมีมิติที่โดดเด่นคือ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและกิจกรรมรณรงค์หาเสียง ขณะที่การร่วมกิจกรรมของชุมชนยังอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่แนวทางส่งเสริมประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การให้ความรู้เรื่องการเลือกตั้งผ่านกิจกรรมและสื่อประชาสัมพันธ์ การพัฒนาการสื่อสารนโยบายของผู้สมัคร การสร้างช่องทางติดต่อที่สะดวกและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการข้อมูล การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน เพื่อยกระดับประชาธิปไตยท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1.1 สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดนครราชสีมาควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในระดับอบประชาธิปไตย

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลการเลือกตั้งให้ทั่วถึง

1.3 สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัดนครราชสีมาควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการเลือกตั้งผ่านช่องทางที่หลากหลายและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2561). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: หจก. สามลดา.
- คณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2564). *การเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2567, จาก www.ele.dla.go.th
- ณัฐกร วิทิตานนท์. (2564). *ทบทวนการเลือกตั้ง อบต. 64 กับหนทางต่อไปข้างหน้า*. สืบค้น 12 มกราคม 2567, จาก <https://www.the101.world/sao-elections-2021-recap/>
- พระเมธาวิเชียร (สุเทพ พุทธจรรยา). (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนกับความสมบูรณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. *วารสารการปกครอง*, 43(3), 9-12.
- พระเมธาวิเชียร (สุเทพ พุทธจรรยา). (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนในศตวรรษที่ 21. *วารสารการปกครอง*, 43(3), 9-12.
- ไพฑูรย์ มาเมือง. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ*, 1(1), น. 25-37.
- วันส รสโหมต. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(1), 89-104.
- วุฒิพร ลิ้มวรภัส. (2562). *กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ กรณีศึกษาโพสต์ทูเดย์ และแนวหน้า* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์).
- สถาบันพระปกเกล้า. (2560). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2567, จาก <https://kpi.ac.th/knowledge/book/data/494>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *การปฏิรูปประเทศ*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2567, จาก <https://web.parliament.go.th/view//secretariat/TH-TH>
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2566). *จำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2567, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/>
- โสภณ สุพงษ์ และคณะ. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในเทศบาลตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(1), 89-104.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง. (2564). *แผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลโนนเต็ง*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2567, จาก <https://www.nonteng.go.th/>
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์ และวลัยพร รัตนเศรษฐ. (2557). *รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Bromage, A. W. (1961). *Municipal and county home rule for Michigan* (p. 17). Citizens Research Council of Michigan.
- Bunjongparu, P. (2021). Developing participatory model for driving a network enhancing good governance for excellence: The Subdistrict Administration Organization in Nakhon Ratchasima Province. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 25(3), 7563-7570.
- Milbrath, L. W., & Goel, M. L. (1977). *Political participation: How and why do people get involved in politics* (2nd ed.). Rand McNally College.

วารสารเมธีวิจัย Savant Journal of Social Sciences

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน 2568

Volume 2 Number 2 March - April 2025

Verba, S.; Nie, N. H. and Kim, J. O. (1987). *Participation and Political Equality: A Sevennation Comparison*. Chicago: University of Chicago Press.

Yamane, T. (1973). *Statistics An Introductory Analysis*. 3rd Edition, Harper and Row, New York.

บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน
กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
The role of community leaders in village fund management, a case study
of Ban Nong Ya Ma, Nai Mueang Subdistrict,
Mueang District, Roi Et Province

พงศกร ชาวดง¹, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์² และ รพีพร ธงทอง³

Phongsakorn Chaowdong¹, Pongsawut Rachjun² and Rapeeporn Thongtong³

^{1,2}คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

^{1,2}Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University

³คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

³Faculty of Political Science, The Eastern University of Management and Technology

Corresponding Author Email : Seat007@outlook.com

Received 30/07/2024 | Revised 17/09/2024 | Accepted 23/09/2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน 2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน และ 3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก มีกลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่ม คือ 1. ประธานชุมชน 2. รองประธานชุมชน 3. คณะกรรมการชุมชน 4. ประชาชนและ 5. ปราชญ์ชาวบ้าน ผลการศึกษาประเด็นประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารชุมชนและกองทุน คอยดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขของชาวบ้านอยู่เสมอ ชาวบ้านรายใดมีความเดือดร้อนก็จะคอยไปช่วยแก้ไขปัญหา ทั้งยังเป็นพี่รักของชาวบ้านในชุมชน ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ผู้นำชุมชนไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาของการบริหารกองทุนได้ในบางกรณี เช่น การคัดเลือกคุณสมบัติของชาวบ้านที่จะมากู้เงินหรือมาทำธุรกรรมทางการเงิน ไม่มีการตรวจสอบคุณสมบัติก่อนที่จะให้กู้เงิน ปัญหาการคอร์รัปชันในกองทุน และประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ผู้นำชุมชนควรที่จะกำหนดแผนงานหรือนโยบายใด ๆ ในการบริหารกองทุน ควรจะลงพื้นที่ศึกษาสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อที่จะได้นำมาปรับใช้ให้ตรงกับลักษณะของชุมชน

คำสำคัญ : บทบาท; ผู้นำชุมชน; กองทุนหมู่บ้าน

Abstract

This research is a qualitative research with 3 objectives : 1. To study the role of community leaders in managing village funds, 2. To analyze problems and obstacles in the role of community leaders in managing village funds, and 3. To suggest solutions to problems and obstacles in the role of community leaders in managing village funds. This is a qualitative research using in-depth interviews with 5 target groups : 1. Community president, 2. Community vice president, 3. Community committee, 4. People, and 5. Village sages. The results of the study on the role of community leaders in managing village funds found that community leaders are capable of managing the community and funds, always taking care of and solving the suffering and promoting the happiness of the villagers. If any villagers are in trouble, they will go to help solve the problems. They are also loved by the villagers in the community. The issues of problems and obstacles in the role of community leaders in managing village funds found that community leaders cannot solve the problems of fund management in some cases, such as selecting the qualifications of villagers who will borrow money or make financial transactions, not checking the qualifications before lending money, corruption problems in the fund, and the issues of solutions and obstacles in the role of community leaders in managing village funds found that community leaders should set any plans or policies for fund management. It is advisable to study the environment and various elements in the community so that they can be adapted to suit the characteristics of the community.

Keywords : Role; community leader; village fund

บทนำ

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายเร่งด่วนภายใต้การนำของรัฐบาล ดร.ทักษิณ ชินวัตร และ ถือเป็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียง ดร. ทักษิณ ชินวัตร จึงให้ความสำคัญกับนโยบายนี้มาก การผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างรวดเร็ว เห็นได้จากการตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติภายในไม่ถึงสองเดือนหลังจากแถลงนโยบายต่อรัฐสภา และหลังจากนั้นก็ได้มีการจัดแผนปฏิบัติงานและงบประมาณในการดำเนินงานจนสามารถผลักดันให้มีการโอนเงินกองทุนหมู่บ้านไปให้หมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วประเทศ (ยงยุทธ เจริญรัตน์, 2550)

ที่มาของกลุ่มออมทรัพย์ ในปี พ.ศ. 2529 เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีนโยบายจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนตามรูปแบบการพัฒนาเทศบาล ซึ่งจะต้องมีคณะกรรมการชุมชนจำนวน 15 คน และคณะกรรมการก็ตั้งร้านค้าสาธิต เรียกว่า “กองทุนพัฒนาคุ้มหนองหญ้าม้า” และในหลักการดังกล่าวชุมชนหนองหญ้าม้าได้ใช้ร้านค้าชุมชนเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชนโดยยึดหลักการสหกรณ์ ได้แก่การเข้ามาเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ ตั้งอยู่บนความเสมอภาคเท่าเทียมกันของสมาชิกและมีการแบ่งปันผลกำไรประกอบการตามสัดส่วนของการลงทุน ชาวบ้านได้เลือกนายพนม ชาชีโย ขึ้นเป็นประธานคณะกรรมการชุมชนและได้จัดตั้งร้านค้าชุมชนชุมชนขึ้นมาเป็นครั้งแรก และยังคงคิดหากิจกรรมที่จะทำให้คนในชุมชนมารวมกันและทำ

กิจกรรมร่วมกัน แต่ได้แค่จัดตั้งร้านค้าชุมชนโดยเปลี่ยนกันมาขายตามตารางเวลา โดยวิถีชีวิตและความเป็นจริงนั้นเป็นไปได้ว่าจะไม่มีความขัดแย้งโดยสิ้นเชิงเพราะชาวบ้านหรือกรรมการชุมชนต้องทำมาหากินต้องประกอบอาชีพ ต้องไปทำงานจะเอาเวลาไหนไปค้าขายให้แก่กองทุน นายพนม ซาซียอพยายามอธิบายว่าวิธีการจัดตารางเวลาหรือแบ่งเวรมาค้าขายที่ร้านค้าชุมชนนั้นไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นจริงของหมู่บ้านหรือชุมชนอาจจะสวยหรูในหลักการและทฤษฎีเป็นสาเหตุหนึ่งของความล้มเหลวในการดำเนินกิจการกองทุนร้านค้าชุมชนของประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมานายพนม ซาซียอเล่าให้ฟังถึงประสบการณ์การดำเนินการร้านค้าสวัสดิการกองทุนพัฒนาหนองหญ้าม้าว่า มีการระดมหุ้น ๆ ละ 100 บาท ในตอนแรกมีการแบ่งผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกผู้ถือหุ้น 6 เดือนแบ่งครั้งหนึ่ง มีการประชุมคณะกรรมการทุก ๆ 1 เดือน การทำงานก็ล้มลุกคลุกคลานมาตลอด ไม่ประสบผลสำเร็จอย่างที่ตั้งใจไว้แต่ก็พออยู่ได้ จากการที่ใช้ที่ดินบ้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นร้านค้า ต่อมาปี พ.ศ. 2538 ได้ย้ายมาเปิดทำการร้านค้าที่วัดหนองหญ้าม้า มีทุนสำรองตอนนั้นประมาณ 100,000 บาท พอย้ายมาอยู่วัดก็มีการนัดประชุมคณะกรรมการดำเนินการร้านค้า เดือนละ 2 ครั้ง คือวันที่ 2 และ 17 ของเดือน โดยนอกจากประชุมเพื่อสรุปยอดรายรับ รายจ่าย ปัญหาการดำเนินการร้านค้าก็จะพูดคุยถึงเรื่องความสุข ความทุกข์ของชาวบ้าน หนองหญ้าม้า บทเรียนที่ชุมชนได้รับก็คือดำเนินกิจกรรมร้านค้ามาเกือบ 10 ปี ยอดขายต่อเดือนก็ไม่ได้ดีหรือเพิ่มขึ้น ปันผลกำไรก็ไม่ได้มากมาขายไม่สามารถกระตุ้นให้คนภายในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สมาชิก ก็ไม่ได้เพิ่มจากเดิม (กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนหนองหญ้าม้า, 2549)

ปัจจุบันมีกองทุนจำนวน 7 กองทุน คือ 1. กองทุนออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุ้มหนองหญ้าม้า พ.ศ.2529 2. กองทุนชุมชนเมืองคุ้มหนองหญ้าม้า พ.ศ. 2544 3. กองทุนปุยอินทรียี่สิบภาพ พ.ศ. 2547 4. กองทุนแม่บ้านทำอาหารโต๊ะจีน พ.ศ. 2547 5. กองทุนแม่ของแผ่นดิน พ.ศ. 2548 6. กองทุนเลี้ยงวัว พ.ศ. 2548 7. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลในเมือง พ.ศ. 2550 และ 8. สถาบันการเงินชุมชนหนองหญ้าม้า โดยมีธนาคารออมสินมาจัดตั้งไว้ทั้งนี้ไม่รวมกองทุนเงินล้านที่ทางภาครัฐให้การสนับสนุนประจำชุมชน (กองทุนสวัสดิการการหนองหญ้าม้า, 2557) แม้ว่าการดำเนินการหลาย ๆ กองทุนต้องยอมรับว่ามีอุปสรรคมีปัญหภายในชุมชน เพราะว่าเป็นเรื่องของ เงิน ๆ ทอง ๆ เมื่อชาวบ้านกู้ยืมเงินไปแล้วก็จะไม่นำมาส่งกู้ยืมไปแล้วมักว่า เป็นเงินตัวเอง ไม่ยอมส่งตามวันเวลาที่ดำเนินที่ตั้งไว้ คณะกรรมการของกองทุนแต่ละกองทุนหนักใจ คณะกรรมการก็ต้องออกไปติดตามถึงบ้านไปเยี่ยมยามสอบถามหาสาเหตุที่ไปที่มาของการไม่นำเงินส่งคืนกองทุน และช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมกันทั้งคณะกรรมการกับผู้กู้ยืมเงินสุดท้ายแล้วจึงออกหนังสือแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรส่งประทับตราไปรษณีย์ไปทาง เพื่อแสดงเป็นหลักฐานการทวงหนี้แต่เมื่อชาวบ้านได้รับการวางแผนจัดเก็บส่งเงินคืนร่วมกับทางคณะกรรมการของแต่ละกองทุนผู้ดูแลติดตามก็จะทำความเข้าใจชี้แจงหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกันการจัดเก็บส่งเงินคืนหรือไม่ก็ใช้วิธีการโทรศัพท์ติดตาม ให้ปรึกษาคำแนะนำ ส่วนครอบครัวที่เกิดเรื่องเดือดร้อนการเงิน เงินหมุนเวียนไม่ทันใช้ในรอบเดือนในช่วงที่เปิดเรียนมีค่าใช้จ่ายมากพิเศษ คณะกรรมการกองทุนก็จะปรับอัตราลดดอกเบี้ยให้แก่สมาชิกผ่อนส่งเป็นรายเดือนต่อ ๆ ไป

กองทุนสวัสดิการภายในชุมชนหนองหญ้าม้า เมื่อมีเงินเพิ่มมากขึ้น จึงร่วมกันคิดวางแผนการก่อสร้างตึกที่ทำการชุมชนคุ้มหนองหญ้าม้า ชื่ออาคาร “อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา” ตึกหลังใหญ่มองเห็นเด่นสง่าชัดเจนตั้งอยู่ ถนนสายร้อยเอ็ด - อำเภอบางบาล ออกจากตัวเมืองร้อยเอ็ด ประมาณ 3 กิโลเมตร มองเห็นชัดเจนสูงใหญ่ตึกสองคูหาสามชั้นข้างบนสุดเป็นห้องประชุมขนาดใหญ่ สามารถบรรจุคนได้ 100 กว่าคน เวลามีกิจกรรมของชุมชน การประชุม การสัมมนา อบรบ คณะทำงานกองทุนต่าง ๆ จะ

เปิดให้บริการหน่วยงานของภาครัฐบริษัทเอกชน พร้อมเปิดให้ใช้ได้ทุก ๆ วันเวลา ชั้นล่างของอาคาร แบ่งให้เช่ารายเดือนละ 2,500 บาท ห้องหนึ่งแต่อีกห้องหนึ่งให้เช่า 3,000 บาท ต่อเดือน รวม 5,500 บาท นำเงินส่วนค่าเช่าเข้าสู่สมุดบัญชี รายรับ รายจ่าย ของอาคารชุมชนหนองหญ้าม้า เพื่อจัดจ่ายค่าน้ำ และค่าไฟฟ้า ภายในอาคารทั้งหมดส่วนที่เหลือแบ่งเข้ากองทุน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลในเมือง ในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 2,793 คน มีเงินกองทุนจำนวน 9,463,282.77 บาท (เก้าล้านสี่แสนหกหมื่นสามพันสองร้อยแปดสิบสองเจ็ดสิบเจ็ดสตางค์) ตำบลในเมือง มีเนื้อที่บริเวณ 1.63 ตารางกิโลเมตร ประชากรทั้งหมด 34,638 คน ประชาชนมีอาชีพส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไปรับราชการและเกษตรกรรมบางส่วน ความมั่งคั่งของชุมชนหนองหญ้าม้าที่สามารถอาศัยหลักการและทฤษฎีการเงินการคลังและหลักสหกรณ์มาใช้กับชุมชนของตนเองได้อย่างเหมาะสมลงตัว(กองทุนสวัสดิการหนองหญ้าม้า, 2557)

จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อการศึกษาบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เพื่อให้ประธานของกองทุนหมู่บ้านปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ได้แก่ 1.1 ประธานชุมชน 1.2 รองประธานชุมชน 1.3 คณะกรรมการชุมชน 1.4 ประชาชน และ 1.5 ประชาชนชาวบ้าน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

คัดเลือกด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง ได้แก่ 2.1 ประธานชุมชน จำนวน 1 คน 2.2 รองประธานชุมชน จำนวน 2 คน 2.3 คณะกรรมการชุมชน จำนวน 5 คน 2.4 ประชาชน จำนวน 10 คน และ 2.5 ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน

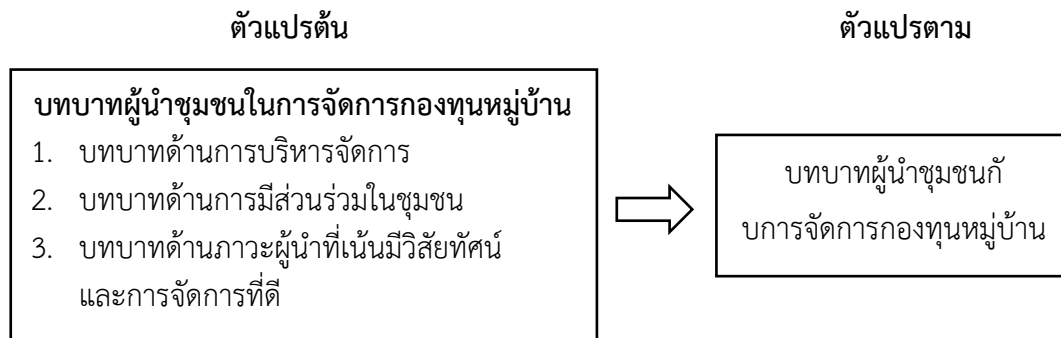
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีกรอบวิเคราะห์ตามประเด็นที่จะทำการศึกษา ซึ่งอยู่ภายใต้ประเด็นการวิจัย ดังนี้คือ 3.1 ประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน 3.2 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน และ 3.3 ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน

4. กรอบการวิเคราะห์การวิจัย

กรอบการวิเคราะห์การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยจึงได้ใช้กรอบการวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยเขียนให้เป็นแผนภาพ ดังนี้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ แยกแยะเป็นประเด็นต่าง ๆ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษาและตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อทำให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ นอกจากนี้ผลจากการสัมภาษณ์ก็นำมาประกอบการวิเคราะห์เพื่อทำให้ผลของการวิเคราะห์มีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” มีผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทการบริหารจัดการ” พบว่า ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารชุมชนและกองทุนค่อนข้างดี คอยดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขของชาวบ้านอยู่เสมอ ชาวบ้านรายใดมีความเดือดร้อนก็จะคอยไปช่วยแก้ไข ปัญหาทั้งยังเป็นที่พักของชาวบ้านในชุมชนแต่ถึงจะบริหารงานดีอย่างไรก็อาจจะมีข้อบกพร่องและข้อเสียซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป และผู้นำชุมชนยังเป็นผู้ที่ก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านของชุมชนขึ้นมาเพื่อเป็นองค์กรที่เอาไว้ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในยามที่มีความเดือดร้อน เรื่องการเงินทั้งยังเป็นสถานที่ให้ชาวบ้านนำเงินมาออมทรัพย์เปรียบได้กับเป็นธนาคารของชุมชน

ประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทการมีส่วนร่วมในชุมชน” พบว่า ชาวบ้านในชุมชนมีความคิดเห็นกับบทบาทในด้านนี้ของผู้นำชุมชนแบ่งเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งก็ได้กล่าวหาว่าผู้นำชุมชนไม่ค่อยที่จะมีส่วนร่วมในชุมชนสักเท่าไรดูแลชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกองทุนไม่ค่อยดี ปล่อยปะละเลยให้เกิดปัญหขึ้นในกองทุนทำให้ชาวบ้านบางกลุ่มเกิดความไม่พอใจ ส่วนอีกฝ่ายก็

มองว่าผู้นำชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือชาวบ้านเป็นอย่างดี ชาวบ้านในชุมชนมีปัญหอะไรก็ดำเนินการคอยช่วยเหลือแก้ปัญหาให้คอยรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านอยู่เสมอ ชาวบ้านจึงมีความคิดต่อผู้นำชุมชนในด้านนี้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ทั้งไม่พอใจในการบริหารงานและชื่นชอบในเรื่องการมีส่วนร่วมในชุมชนที่คอยช่วยเหลือชาวบ้าน

ประเด็นบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทภาวะผู้นำที่เน้นวิสัยทัศน์และการจัดการที่ดี” พบว่า ผู้นำชุมชนมีการคิดวิสัยทัศน์เมื่อครั้งเริ่มก่อตั้งกองทุนไว้ว่าจะใช้กองทุนหมู่บ้านแห่งนี้เป็นแหล่งเงินทุนของชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านได้มานำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับครอบครัว เปิดรับฝากเงินออมทรัพย์จากชาวบ้านเปรียบเสมือนเป็นธนาคารชุมชน ก็ถือว่าผู้นำชุมชนมีจุดประสงค์ที่ดีในการคิดที่จะใช้กองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนและความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน ก็ถือว่าเป็นคนที่มีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์ที่คิดจะพัฒนาองค์กรที่ดีอย่างมาก

2. ปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชน ในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทการบริหารจัดการ” พบว่า ผู้นำชุมชนไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นปัญหาหลัก ๆ ของการบริหารกองทุนได้ เช่น ปัญหาเรื่องเงิน ตามหลักการแล้วกองทุนหมู่บ้านนั้นจะเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชน จะมีการเปิดให้บริการธุรกรรมทางการเงินและให้บริการเกี่ยวกับเรื่องเงินกับชาวบ้านในชุมชนอยู่เรื่อย ๆ แต่ผู้นำชุมชนที่เป็นประธานกองทุนก็ไม่ได้มีนโยบายในการจัดการเรื่องการคัดเลือกคุณสมบัติของชาวบ้านที่จะมากู้เงินหรือมาทำธุรกรรมทางการเงิน ไม่มีการตรวจสอบคุณสมบัติให้ดีกว่าก่อนที่จะให้กู้เงิน จึงส่งผลให้ชาวบ้านบางรายที่ได้กู้ไปแล้วก็เกิดการเหนียวหนี้ไม่ยอมใช้หนี้กองทุนจนเกิดปัญหาเรื่องเงิน ส่วนอีกเรื่องก็คือเรื่องปัญหาการคอร์รัปชันในกองทุน ที่กล่าวมาข้างต้นนี้คือปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากผู้นำชุมชนบริหารจัดการกองทุนโดยขาดประสิทธิภาพ

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทการมีส่วนร่วมในชุมชน” พบว่า จากปัญหาเรื่องการให้บริการธุรกรรมทางการเงินของกองทุนที่กล่าวมาในข้อ 2.1 ชาวบ้านที่กู้ยืมเงินไปไม่ยอมใช้หนี้ง่าย ๆ ถึงแม้ทางผู้นำชุมชนจะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาส่วนนี้ร่วมกันแต่ก็ไม่ได้มีการตอบสนองจากชาวบ้านแต่อย่างใด ทางผู้นำชุมชนจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการกองทุนและนำคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นลงพื้นที่ติดตามทวงเงินจากชาวบ้านที่ไม่ยอมใช้หนี้ บางราย ก็ให้ความร่วมมือในการที่จะคืนเงินให้กองทุนแต่ก็เป็นส่วนน้อย ชาวบ้านส่วนมากเลือกที่จะไม่ยอมคืนและไม่ให้ความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมที่จะแก้ปัญหาในเรื่องนี้กับกองทุนอีกด้วย

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทที่ภาวะผู้นำที่เน้นวิสัยทัศน์และการจัดการที่ดี” พบว่า ถึงผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ที่เริ่มก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อที่จะให้เป็นแหล่งเงินทุนของชุมชนตามวิสัยทัศน์ที่อยากจะพัฒนาชุมชนแห่งนี้โดยใช้กองทุนหมู่บ้านเป็นศูนย์กลางทางการเงินของชุมชน แต่ก็ไม่ได้มีแนวทางที่จะวางแผนรับมือหากเกิดปัญหาต่าง ๆ ที่ตามมา บางครั้งก็ปล่อยเลยตามเลยไม่สนใจปัญหา เช่น ปัญหาการกู้เงินของชาวบ้าน, ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทการบริหารจัดการ” พบว่า โดยภาพรวมอยากให้ผู้นำชุมชนก่อนจะกำหนดแผนงานหรือนโยบายใด ๆ ในการบริหารกองทุนควรจะลงพื้นที่ศึกษาสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อที่จะได้นำมาปรับใช้ให้ตรงกับลักษณะของชุมชนและกองทุนที่ตนเองนั้นได้เป็นผู้บริหาร ส่วนปัญหาหลัก ๆ ก็คือปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน คณะกรรมการกองทุน บางคนหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง ผู้นำชุมชนในฐานะประธานกองทุนควรจัดการให้เด็ดขาด ถ้าตรวจสอบได้ว่ามีทุจริตจริงก็ควรขับไล่ออกจากกองทุนและดำเนินคดีให้ถึงที่สุดและปัญหาเรื่องการบริหารการเงินควรหาทางที่จะติดตามทวงหนี้จากชาวบ้านที่กู้ยืมไปแล้วไม่ยอมส่งคืนด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ได้เงินที่ชาวบ้านกู้ยืมไปกลับคืนมา ส่วนเรื่องการบริหารกองทุนถ้าหากผู้นำชุมชนยังขาดความรู้เรื่องการเงินและเรื่องเกี่ยวกับบัญชีควรหาบุคคลที่มีความรู้ในด้านนี้มาช่วยบริหาร หรือไปเข้าอบรมศึกษาหาความรู้ในด้านนี้เพิ่มเติมเพื่อที่จะได้มีความรู้เพิ่มเติมในเรื่องนี้

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทการมีส่วนร่วมในชุมชน” พบว่า จากการที่กองทุนหมู่บ้านมีปัญหาเรื่องการที่ชาวบ้านที่มากู้ยืมเงินจากกองทุนไปแล้วไม่ยอมนำส่งคืน ผู้นำชุมชนควรจะลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อติดตามทวงหนี้จากชาวบ้าน แต่ก่อนจะทวงควรสอบถามชาวบ้านก่อนว่ามีปัญหาอะไรถึงไม่ยอมคืนหากมีเหตุผลที่จำเป็นจริง ๆ ที่ไม่สามารถคืนได้ผู้นำชุมชนก็ควรเห็นใจชาวบ้าน แล้วเรียกมาสอบถามถึงปัญหาหากทราบถึงปัญหาแล้วก็ควรร่วมมือกับชาวบ้านที่เป็นลูกหนี้ของกองทุนหาทางออกของปัญหาร่วมกัน

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทที่เน้นวิสัยทัศน์และการจัดการที่ดี” พบว่า วิสัยทัศน์ก็คือ ความสามารถในการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยสามารถระบุได้ถึงทิศทาง แนวโน้ม ความเป็นไปได้ ระยะเวลา รวมถึงขั้นตอนวิธีการโดยรวม ที่สามารถทำได้จริง และเกิดขึ้นได้จริง ผู้นำชุมชนที่มีตำแหน่งเป็นประธานกองทุนหมู่บ้านได้มีแนวคิดตามที่กล่าวมาข้างต้นอยู่แล้วที่ต้องการจะพัฒนากองทุนแห่งนี้ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจากกองทุนเล็ก ๆ จนได้ขยายกิจการให้ยิ่งใหญ่เจริญรุ่งเรืองมากขึ้น แต่ถ้ามีแนวคิดที่จะพัฒนาเพียงอย่างเดียว ไม่ได้คิดในการวางแผนรับมือหากว่ากิจการมีขนาดใหญ่ขึ้นจะมีแนวทางในการแก้ปัญหาที่ตามมาอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาเรื่องเงิน เป็นต้น ผู้นำชุมชนควรจะวางแผนในการรับมือปัญหาเหล่านี้หรือหาบุคคลที่มีความรู้มาช่วยบริหารหรือเป็นที่ปรึกษา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้หมดไปจากกองทุนแห่งนี้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” มีข้อค้นพบที่น่าสนใจการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทการบริหารจัดการ” กล่าวคือ ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารชุมชนและกองทุนค่อนข้างดี คอยดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุข

ของชาวบ้านอยู่เสมอ ชาวบ้านรายใดมีความเดือดร้อนก็จะคอยไปช่วยแก้ไขปัญหานั้นยังเป็น ที่รักของชาวบ้านในชุมชน แต่ถึงจะบริหารงานได้อย่างไรก็อาจจะมีข้อบกพร่องและข้อเสียซึ่ง จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไปและผู้นำชุมชนยังเป็นผู้ที่ก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านของชุมชนขึ้นมาเพื่อ เป็นองค์กรที่เอาไว้ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในยามที่มีความเดือดร้อนเรื่องการเงินทั้งยังเป็น สถานที่ให้ชาวบ้านนำเงินมาออมทรัพย์เปรียบได้กับเป็นธนาคารของชุมชน ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อ ความสำเร็จขององค์กรทั้งนี้ เพราะว่า ผู้นำมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่ง การดูแลและควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทการมีส่วนร่วมใน ชุมชน” กล่าวคือ ชาวบ้านในชุมชนมีความคิดเห็นกับบทบาทในด้านนี้ของผู้นำชุมชนแบ่งเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งก็ได้กล่าวหาว่าผู้นำชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในชุมชนสักเท่าใด ดูแลชาวบ้านที่เป็นสมาชิก กองทุนไม่ค่อยดี ปล่อยปะละเลยให้เกิดปัญหาขึ้นในกองทุนทำให้ชาวบ้านจนทำให้ชาวบ้านบาง กลุ่มเกิดความไม่พอใจ ส่วนอีกฝ่ายก็มองว่าผู้นำชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือชาวบ้านเป็นอย่างดี ชาวบ้านในชุมชนมีปัญหาอะไรก็ดำเนินการคอยช่วยแก้ปัญหาให้คอยรับฟังความคิดเห็นของ ชาวบ้านอยู่เสมอ ชาวบ้านจึงมีความคิดต่อผู้นำชุมชนในด้านนี้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ทั้งไม่ พอใจในการบริหารงานและชื่นชอบในเรื่องการมีส่วนร่วมในชุมชนที่คอยช่วยเหลือชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เอมอร์ แสนภูวา (2560) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อกลางที่สำคัญในการประสานคนใน ชุมชน คือ ผู้นำชุมชน ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่จะระดมทรัพยากรในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ ในกิจกรรมการพัฒนาให้ไปสู่จุดหมายนำพาชุมชนท้องถิ่นไปสู่การพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับท้องถิ่นของ ตนเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศ

บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทภาวะผู้นำที่เน้นวิสัยทัศน์ และการจัดการที่ดี” กล่าวคือ ผู้นำชุมชนมีการคิดวิสัยทัศน์เมื่อครั้งเริ่มก่อตั้งกองทุนไว้ว่าจะใช้กองทุนหมู่บ้าน แห่งนี้เป็นแหล่งเงินทุนของชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านได้มานำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับ ครอบครัว เปิดรับฝากเงินออมทรัพย์จากชาวบ้านเปรียบเสมือนเป็นธนาคารชุมชน ก็ถือได้ว่าผู้นำชุมชนมี จุดประสงค์ที่ดีในการคิดที่จะใช้กองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนและความเป็นอยู่ของ ชาวบ้านในชุมชน ก็ถือได้ว่าเป็นคนที่มีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์ที่คิดจะพัฒนาองค์กรที่ดีอย่างมาก ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ อรรถ ศุวรรณภักดี (2566) ได้กล่าวไว้ว่า วิสัยทัศน์คือทิศทางที่องค์กรวางแผนว่า จะไปให้ถึงในอนาคต วิสัยทัศน์เป็นแรงบันดาลใจหรือแรงจูงใจที่ผู้นำองค์กรใช้ในการกระตุ้นและขับเคลื่อน พนักงานทุกคนให้ไปในทิศทางเดียวกัน

2. ปัญหาและอุปสรรคบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

ปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาท การบริหารจัดการ” กล่าวคือ ผู้นำชุมชนไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นปัญหาหลัก ๆ ของการบริหาร กองทุนได้ เช่น ปัญหาเรื่องเงิน ตามหลักการแล้วกองทุนหมู่บ้านนั้นจะเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชนจะมีการเปิด ให้บริการธุรกรรมทางการเงินและให้บริการเกี่ยวกับเรื่องเงินกับชาวบ้านในชุมชนอยู่เรื่อย ๆ แต่ผู้นำชุมชนที่เป็นประธานกองทุนก็ไม่ได้มีนโยบายในการจัดการเรื่องการคัดเลือกคุณสมบัติของชาวบ้านที่จะมากู้เงินหรือมา

ทำธุรกรรมทางการเงิน ไม่มีการตรวจสอบคุณสมบัติให้ดีกว่าก่อนที่จะให้กู้เงิน จึงส่งผลให้ชาวบ้านบางรายที่ได้กู้ไปแล้วก็เกิดการเหนียวหนี้ไม่ยอมใช้หนี้กองทุนจนเกิดปัญหาเรื่องเงิน ส่วนอีกเรื่องก็คือเรื่องปัญหาการคอร์รัปชันในกองทุน ที่กล่าวมาข้างต้นนี้คือปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากผู้นำชุมชนบริหารจัดการกองทุนโดยขาดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กิ่งกาญจน์ นาเอี่ยม และคณะ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การกู้เงินจากกองทุนต้องมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้เป็นบุคคลที่มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง ไม่มีประวัติเสียหายทางการเงินเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริงมีความเป็นไปได้ทางการตลาดสามารถเห็นได้ชัดเจนว่าคุ้มค่าต่อการลงทุนและมีวงเงินกู้เหมาะสมกับโครงการ ส่วนปัจจัยที่ทำให้การบริหารกองทุนไม่สำเร็จ

ปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทการมีส่วนร่วมในชุมชน” กล่าวคือ จากปัญหาเรื่องการให้บริการธุรกรรมทางการเงินของกองทุนที่กล่าวมาในข้อ 2.1 ชาวบ้านที่กู้ยืมเงินไปไม่ยอมใช้หนี้ง่าย ๆ ถึงแม้ทางผู้นำชุมชนจะเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหานี้ร่วมกันแต่ก็ไม่ได้รับการตอบสนองจากชาวบ้านแต่อย่างใดทางผู้นำชุมชนจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการกองทุนและนำคณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นลงพื้นที่ติดตามทวงเงินจากชาวบ้านที่ไม่ยอมใช้หนี้ บางรายก็ให้ความร่วมมือในการที่จะคืนเงินให้กองทุน แต่ก็เป็นส่วนน้อย ชาวบ้านส่วนมากเลือกที่จะไม่ยอมคืนและไม่ให้ความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมที่จะแก้ปัญหานี้กับกองทุนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2560) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานี้และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า “มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น อย่างเป็นสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศเพื่อกิจกรรมของชุมชนขณะเดียวกันนั้นต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส และได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทที่ภาวะผู้นำที่เน้นวิสัยทัศน์และการจัดการที่ดี” กล่าวคือ ถึงผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ที่เริ่มก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อที่จะให้เป็นแหล่งเงินทุนของชุมชนตามวิสัยทัศน์ที่อยากจะพัฒนาชุมชนแห่งนี้โดยใช้กองทุนหมู่บ้านเป็นศูนย์กลางทางการเงินของชุมชน แต่ก็ได้ไม่ได้มีแนวทางที่จะวางแผนรับมือหากเกิดปัญหาต่าง ๆ ที่ตามมาบางครั้งก็ปล่อยเลยตามเลยไม่สนใจปัญหา เช่น ปัญหาการกู้เงินของชาวบ้านปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วาสนา ปินตา (2549) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ ต้องเริ่มจากคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการวางแผนการทำงานที่โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

3. แนวทางการแก้ไขปัญหามหาบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษาบ้านหนองหญ้ามา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทการบริหารจัดการ” กล่าวคือ โดยภาพรวมอยากให้ผู้นำชุมชนก่อนจะกำหนดแผนงานหรือนโยบายใด ๆ ในการบริหารกองทุนควรจะลงพื้นที่ศึกษาสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบ

ต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อที่จะได้นำมาปรับใช้ให้ตรงกับลักษณะของชุมชนและกองทุนที่ตนเองนั้นได้เป็นผู้บริหาร ส่วนปัญหาหลัก ๆ ก็คือ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน คณะกรรมการกองทุนบางคนหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง ผู้นำชุมชนในฐานะประธานกองทุนควรจัดการให้เด็ดขาดถ้าตรวจสอบได้ว่าการทุจริตจริงก็ควรขับไล่ออกจากกองทุนและดำเนินคดีให้ถึงที่สุด และปัญหาเรื่องการบริหารการเงินควรหาทางที่จะติดตามทวงหนี้จากชาวบ้านที่กู้ยืมไปแล้วไม่ยอมส่งคืนด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ได้เงินที่ชาวบ้านกู้ยืมไปกลับคืนมา ส่วนเรื่องการบริหารกองทุนถ้าหากผู้นำชุมชนยังขาดความรู้เรื่องการเงิน และเรื่องเกี่ยวกับบัญชี ควรหาบุคคลที่มีความรู้ในด้านนี้มาช่วยบริหารหรือไปเข้าอบรมศึกษาหาความรู้ในด้านนี้เพิ่มเติมเพื่อที่จะได้มีความรู้เพิ่มเติมในเรื่องนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อำนวย แสงโนรี (2556) ได้กล่าวไว้ว่า เนื่องจากประธานกองทุนและคณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ไม่มีการศึกษา และไม่มีพื้นฐานด้านการบริหารจัดการกองทุนและการบริหารความเสี่ยง จึงควรเสริมสร้างความสามารถการดำเนินงานและบริหารปัจจัยเสี่ยงให้แก่ประธานกองทุนหมู่บ้านและกรรมการ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจากกองทุนหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการความรู้ด้านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยจัดกิจกรรมให้กับกองทุนหมู่บ้านโดยเฉพาะการดูงานและการฝึกอบรมให้ความรู้ในการบริหารจัดการเงินทุน และการบริหารความเสี่ยงนอกจากนี้เนื่องจากสมาชิกไม่สามารถชำระหนี้ได้ตรงเวลา ดังนั้น การติดตามการชำระหนี้ของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอการส่งเสริมอาชีพของสมาชิกและการสร้าง ระบบการติดตามหนี้ จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะลดความเสี่ยงในการเกิดปัญหาหนี้เสียได้และสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ควรให้การช่วยเหลือและการสนับสนุนทางวิชาการ การสร้างระบบบริหารการเงิน และการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการดำเนินงานตลอดจนการหาแหล่งเงินทุนใหม่ ๆ เข้ามาเพิ่มเติมเพื่อให้กองทุนหมู่บ้านมีระบบใกล้เคียงธุรกิจมากขึ้น

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทการมีส่วนร่วมในชุมชน” กล่าวคือ จากการที่กองทุนหมู่บ้านมีปัญหาเรื่องการที่ชาวบ้านที่มากู้ยืมเงินจากกองทุนไปแล้วไม่ยอมนำส่งคืน ผู้นำชุมชนควรจะลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อติดตามทวงหนี้จากชาวบ้าน แต่ก่อนจะทวงควรสอบถามชาวบ้านก่อนว่ามีปัญหาอะไรถึงไม่ยอมคืนหากมีเหตุผลที่จำเป็นจริง ๆ ที่ไม่สามารถคืนได้ ผู้นำชุมชนก็ควรเห็นใจชาวบ้านแล้วเรียกมาสอบถามถึงปัญหาหากทราบถึงปัญหาแล้วก็ควรร่วมมือกับชาวบ้านที่เป็นลูกหนี้ของกองทุนหาทางออกของปัญหาร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาในระดับต่าง ๆ การพัฒนาในระดับชุมชนก็เช่นเดียวกัน ถ้าผู้นำมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์สามารถใช้คุณสมบัติที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน สังคม จะเป็นการสร้างความสุขหรือสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้น อำนาจของผู้นำจะต้องมีการใช้ให้ถูกต้องเพราะอำนาจเป็นสิ่งสร้างหายนะหรือก่อให้เกิดอันตรายแก่ชุมชนได้ ชุมชนจะพบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ ตามมาจากการเลือกสรรผู้นำของชุมชนสังคมก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและมากยิ่งขึ้นกว่าคุณสมบัติที่มีผู้นำมักมีลักษณะบางอย่างที่เด่นกว่าผู้ตาม คนที่เป็นผู้นำมักเป็นคนที่มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ผู้อื่นยอมทำตามอีกทั้งผู้ตามได้ยอมนำเอาความประพฤติได้นำเอามาเป็นแบบอย่างในการทำงาน ผู้ตามบางคนถึงกับยอมถอดแบบผู้นำลอกเลียนแบบอย่างของผู้นำ มาทำเป็นแบบอย่างของตน

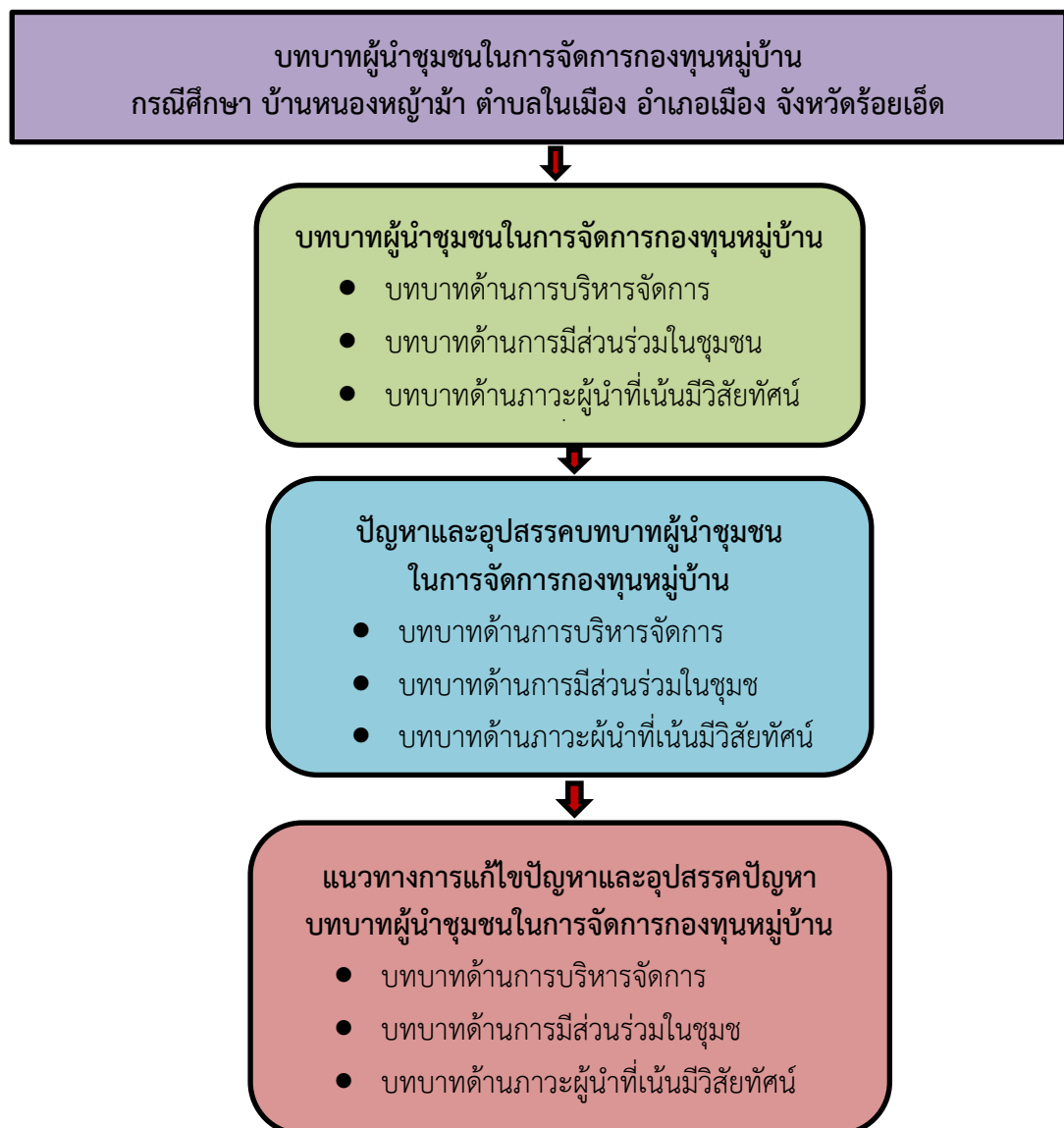
แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน “ด้านบทบาทที่เน้นวิสัยทัศน์และการจัดการที่ดี” กล่าวคือ วิสัยทัศน์ก็คือความสามารถในการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยสามารถระบุได้ถึงทิศทาง แนวโน้มความเป็นไปได้ ระยะเวลารวมถึงขั้นตอนวิธีการโดยรวมที่สามารถทำได้จริง และเกิดขึ้นได้จริงผู้นำชุมชนที่มีตำแหน่งเป็นประธานกองทุนหมู่บ้านได้มี

แนวคิดตามที่กล่าวมาข้างต้นอยู่แล้วที่ต้องการจะพัฒนากองทุนแห่งนี้ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจากกองทุน เล็ก ๆ จนได้ขยายกิจการให้ยิ่งใหญ่เจริญรุ่งเรืองมากขึ้น แต่ถ้ามีแนวคิดที่จะพัฒนาเพียงอย่างเดียวไม่ได้คิดในการวางแผนรับมือหากว่ากิจการมีขนาดใหญ่ขึ้นจะมีแนวทางในการแก้ปัญหาที่ตามมาอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาเรื่องเงิน เป็นต้น ผู้นำชุมชนควรจะวางแผนในการรับมือปัญหาเหล่านี้หรือหาบุคคลที่มีความรู้มาช่วยบริหารหรือเป็นที่ปรึกษา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้หมดไปจากกองทุนแห่งนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กมลลักษณ์ ดิษยนันท์ (2546) ได้กล่าวไว้ว่า ศักยภาพในการบริหารงานต้องเริ่มจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนหมู่บ้าน การกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งรวมถึงการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการตัดสินใจในการกำหนดระเบียบข้อบังคับและร่วมกันปฏิบัติตามระเบียบที่ตั้งไว้

ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าม้า ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้เขียนมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ควรนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังนี้คือ

ข้อเสนอแนะการศึกษา

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้นำชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองหญ้าม้า ควรจะหาความรู้เพิ่มเติมในการปฏิบัติงานและการบริหารกองทุนหมู่บ้าน อีกทั้งควรจะมีการจัดอบรมหรือการศึกษาดูงาน เพื่อให้ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการกองทุนมีความรู้เพิ่มเติมในการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

1.2 ผู้นำชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองหญ้าม้า ควรจะต้องตั้งคณะกรรมการติดตามการใช้เงินที่ชาวบ้านกู้ยืมไปเพื่อตรวจสอบว่าสมาชิกที่กู้ยืมเงินไปนั้นนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหรือไม่

1.3 ผู้นำชุมชนกองทุนหมู่บ้านหนองหญ้าม้า ควรจะต้องกวาดล้างการทุจริตและการใช้อำนาจเอื้อญาติพี่น้องของกรรมการกองทุน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการบริหารงานและนโยบายการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในบริเวณชุมชนหรือหมู่บ้านใกล้เคียง

2.2 ควรศึกษาแนวทางของบทบาทภาวะผู้นำในองค์กรอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กมลลักษณ์ ดิษยนันท์. (2546). *ศักยภาพและปัญหาในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน ในจังหวัดเชียงใหม่*.

แม่โจ้ปริทัศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน พ.ศ. 2546.

กึ่งกาญจน์ นาเอี่ยม และคณะ. (2561). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลลำพญา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครปฐม*. วันที่ค้นข้อมูล 11 เมษายน 2567, เข้าถึงได้จาก <https://dept.npru.ac.th/msc/data/files/research5504.pdf>

จักรี ศรีจารุเมธีฐาน. (2561). *การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ : ทศพิธราชธรรม*. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ยงยุทธ เจริญรัตน์. (2550). *การประเมินผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: ศึกษาการเมืองของกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทย.

วาสนา ปินตา. (2554). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านในเขตอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่*. (การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบัณฑิต). เชียงใหม่ : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อรภัค สุวรรณภักดี. (2565). *วิสัยทัศน์ผู้นำกับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนเมือง*. ปรัชญาดุสิตบัณฑิตสาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรังสิต.

เอมอร แสนภูวา. (2560). *บทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา กรณีศึกษา อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ*. วารสารพัฒนาสังคม, 19 (2), 37 - 52.

อำนาจ แสงโนรี. (2554). *ปัจจัยเสี่ยงและความสามารถบริหารความเสี่ยงของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง*. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2554. การพัฒนาอนาคตชนบทไทย: ฐานรากที่มั่นคงเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน. 27 - 29 มกราคม.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภา
เทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา
Political Participation of Citizens in Voting for Members of Nong Hua Fan
Subdistrict Municipality Council, Kham Sakaesaeng District, Nakhon
Ratchasima Province Ratchasima Province

นันทวรรณ นมเกษม¹ และ เศรษฐวัฒน์ โชควรรกุล²

Nantawan Nomkasem¹ and Settawat Chokworakul²

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Thailand

¹E-mail: nantawanyean@gmail.com ²E-mail: dr.settawat2019@gmail.com

Received 17/12/2024 | Revised 15/01/2025 | Accepted 15/01/2025

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกตั้งระดับเทศบาลซึ่งเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นยังคงเป็นประเด็นท้าทายที่ต้องได้รับการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา และ 2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลหนองหัวฟานที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ใช้วิธีการคัดเลือกจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง รองลงมาคือ ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ 2. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า 1. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครราชสีมา ควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งและสิทธิหน้าที่พลเมืองตาม

ระบอบประชาธิปไตย 2. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดนครราชสีมาควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสังเกตการณ์การปราศรัยหาเสียงและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

สรุปผลการวิจัย การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองหัวพานจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการเมืองการปกครองและกระบวนการเลือกตั้ง ควบคู่ไปกับการสร้างช่องทางการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยยกระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; การเลือกตั้ง; เทศบาลตำบล

Abstract

Public participation in local politics is a cornerstone of democratic governance, especially in municipal elections, which represent the closest level of government to the people. Nonetheless, local political engagement remains a challenge that necessitates continuous study and development to promote effective and sustainable participation.

This study aimed to 1. examine the level of political participation among citizens in exercising their voting rights for the election of municipal council members in Nong Hua Fan Subdistrict, Kham Sakaesaeng District, Nakhon Ratchasima Province, and 2. identify approaches to promote political participation in the voting process. A mixed-methods approach was employed. The sample consisted of eligible voters aged 18 years and above residing in Nong Hua Fan Subdistrict, selected using Yamane's formula for sample size determination. Data collection tools included 1. questionnaires and 2. interviews. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis and descriptive writing. The findings showed that: 1. The overall level of political participation in voting was moderate. Among specific aspects, voting activities had the highest mean score, followed by public expression of opinions, while participation through actions recorded the lowest mean score. 2. The approaches to enhance political participation included: 1. organizing training sessions to educate citizens about electoral laws and civic duties in a democratic system, and 2. encouraging citizens to engage in observing campaign speeches and verifying electoral information accuracy.

The findings indicate that the overall level of political participation among citizens is moderate, with voting activities being the most prominent aspect. In contrast, public expression of opinions and active participation through actions remain at a low level. Recommendations for improvement emphasize the importance of educating citizens about their rights and responsibilities as democratic citizens and promoting their engagement in the electoral process to enhance transparency and foster effective political participation.

The development of political participation among citizens in the Nong Hua Fan municipality should be conducted systematically, focusing on enhancing knowledge and understanding of governance and the electoral process. This should be accompanied by the creation of diverse and easily accessible participation channels. Collaboration between government agencies, local administrative organizations, and civil society is a crucial factor in improving the effectiveness of citizens' political participation. This will lead to the strengthening and sustainability of local democracy

Keywords: Political Participation; Election; Municipal Council

บทนำ

ระบอบประชาธิปไตย (Democracy) เป็นระบอบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับเสียงของประชาชนซึ่งมีรากฐานที่สำคัญของหลักประชาธิปไตยที่ประกอบด้วย หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการปกครองโดยกฎหมาย หรือหลักนิติธรรมและหลักการเสียงข้างมากควบคุมไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย (สถาบันพระปกเกล้า, 2558) ในขณะที่กฎหมายรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาโดยตลอด ตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรก จนมาถึงปัจจุบันแต่ที่มีความโดดเด่นในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเริ่มตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (จาตุร อภิชาติบุตร, 2564) ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันที่รับรองสิทธิของประชาชนไว้ไม่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ และได้มีการกำหนดช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรงตามที่บัญญัติไว้ในหลายมาตรา

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น มาตรา 78 ได้บัญญัติให้รัฐดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบ รวมไปถึงการตัดสินใจทางการเมืองและการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน (วิทยากร เชียงกุล, 2560) การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม พิจารณา ตัดสินใจ รวมถึงการร่วมมือกันในการกระทำและรับผิดชอบต่อเรื่องต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตของประชาชนเอง ในขณะที่การมีส่วนร่วมถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในรูปแบบของโมเดลการมีส่วนร่วมของประชาชน TSMC ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลายประการ เช่น ผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์การสนับสนุนจากกลุ่มและองค์กรต่างๆ การบริหารจัดการที่มุ่งเน้นความโปร่งใสและรับผิดชอบต่อประชาชน รวมถึงการสร้างโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย การนำไปปฏิบัติและการประเมินผลกระทบของนโยบาย (Bunjongparu, 2024) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา โดยพัชรี กล่อมเมือง และณัฐฐา เกิดทรัพย์ (2562) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านการตัดสินใจ การร่วมกระทำ และการรับผิดชอบในกิจกรรมสาธารณะอันเป็นการส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในชุมชน

การเลือกตั้งถือเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเลือกตัวแทนของตนเพื่อบริหาร

ประเทศ (กรวิวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา, 2563) การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่น่าสังเกตเมื่อพิจารณาจากข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2556 ได้มีการรายงานจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งมีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 11,813,303 คน มีผู้มาใช้สิทธิ 9,168,475 คน คิดเป็นร้อยละ 77.61 (วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่นสถาบันพระปกเกล้า, 2566: 2) ในขณะที่การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 24,699,520 คน มีผู้มาใช้สิทธิ 16,426,471 คน คิดเป็นร้อยละ 66.51 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) ดังนั้นถึงแม้จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2564 แต่อัตราการมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งลดลงเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2556 ซึ่งอาจเป็นสัญญาณที่บ่งบอกถึงความสนใจในการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนที่ลดลง หรืออาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่สามารถมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งได้

เทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา ถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทหนึ่งที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายเพราะมีความใกล้ชิดกับประชาชนและเป็นหน่วยงานที่สามารถบริหารตนเอง (เทศบาลตำบลหนองหัวฟาน, 2566) หากพิจารณาถึงการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 3,627 คน มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งเพียง 2,688 คน คิดเป็นร้อยละ 74.11 เท่านั้น (เทศบาลตำบลหนองหัวฟาน, 2566) จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลหนองหัวฟานยังคงอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง แต่ยังมีประชาชนจำนวนมากที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งถึงประมาณร้อยละ 25 สาเหตุที่อาจส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ เทศบาลตำบลหนองหัวฟานมีชุมชนกระจายหลายแห่ง ทำให้จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งในแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน หรืออาจเป็นเพราะปัจจัยด้านสถานที่และระยะทางในการเดินทางมาใช้สิทธิ รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อการตัดสินใจมาใช้สิทธิ (เทศบาลตำบลหนองหัวฟาน, 2566)

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา แม้จะมีผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 74.11 แต่ยังมีผู้ไม่มาใช้สิทธิถึงร้อยละ 25.89 ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น การกระจายตัวของชุมชน ระยะทางในการเดินทาง สถานที่เลือกตั้ง และปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน จึงจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นจากความเป็นมาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา และเพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงระบอบการปกครองได้นั้นก็คือ ประเทศใดที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงย่อมแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยสูงแต่ประเทศใดที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำย่อมแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยต่ำด้วย ดังนั้นผลการการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการสะท้อนภาพรวมถึงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนพร้อมทั้งหาแนวทางส่งเสริมการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของ

ประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา ให้มากยิ่งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการที่ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทของประชาชนในการเสริมสร้างประชาธิปไตยและการกำหนดนโยบายของรัฐในระดับท้องถิ่น ในขณะที่ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ หรือการให้ความคิดเห็นในประเด็นที่มีผลต่อสังคมและการปกครอง โดยการมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างระบบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ เช่น งานวิจัยของ Srisuwan (2022) ที่ได้ศึกษาถึงบทบาท ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่มีความโปร่งใส และการพัฒนาระบบการปกครองที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง ช่วยเพิ่มความรับผิดชอบและลดความขัดแย้งภายในสังคม Kittisak (2023) ได้อธิบายถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นและความร่วมมือของประชาชนในระดับท้องถิ่น ส่วนรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถแบ่งออกเป็นหลายรูปแบบ ได้แก่ การเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน หรือการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การศึกษาโดย Chanakarn (2022) พบว่า การมีส่วนร่วมที่สูงในระดับท้องถิ่นจะส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เป็นผลดีต่อการพัฒนาในพื้นที่และสามารถแก้ปัญหาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

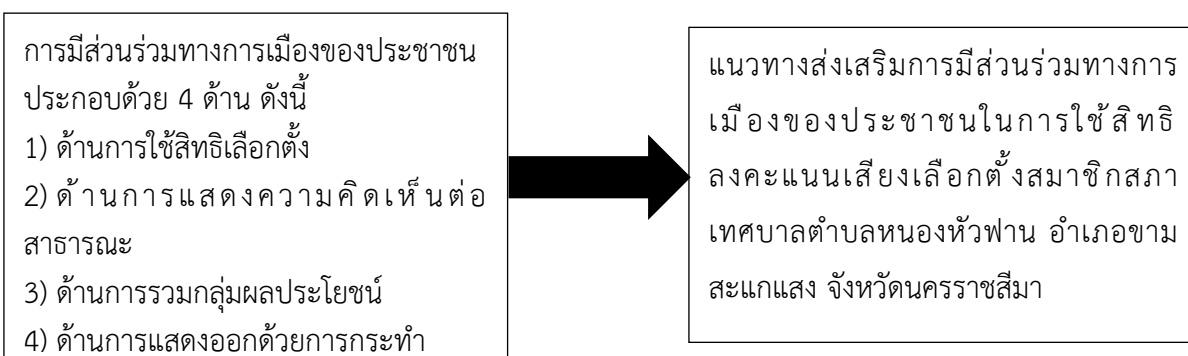
2. การศึกษาเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในระดับท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน งานวิจัยล่าสุดที่ศึกษาเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น เช่น Chanin (2023) พบว่า การเลือกตั้งในท้องถิ่นช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการปกครอง การศึกษาของ Suthipong (2022) ได้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งช่วยลดการทุจริตและเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารงานท้องถิ่น

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการพัฒนาในระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นสามารถส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เช่น งานวิจัยของ Thitipong (2022) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งช่วยเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจและมีผลต่อการจัดสรรทรัพยากรที่ดีขึ้นในพื้นที่

ดังนั้น การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟานแสดงให้เห็นว่า ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีและแนวคิดต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยเฉพาะทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ทฤษฎีของ Srisuwan (2022) และ Kittisak (2023) ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์บทบาทของประชาชนในการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาผลกระทบของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นที่อ้างอิงจาก Chanakarn (2022) และ Suthipong (2022) ยังช่วยเสริมสร้างการทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมและผลกระทบในเชิงพัฒนาการท้องถิ่นในกรณีศึกษาของตำบลหนองหัวฟาน นอกจากนี้การวิจัยเพิ่มเติมยังครอบคลุมถึงโมเดลการพัฒนาความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของเยาวชนของ Adisornmethakul et al. (2023) ที่สามารถนำมาเปรียบเทียบและประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ขณะเดียวกันผลงานของ Binhamad และ U-senyang (2022) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรบริหารส่วนตำบลก็เป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถใช้ในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้งท้องถิ่น ในขณะที่ผลงานของ Plangsree et al. (2022) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครพนม และงานวิจัยของ Wiwithkhunakorn (2022) ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการพรรคการเมืองไทยเพื่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ยังเป็นแหล่งข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนการทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างครอบคลุม

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนของคัมมิงส์ และไวส์ (Cummings and Wise, 1971) ประกอบด้วย 1) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 2) ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ 3) ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ และ 4) ด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ มาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 3,627 คน (สำนักปลัดเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน, 2566)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จำนวน 361 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามาเน่ (Taro Yamane, 1973, อ้างถึงใน กัลยา วาณิชยปัญญา, 2560)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยออกแบบเนื้อหาตามแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน 4 ด้าน คือ โดยใช้มาตรวัดแบบ Rating Scale 5 ระดับตามวิธีของ Likert ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กำหนดนิยามศัพท์ และสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยพิจารณาจาก IOC ซึ่งทุกข้อคำถามมีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.50 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิโดยข้อมูลทุติยภูมิรวบรวมจากเว็บไซต์ หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน สำหรับการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยประสานขอเข้าเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืน จึงตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์และนำข้อมูลมาบันทึกลงคอมพิวเตอร์เพื่อประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

การศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.79 มีอายุระหว่าง 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.40 มีสถานภาพสมรสโสดคิดเป็นร้อยละ 53.19 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 63.71 และมีอาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 36.84

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมและทัศนคติของประชาชนต่อกระบวนการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น การประเมินระดับการมีส่วนร่วมดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ซึ่งผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง	3.73	0.62	มาก
2. ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ	3.36	0.56	ปานกลาง
3. ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์	3.31	0.51	ปานกลาง
4. ด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ	3.25	0.53	ปานกลาง

จากตาราง 4.2 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.62) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 10 ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบสิทธิเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.93) 2) ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.56) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 2. ท่านแสดงความคิดเห็นต่อเทศบาลตำบลในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ 3) ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.51) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1. ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.68) 4) ด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.53) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 5. ท่านนำปัญหาของชุมชนไปแจ้งต่อเทศบาลตำบลเป็นประจำ ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.80)

ตอนที่ 3 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา

2.1 ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้งและข้อห้ามต่าง ๆ สร้างความตระหนักถึงผลกระทบของการซื้อสิทธิขายเสียง รวมทั้งจัดตั้งหมู่บ้านต้นแบบและสร้างเครือข่ายอาสาเพื่อรณรงค์ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียงโดยการมีส่วนร่วมของเยาวชน นักเรียน และประชาชนทั่วไป

2.2 ด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ ควรรณรงค์ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งเชิญชวนประชาชนร่วมฟังการปราศรัยหาเสียง ให้ข้อมูลนโยบายของผู้สมัคร ส่งเสริมการสังเกตการณ์การปราศรัย สื่อสารนโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดี และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ความต้องการ รวมถึงการพบทวนและปรับปรุงนโยบายอย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ ควรให้ความรู้ตามหลักประชาธิปไตยและหลักสูตรพลเมืองดี สร้างการรับรู้และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน นำเสนอนโยบายในที่ประชุมประชาคม และจัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่

2.4 ด้านการแสดงออกด้วยการกระทำ เทศบาลควรสร้างเครือข่ายบนสังคมออนไลน์ผ่านเว็บไซต์และโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและเปิดช่องทางให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ร้องทุกข์ หรือเสนอแนะเรื่องการพัฒนา พร้อมทั้งมอบหมายเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวมและสรุปความคิดเห็นเพื่อนำไปพัฒนาการทำงานต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวฟาน พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประการที่ควรนำมาอภิปราย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมที่อยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าแม้เทศบาลตำบลหนองหัวฟานจะมีความพยายามในการรณรงค์และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่สามารถกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี ปันเต็ม (2566) ที่พบว่า ประชาชนยังขาดความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมทางการเมือง สะท้อนให้เห็นช่องว่างระหว่างการรับรู้กับการปฏิบัติ กล่าวคือ แม้ประชาชนจะรับรู้ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ยังไม่สามารถแปลงการรับรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม มีข้อค้นพบที่น่าสนใจคือ การมีส่วนร่วมด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก ซึ่งแตกต่างจากด้านอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นกลไกพื้นฐานของประชาธิปไตย และตระหนักดีว่าการเลือกตั้งต้องส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ลาซาร์สเฟลด์ (Lazarsfeld, 1994) ที่พบว่า การรณรงค์ที่เน้นการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและสร้างความเข้าใจที่ดีในประเด็นทางการเมือง สามารถเพิ่มความมั่นใจและกระตุ้นให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิลงคะแนนเสียงสำหรับการมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะที่อยู่ในระดับปานกลางนั้น สะท้อนให้เห็นข้อจำกัดสำคัญหลายประการ ทั้งในแง่ของความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น การขาดพื้นที่ หรือเวทีที่เหมาะสม รวมถึงความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจตามมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพล บุญยปรัตย (2564) ที่พบว่า การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนยังอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ที่อยู่ในระดับปานกลางนั้น แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม แต่ยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจหรือสร้างการมีส่วนร่วมในระดับสูงได้อย่าง

ต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ แอนดริส ซี. โกลด์เบิร์ก (Andreas C. Goldberg, 2021) ที่เสนอว่าการวิเคราะห์แบบผสมผสานที่ครอบคลุมปัจจัยหลากหลายมิติจะช่วยให้เข้าใจการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ในระดับท้องถิ่นได้ชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นต้องเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งและการใช้สื่อเพื่อเชื่อมต่อประชาชนกับกระบวนการทางการเมือง การมีส่วนร่วมที่สูงในด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งอาจสะท้อนถึงการตระหนักถึงผลกระทบโดยตรงจากการเลือกตั้งท้องถิ่นต่อชีวิตประจำวันของประชาชน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ ยังจำเป็นต้องพัฒนาช่องทางและสร้างความมั่นใจให้ประชาชนสามารถแสดงออกความคิดเห็นได้อย่างเสรีและเปิดเผย (Norris, 2022)

2. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวพาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการแสดงความเห็นต่อสาธารณะ ด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์ และด้านการแสดงออกด้วยการกระทำซึ่งแต่ละด้านมีความสำคัญในการกระตุ้นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเลือกตั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Norris (2022) ที่เน้นความสำคัญของการให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งและการใช้สื่อในการเชื่อมต่อประชาชนกับกระบวนการทางการเมือง เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Blais & Nevin (2023) ที่แนะนำการสร้างช่องทางในการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งช่วยเสริมประสิทธิภาพและยั่งยืนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้นข้อสังเกตที่สำคัญคือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองควรดำเนินการอย่างเป็นองค์รวมโดยคำนึงถึงทั้ง 4 ด้านนี้พร้อมกัน เนื่องจากแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงและเสริมแรงซึ่งกันและกัน การให้ความสำคัญเพียงด้านใดด้านหนึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน การสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ยั่งยืนต้องการการผสมผสานของกลยุทธ์ที่หลากหลาย ตั้งแต่การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง การสร้างช่องทางให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในประเด็นสาธารณะ การสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มเพื่อผลักดันประเด็นที่สำคัญต่อชุมชน ไปจนถึงการส่งเสริมการกระทำที่เป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การทำเช่นนี้จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการประชาธิปไตยและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวพาน อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ดังนี้

แผนภาพที่ 2 กระบวนการ 4P

จากแผนภาพ กระบวนการ 4P ที่แสดงถึงขั้นตอนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองหัวพาน สามารถอธิบายโดยสังเขปดังนี้

1. P1: การรับรู้สิทธิ (Participation Awareness) ขั้นตอนแรกเน้นการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิในการเลือกตั้ง รวมถึงกฎหมายและข้อห้ามต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสร้างความสนใจและกระตุ้นให้ประชาชน มีความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

2. P2: การแสดงความคิดเห็น (Public Opinion) หลังจากได้รับข้อมูลแล้ว ขั้นตอนถัดไปคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ เช่น การฟังการปราศรัย การเสนอแนะนโยบายของผู้สมัคร หรือการอภิปรายในพื้นที่ ซึ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งอย่างมีความรู้และรอบคอบ

3. P3: การรวมกลุ่ม (Participation Grouping) ขั้นตอนนี้ส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชน โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การประชุมประชาคม และการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาท้องถิ่น

4. P4: การแสดงออก (Practical Expression) ในขั้นตอนสุดท้ายการใช้โซเชียลมีเดียและช่องทางออนไลน์เป็นเครื่องมือในการแสดงออก โดยการเผยแพร่ข้อมูลและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ซึ่งจะนำไปสู่การกระทำจริงในระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดนครราชสีมาควรจัดอบรมหรือเผยแพร่ข้อมูลที่ทำให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งและกระบวนการเลือกตั้งในทุกรูปแบบ เพื่อลดความเข้าใจที่ไม่ครบถ้วน และเพิ่มแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.2 เทศบาลตำบลหนองหัวพานควรใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line, และแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ในการเผยแพร่ข้อมูลการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องและเข้าถึงง่าย รวมถึงการเชิญชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้สื่อในยุคดิจิทัลและเพิ่มการเข้าถึงของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังเขตเทศบาลอื่นๆ ในจังหวัดนครราชสีมาเพื่อเปรียบเทียบระดับ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละพื้นที่ และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งต่อการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: หจก.สามลดา.
- คงฤทธิ กุลวงษ์. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(3), น. 109–125.
- จักรพล บุญปรัดตย. (2564). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเลือกตั้งที่ 9 หลักสี่-จตุจักร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จาตุร อภิชาติบุตร. (2564). *หลักประชาธิปไตย: การมีส่วนร่วมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- พัชรี กล่อมเมือง และณัฐา เกิดทรัพย์. (2562). คนชายขอบ: ชาวไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 8(2), น. 1-9.
- ภูริวัจน์ ปุณยุฒิปรีดา. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: แนวคิด หลักการและการส่งเสริม. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 5(2), น. 384-400.
- วิทยากร เชียงกุล. (2560). *การปฏิวัติประชาธิปไตยในอเมริกาและฝรั่งเศส คนไทยควรเรียนรู้อะไร*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่นสถาบันพระปกเกล้า. (2566). *ข้อมูลการเลือกตั้งท้องถิ่นที่ผ่านมา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2567. จาก <https://shorturl.asia/FHg8T>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2558). *ประชาธิปไตย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2567. จาก <https://shorturl.asia/e1b7K>
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). *รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2567. จาก <https://shorturl.asia/7a5nN>
- สำนักปลัดเทศบาลตำบลหนองหัวพาน. (2564). *แผนพัฒนาท้องถิ่น*. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2567. จาก <https://shorturl.asia/DF3bp>
- สุภาวดี ปันเต็ม. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่. *Journal of Graduate Studies Review MCU Phrae Campus*, 9(1), น. 15-30.
- Adisornmethakul, S., Srisorn, W., & Chayanon, S. (2023). A model for developing the young people's democratic citizenship. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 3(2), 659–674. <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.97>
- Binhamad, S., & U-senyang, S. (2022). Innovative participation and factors of public participation in subdistrict administrative organizations. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2(1), 53–66. <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.6>
- Bunjongparu, P. (2021). Developing participatory model for driving a network enhancing good governance for excellence: The Subdistrict Administration Organization in

- Nakhon Ratchasima Province. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 25(3), pp. 7563-7570.
- Chanakarn, A. (2022). The influence of political participation on local governance and community development in rural Thailand. *Journal of Political Science*, 38(4), 55-72.
- Chanin, T. (2023). Voter behavior and local elections: A study in municipal elections in Thailand. *Thai Political Review*, 40(2), pp. 102-118.
- Cummings and Wise. (1971). *Cummings and Wise. Democracy under pressure*. Harcourt Brace Jovanovich. New York.
- Goldberg, A. C., & Sciarini, P. (2023). Voter turnout in direct democracy: A joint analysis of individual, referendum and community factors. *European Journal of Political Research*, 62(1), pp. 25-46.
- Hutauruk, A. (2023). The Role of Government Politics and Law in Building Public Participation in Elections. *Journal of Social Science*, 4(3), pp. 856-861.
- Kittisak, P. (2023). The role of political participation in local governance and development. *Public Administration Journal*, 29(1), pp. 67-85.
- Lazarsfeld, P. F. (1994). *The academic mind: A study of the intellectual and social factors in the development of sociology*. University of Chicago Press.
- Norris, P. (2022). *Political Participation in Local Elections: Enhancing Civic Engagement through Education and Media*. Oxford University Press.
- Plangsree, S., Swasthaisong, S., & Romyen, L. (2022). Factors affecting people's decision to vote for the council members and administrators of Nakhon Phanom local government organizations. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2(4), 479–500. <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.71>
- Srisuwan, S. (2022). Political participation and its impacts on democratic strengthening in Thailand. *Journal of Democracy and Governance*, 15(3), pp. 45-59.
- Suthipong, P. (2022). Electoral participation and its effects on transparency in local government. *Local Government Studies*, 27(1), pp. 22-39.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper. & Row.
- Thitipong, N. (2022). Political participation and local community development: A case study of Nakhon Ratchasima Province. *Journal of Local Administration*, 18(2), pp. 60-74.
- Wiwithkhunakorn, W. (2022). Thai political party management to participatory democracy. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2(4), 571–586. <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.76>

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง
ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

Quality of life of jasmine rice farmers in Hin Kong Village, Hin Kong Sub-
district, Suwannaphum District, Roi Et Province

อภิญญา ทองทิพย์¹, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์² และ รพีพร ธงทอง³

Apinya Tongtip¹, Pongsawut Rachjun² and Rapeeporn Thongtong³

^{1,2}คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University

³คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

³Faculty of Political Science, The Eastern University of Management and Technology

Corresponding Author, Email: Seat007@outlook.com

Received 01/08/2024 | Revised 18/09/2024 | Accepted 23/09/2024

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกองตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด และ 3. เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม คือ 1. ผู้ใหญ่บ้าน 2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3. คณะกรรมการหมู่บ้าน และ 4. เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร วรรณกรรม และแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา (content analysis) ผลการศึกษาประเด็นคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ ด้านร่างกาย พบว่า ประชาชนมีอาการปวดเมื่อยตามร่างกายอันเนื่องจากการทำการเกษตร ด้านจิตใจ พบว่า สภาพจิตใจของประชาชนนั้นขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตที่ตนจะได้รับ หากผลผลิตขายได้ในราคาสูงก็จะส่งผลให้เกษตรกรมีสภาพจิตใจดีขึ้น ด้านสังคม พบว่า ประชาชนที่อยู่ร่วมกันภายในชุมชนไม่ได้มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งหรือมีปากเสียงกัน ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ ด้านร่างกาย พบว่า ประชาชนควรจะมีการตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปีและเมื่อเจ็บป่วยควรทำการรักษา ณ โรงพยาบาลของภาครัฐหรือภาคเอกชน ด้านจิตใจ พบว่า ควรทำจิตใจให้เข้มแข็ง ปรึกษาญาติพี่น้องเมื่อเกิดปัญหา หรือการเข้าวัดทำบุญเพื่อให้จิตใจสงบซึ่งจะได้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ด้านสังคม พบว่า ประชาชนที่อยู่ร่วมกันภายในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิต; เกษตรกร; ข้าวหอมมะลิ

Abstract

This research aims to 1. Study the quality of life of jasmine rice farmers in Ban Hin Kong, Hin Kong Sub-district, Suwannaphum District, Roi Et Province, 2. Analyze the problems and obstacles in the quality of life of jasmine rice farmers in Hin Kong Village, Hin Kong Sub-district, Suwannaphum District, Roi Et Province, and 3. Propose guidelines for solving problems and obstacles in the quality of life of jasmine rice farmers in Hin Kong Village, Hin Kong Sub-district, Suwannaphum District, Roi Et Province. This is a qualitative research. The research instruments are in-depth interviews with 4 target groups : 1. Village headman, 2. Assistant village headman, 3. Village committee, and 4. Jasmine rice farmers. The data collected from documents, literature, and interviews were analyzed using content analysis. The results of the study on the quality of life of jasmine rice farmers in terms of physical condition found that people had body aches due to farming. In terms of mental condition, people's mental state depends on the price of their produce. If the products can be sold at a high price, it will result in farmers having better mental health. In terms of society, it was found that people living together in the community do not have problems, quarrels, or arguments. The issues of problem-solving and obstacles to the quality of life of jasmine rice farmers in terms of physical health, it was found that people should have regular health check-ups every year and when they are sick, they should seek treatment at a government or private hospital. In terms of mental health, it was found that people should strengthen their minds, consult their relatives when they have problems, or go to the temple to make merit to calm their minds, which will be a source of spiritual support. In terms of social health, it was found that people living together in the community have good relationships with each other, help each other, and are kind and generous to each other.

Keywords : Quality of Life; Farmers; Jasmine Rice

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศผู้ผลิตอาหารหลักของโลก ชีตความสามารถในการผลิตอาหารทำให้การส่งออกสินค้าภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนถึงร้อยละ 11 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ และคิดเป็นร้อยละ 19.43 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551) ในส่วนของข้าวซึ่งประเทศไทยเป็นผู้ผลิตรายใหญ่และมีการส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลกมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ภายใต้การยอมรับในคุณภาพข้าวไทยที่ดีกว่าผลผลิตข้าวในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน ข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักประจำชาติและเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญยิ่งของประเทศไทย โดยมีชาวนา 3.7 ล้านครัวเรือน จากเกษตรกรทั่วประเทศ 5.6 ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 36 - 58 ของเกษตรกรทั้งหมด ผลผลิตข้าวเปลือกในปีละประมาณ 28 - 30 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าปีละประมาณ 180,000 - 200,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นรายได้หลักที่หล่อเลี้ยง

เกษตรกรในระดับรากหญ้า อีกทั้งยังเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญสามารถสร้างรายได้และนำเงินตราเข้าประเทศปีละประมาณ 11,000 - 12,000 ล้านบาท นั้นแสดงให้เห็นว่าข้าวเป็นพืชที่สร้างความมั่นคงด้านอาหารให้กับประชากรในประเทศและประชากรของโลกอีกด้วย (สโรชิน หน่อรัตน์, 2558)

ข้าวหอมมะลิ (Thai Jasmine Rice) ข้าวไทยมีชื่อเสียงโด่งดังทั่วโลก เป็นพืชตระกูลหญ้าขนาดเล็ก ลำต้นตั้งตรง ผลเป็นเมล็ด อยู่เป็นช่อ เปลือกเมล็ดมีสีเหลืองทอง ข้างในมีเมล็ดแข็งมาก สีขาวใส เมื่อหุงสุกแล้วเมล็ดจะร่วนและสวย มีกลิ่นหอม ข้าวหอมมะลิเจริญเติบโตได้ง่าย เป็นพืชที่สามารถเจริญได้ทั้งในน้ำขังและในที่แห้งไม่มีน้ำขัง โดนแดดได้ตลอดวันจะทำให้โตได้เร็ว ข้าวหอมมะลิมิถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศไทยปลูกกันในเขตร้อนหลายประเทศทั่วโลกแต่ปลูกในประเทศไทยจะได้คุณภาพดีที่สุด ข้าวหอมมะลิเจริญได้ในดินแทบทุกชนิดสามารถปลูกได้ทุกภาคของประเทศไทย แต่ปัจจัยธรรมชาติมีผลอย่างมากต่อคุณภาพและความหอมของข้าว โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีสภาพดินเป็นดินร่วนปนทรายมีความอุดมสมบูรณ์น้อยทำให้ข้าวมีความหอมมากกว่าแหล่งอื่น ๆ จึงแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิที่สำคัญและใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เช่น ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ ข้าวหอมมะลิจากจังหวัดสุรินทร์ ข้าวหอมมะลิจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีพื้นที่ปลูกเป็นดินภูเขาไฟ (Thai PBS, 2566)

ในพื้นที่หมู่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ชาวบ้านในหมู่บ้านเกือบจะทั้งหมดทำการเกษตรคือการทำนาข้าว ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะทำนาปีโดยจะทำนาข้าวเหนียว และข้าวเจ้า นาข้าวเหนียวนั้นจะทำไว้เพื่อบริโภค นาข้าวเจ้าจะทำไว้เพื่อขายส่วนใหญ่ จะมีเก็บไว้กินและทำพันธุ์ข้าวปลูกในฤดูกาลทำนาฤดูต่อไป ชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่บ้านหินกองจะทำนาข้าวเพื่อขาย ดังนั้น คุณภาพชีวิตของเกษตรกรจึงสำคัญอย่างยิ่งในการทำผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นสินค้าหลักของประเทศ เมื่อเกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางกายและทางใจ เกษตรกรที่เป็นกำลังหลักในการผลิตสินค้าให้กับประเทศก็จะมีกำลังผลิตสินค้าทางการเกษตรได้มากขึ้นและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้นไป เพื่อให้ประเทศได้ส่งออกสินค้าและสร้างรายได้ให้กับประเทศในระยะเวลายาวนาน จากประเด็นที่กล่าวมานั้น บทความวิจัยนี้จะนำเสนอผลการศึกษารื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกร ผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิดีขึ้นและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

ได้แก่ 1.1 ผู้ใหญ่บ้าน 1.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน และ 1.4 เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

คัดเลือกด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง ได้แก่ 2.1 ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน 2.2 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 2 คน และ 2.4 เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ จำนวน 15 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีกรอบวิเคราะห์ตามประเด็นที่จะทำการศึกษา ซึ่งอยู่ภายใต้ประเด็นการวิจัย ดังนี้คือ

3.1 ประเด็นคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ

3.2 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ

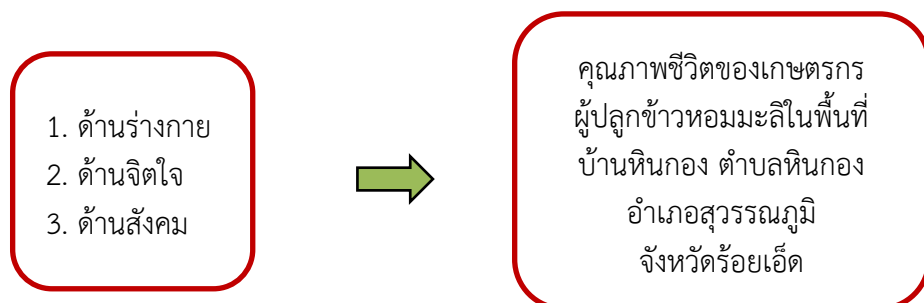
3.3 ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ

4. กรอบการวิเคราะห์การวิจัย

กรอบการวิเคราะห์วิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้วิจัยจึงใช้กรอบการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพในการบริหารจัดการ โดยเขียนให้เป็นแผนภาพ ดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ แยกแยะเป็นประเด็นต่าง ๆ โดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาที่รวบรวมประเด็นได้อย่างมีระบบ นอกจากนี้ผลจากการสัมภาษณ์ก็นำมาประกอบการวิเคราะห์เพื่อให้ผลของการวิเคราะห์มีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” มีผลการวิจัยประเด็นที่สำคัญ ดังนี้คือ

1. คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านร่างกาย” พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิได้มีสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรงเท่าไรนัก เนื่องจากการทำการเกษตรเป็นงานที่จะต้องใช้แรงและใช้ร่างกายอย่างหนัก จึงส่งผลให้ร่างกายเกิดความเหนื่อยล้า อ่อนเพลีย เพราะว่าประชาชนจะต้องทุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำการเกษตรเป็นอย่างมาก อีกทั้งสภาพอากาศในปัจจุบันยังมีอุณหภูมิที่สูงขึ้นซึ่งทำให้เกิดเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำการเกษตรของประชาชน อีกทั้งประชาชนยังได้มีการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรทำนาข้าวส่งผลให้สารเคมีที่ตกค้างอยู่ในพื้นที่ทำการเกษตรสามารถเข้าสู่ร่างกายได้และอาจส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยที่มีสาเหตุมาจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ซึ่งในปัจจุบันประชาชนส่วนมากใช้สารเคมีในการทำการเกษตรเพื่อต้องการที่จะให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น

ประเด็นคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านจิตใจ” พบว่า สภาพจิตใจของเกษตรกรนั้นขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตที่ตนจะได้รับ หากผลผลิตขายได้ในราคาสูงก็จะส่งผลให้เกษตรกรมีสภาพจิตใจดีขึ้น มีกำลังใจในการที่จะทำการเกษตร หากผลผลิตขายได้ในราคาต่ำก็จะส่งผลให้เกษตรกรมีสภาพจิตใจที่ย่ำแย่ทำให้ประชาชนขาดกำลังใจในการที่จะทำการเกษตร ประชาชนมีความกังวลในเรื่องของราคาข้าว เพราะมักจะคำนึงถึงต้นทุนการทำการเกษตร คำนึงถึงหนี้สิน และมีความกังวลในเรื่องของการเพาะปลูกข้าว กังวลในเรื่องผลผลิตจะไม่ออกงาม กังวลในเรื่องผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อความคาดหวัง กังวล ในเรื่องฝนจะตกต้องตามฤดูกาลหรือไม่ แต่เกษตรกรบางกลุ่มยังคงต้องดำเนินการทำการเกษตรต่อไป เนื่องจากอาชีพเกษตรกรนั้นเป็นอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่ และเป็นอาชีพที่ทำมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ประชาชนในพื้นที่จึงต้องทำการเกษตรต่อไปตามวิถีชีวิตที่เคยทำมา

ประเด็นคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านสังคม” พบว่า เกษตรกรหรือประชาชนที่อยู่ร่วมกันภายในชุมชนไม่ได้มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งหรือมีปากเสียงกัน เนื่องจากเกษตรกรที่อยู่ร่วมกันภายในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมบริจาคเงินทำบุญ การทำกิจกรรมร่วมกับประชาชนในชุมชน การเคารพในเสียงส่วนมาก การร่วมมือกันพัฒนาชุมชนและการเสียสละเพื่อส่วนรวม ความสัมพันธ์ของเกษตรกรในชุมชนจึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสงบสุขและสามัคคี

2. ปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านร่างกาย” พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรพบเจอคือ ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย เนื่องจากการทำการเกษตรต้องใช้แรงและใช้ร่างกายอย่างหนัก จึงส่งผลให้ร่างกายเกิดความเหนื่อยล้า ปวดเมื่อยตามร่างกาย อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับอายุที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ร่างกายเริ่มที่จะไม่มีเรี่ยวแรงในการทำการเกษตรดังเดิม ประชาชนยังมีการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรไม่ว่าจะเป็นการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช เช่น ยาฆ่าแมลงและยาฆ่าหญ้า อีกทั้งยังมีการใช้

ปุ๋ยเคมีเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น แต่การใช้สารเคมีก็อาจส่งผลให้เกิดสารตกค้างในพื้นที่ทำการเกษตร และเป็นอันตรายต่อร่างกายของประชาชน

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านจิตใจ” พบว่า สภาพจิตใจของประชาชนมีความรู้สึกท้อในการทำการเกษตร เนื่องจากประชาชนมีความกังวลในหลาย ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสภาพภูมิอากาศ ต้นทุนในการทำการเกษตร ความคาดหวังกับผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ ปัญหาเรื่องหนี้สิน ปัญหาค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ปัญหาราคาปุ๋ยแพง แต่ข้าวกับขายได้ในราคาที่ถูก ประชาชนที่ทำการเกษตรก็ไม่ทราบว่าจะได้ผลผลิตที่ดีหรือไม่ ลงทุนทำการเกษตรก็กังวลว่าจะได้กำไรหรือจะขาดทุน จึงส่งผลให้สภาพจิตใจของเกษตรกรย่ำแย่ แต่ประชาชนก็ต้องดิ้นรนทำการเกษตรหาเลี้ยงชีพต่อไป เนื่องจากการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่ แม้ว่าจะมีความรู้สึกเหนื่อยหรือท้อก็ไม่สามารถที่จะหยุดทำการเกษตรได้ เนื่องจากอาชีพเกษตรเป็นอาชีพหลักในการหารายได้ของประชาชนภายในชุมชน

ประเด็นปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านสังคม” พบว่า ปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในด้านสังคมไม่ได้มีปัญหาหรืออุปสรรค เนื่องจากเกษตรกรหรือประชาชนภายในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่ได้มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งหรือมีปากเสียงกัน ประชาชนภายในคอยช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน ในเวลาที่ประชาชนได้มีความเดือดร้อนหรือต้องการความช่วยเหลือ ประชาชนภายในชุมชนก็พร้อมที่จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจและไม่ได้หวังผลตอบแทน สังคมภายในชุมชนไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคที่จะสามารถมาทำให้ความสัมพันธ์ของประชาชนภายในชุมชนแตกหักได้ ประชาชนภายในชุมชนอยู่ร่วมกันแบบพี่น้องเกื้อกูลเกื้ออาศัยกัน ประชาชนภายในชุมชนต่างก็ทำหน้าที่ของตนเอง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านร่างกาย” พบว่า เกษตรกรที่ประสบกับปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของสุขภาพร่างกาย ประชาชนควรมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการตรวจสุขภาพ ณ โรงพยาบาลของภาครัฐหรือภาคเอกชนเพื่อรับการรักษาสภาพร่างกายให้กลับมาแข็งแรงดังเดิม เพื่อให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรได้อย่างเต็มที่ หากเกษตรกรเกิดความเหนื่อยล้า มีแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการพักผ่อนร่างกายให้เต็มที่ เพื่อที่จะให้ร่างกายได้รับการฟื้นฟูจากอาการเหนื่อยล้าหลังการทำการเกษตรหรือมีแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการว่าจ้างให้ประชาชนภายในชุมชนมาช่วยทำการเกษตรเพื่อแบ่งเบาแรงจากการทำการเกษตรอย่างหนักหรือการใช้เครื่องทุ่นแรง และยังมีแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการบำรุงร่างกายให้แข็งแรง โดยการรับประทานอาหารที่อร่อยและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อให้ร่างกายได้รับสารอาหารที่เพียงพอ อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของสภาพอากาศ เช่น อุณหภูมิที่สูงขึ้นทำให้ประชาชนไม่สามารถที่จะทำการเกษตรในช่วงกลางวันได้ ประชาชนจึงมีแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการเลือกทำการเกษตรในเฉพาะช่วงตอนเช้าและตอนเย็น

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านจิตใจ” พบว่า เมื่อเกษตรกร

ประสบกับปัญหาและอุปสรรคในด้านจิตใจ หากประชาชนนั้นมีความรู้สึกกังวลในเรื่องของการทำการเกษตร ประชาชนควรมีแนวทางแก้ไขปัญหามาโดยตลอดกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพราะปัญหาอุปสรรคบางอย่างที่เกิดขึ้น ประชาชนไม่สามารถที่ควบคุมได้จึงต้องยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วเริ่มต้นทำใหม่ หรือมีการแก้ไขปัญหามาโดยตลอดเพื่อให้อารมณ์จิตใจรู้สึกผ่อนคลาย มีการพูดคุยกับคนในครอบครัว และการรับประทานอาหารอร่อย สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกษตรกรคลายความกังวลได้ และเมื่อประชาชนประสบกับปัญหาและอุปสรรคในด้านจิตใจมีความรู้สึกท้อ ประชาชนบางกลุ่มก็ไม่มีแนวทางแก้ไขปัญหามา เนื่องจากอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ทำมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษแม้จะมีความรู้สึกท้อในการที่จะทำการเกษตร แต่เมื่อถึงเวลาถึงฤดูกาลประชาชนก็ยังลงมือทำการเกษตรดังเดิม เนื่องจากการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว

ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหามาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านสังคม” พบว่า ประชาชนที่อยู่ร่วมกันภายในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน หากประชาชนไม่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีต่อกันภายในชุมชน เกษตรกรจึงมีแนวทางการแก้ไขปัญหามาโดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คอยหาทางแก้ไขปัญหามาด้วยกัน พูดคุยไกล่เกลี่ยกัน ด้วยเหตุผลให้เข้าใจกันทุกฝ่าย พูดคุยเจรจากันโดยไม่ใช้อารมณ์เป็นตัวตัดสิน รับฟังเหตุผลของทุกฝ่ายหรือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนโดยการทำกิจกรรมกับชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และแสดงความคิดเห็น ให้ความร่วมมือกับชุมชนและคอยช่วยเหลือกันภายในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” มีข้อค้นพบที่น่าสนใจการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านร่างกาย” กล่าวคือ คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิมีสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรงเท่าไรนัก เนื่องจากการทำการเกษตรเป็นงานที่จะต้องใช้แรงและใช้ร่างกายอย่างหนัก จึงส่งผลให้ร่างกายเกิดความเหนื่อยล้า อ่อนเพลีย เพราะเกษตรกรจะต้องพุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำการเกษตรเป็นอย่างมาก อีกทั้งสภาพอากาศในปัจจุบันยังมีอุณหภูมิที่สูงขึ้น ซึ่งทำให้เกิดเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำการเกษตรของเกษตรกรจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ระเบียบวาทะ (2523) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพพึงประสงค์ คือ ชีวิตที่อาศัยสภาพแวดล้อมทั้งปวง เอื้ออำนวยสุขภาพทางกาย เพื่อเป็นรากฐานของสันติภาพทางจิตใจ ทำให้เกิดบูรณาการทางความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเต็มที่ตามศักยภาพในมนุษย์มีความสามารถ สร้างสรรค์และผลิตผลรวมกันเข้าเป็นสังคมที่มั่นคง ผาสุก สมบูรณ์และปราศจากความขัดแย้ง

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านจิตใจ” กล่าวคือ สภาพจิตใจของเกษตรกรนั้นขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตที่ตนจะได้รับ หากผลผลิตขายได้ในราคาสูงก็จะส่งผลให้เกษตรกรมีสภาพจิตใจดีขึ้น มีกำลังใจในการที่จะทำการเกษตร หากผลผลิตขายได้ในราคาต่ำก็จะส่งผลให้เกษตรกรมีสภาพจิตใจที่ย่ำแย่

ทำให้ให้เกษตรกรรุดกำลังใจในการที่จะทำการเกษตร เกษตรกรมีความกังวลในเรื่องของราคาข้าว เพราะมักจะคำนึงถึงต้นทุนการทำการเกษตร หนี้สิน และมีความกังวลในเรื่องของการเพาะปลูกข้าว กังวลในเรื่องผลผลิตจะไม่ออกงาม กังวลในเรื่องผลผลิตที่ได้ไม่เพียงพอต่อความคาดหวัง กังวลในเรื่องฝนจะตกต้องตามฤดูกาลหรือไม่ แต่เกษตรกรบางกลุ่มยังคงต้องดำเนินการทำการเกษตรต่อไป เนื่องจากอาชีพเกษตรกรนั้นเป็นอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สโตกเดล (1972) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิตไม่ได้หมายถึงการกินอยู่ดีทางด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องประกอบด้วย สุขภาพจิต ความสามารถในการสร้างสรรค์ ความมีศักดิ์ศรี การได้รับการยอมรับ การรู้สึกว่าเป็นที่รักของคนอื่น และการปราศจากความกลัวและความกังวล

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านสังคม” กล่าวคือ เกษตรกรที่อยู่ร่วมกันภายในชุมชนไม่ได้มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้ง หรือมีปากเสียงกัน เนื่องจากเกษตรกรที่อยู่ร่วมกันมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เกษตรกรในชุมชนให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมบริจาคเงินทำบุญ การทำกิจกรรมร่วมกับประชาชนในชุมชน การเคารพในเสียงส่วนมาก การร่วมมือกันพัฒนาชุมชน ความสัมพันธ์ของเกษตรกรในชุมชนจึงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสงบสุขและสามัคคีจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สิบพนนท์ เกตุทัต (2533) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพคือชีวิตที่มีความสุข ชีวิตที่สามารถปรับตนเองให้เข้ากับธรรมชาติ ทั้งธรรมชาติทางกายภาพและธรรมชาติทางสังคม และสามารถปรับธรรมชาติให้เข้ากับตนเองโดยไม่เบียดเบียนสังคมและผู้อื่น

2. ปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านร่างกาย” กล่าวคือ ปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรพบเจอคือ ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย เนื่องจากการทำการเกษตรต้องใช้แรงและใช้ร่างกายอย่างหนัก จึงส่งผลให้ร่างกายเกิดความเหนื่อยล้า ปวดเมื่อยตามร่างกาย อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับอายุที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ร่างกายเริ่มที่จะไม่มีเรี่ยวแรงในการทำการเกษตรดั้งเดิม เกษตรกรยังมีการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช เช่น ยาฆ่าแมลง และยาฆ่าหญ้า อีกทั้งยังมีการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น แต่การใช้สารเคมีก็อาจส่งผลให้เกิดสารตกค้างในพื้นที่ทำการเกษตรและเป็นอันตรายต่อร่างกายของเกษตรกร จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ (2541) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพอันเป็นชีวิตที่ไม่เป็นภาระไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความเพียบพร้อมและความสามารถที่จะดำรงสถานภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและค่านิยมของสังคมกับสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือปัญหาที่ซับซ้อนได้

ปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านจิตใจ” กล่าวคือ สภาพจิตใจของเกษตรกรมีความรู้สึกท้อในการทำการเกษตร เนื่องจากเกษตรกรมีความกังวลหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของสภาพภูมิอากาศ ต้นทุนในการทำการเกษตร ความคาดหวังกับผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ ปัญหาเรื่องหนี้สิน ปัญหาค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ปัญหาการขาดทุน เกษตรกรที่ทำการเกษตรก็ไม่ทราบว่าจะได้ผลผลิตที่ดีหรือไม่ ลงทุนทำ

การเกษตรก็กังวลว่าจะได้กำไรหรือจะขาดทุน จึงส่งผลให้สภาพจิตใจของเกษตรกรย่ำแย่ แต่เกษตรกรก็ต้องดิ้นรนทำการเกษตรหาเลี้ยงชีพต่อไป เนื่องจากการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักของประชาชนใน การศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสมไม่เป็นภาระและไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดำรงชีวิตที่ขอบธรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมสังคมตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้อย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่

ปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านสังคม” กล่าวคือ ปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในด้านสังคมไม่ได้มีปัญหาหรืออุปสรรค เนื่องจากเกษตรกรในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่ได้มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งหรือมีปากเสียงกัน เกษตรกรภายในชุมชนคอยช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน ในเวลาที่เกษตรกรคนใดมีความเดือดร้อนหรือต้องการความช่วยเหลือ เกษตรกรภายในชุมชนก็พร้อมที่จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจและไม่ได้หวังผลตอบแทน สังคมภายในชุมชนไม่มีปัญหาหรืออุปสรรคที่จะสามารถมาทำให้ความสัมพันธ์ของเกษตรกรภายในชุมชนแตกหักได้ เกษตรกรภายในชุมชนอยู่ร่วมกันแบบพี่น้องถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สิปปนนท์ เกตุทัต (2533) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพคือชีวิตที่มีความสุข ชีวิตที่สามารถปรับตนเองให้เข้ากับธรรมชาติ ทั้งธรรมชาติทางกายภาพและธรรมชาติทางสังคม และสามารถปรับธรรมชาติให้เข้ากับตนเองโดยไม่เบียดเบียนสังคมและผู้อื่น

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านร่างกาย” กล่าวคือ เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการเข้าตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาลเพื่อรับการรักษาสภาพร่างกายให้กลับมาแข็งแรงดังเดิม เพื่อให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรได้อย่างเต็มที่ หากเกษตรกรเกิดความเหนื่อยล้า มีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการพักผ่อนร่างกายให้เต็มที่ เพื่อที่จะให้ร่างกายได้รับการฟื้นฟูจากอาการเหนื่อยล้าหลังการทำการเกษตร หรือมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการว่าจ้างให้คนภายในชุมชนมาช่วยทำการเกษตรเพื่อแบ่งเบาแรงจากการทำการเกษตรอย่างหนัก หรือการใช้เครื่องทุ่นแรง และยังมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการบำรุงร่างกายให้แข็งแรง โดยการรับประทานอาหารที่อร่อยและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อให้ร่างกายได้รับสารอาหารที่เพียงพอ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ (2541) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพอันเป็นชีวิตที่ไม่เป็นภาระไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความเพียบพร้อมและความสามารถที่จะดำรงสถานภาพด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมของสังคมกับสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือปัญหาที่ซับซ้อนได้

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านจิตใจ” กล่าวคือ เมื่อเกษตรกรประสบกับปัญหาและอุปสรรคในด้านจิตใจ หากเกษตรกรมีความรู้สึกกังวลในเรื่องของการทำการเกษตร เกษตรกรมีแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการทำใจยอมรับกับสิ่งที่เกิดขึ้น เนื่องจากเกษตรกรไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ เพราะปัญหาอุปสรรคบางอย่างที่เกิดขึ้น เกษตรกรไม่สามารถที่ควบคุมได้จึงต้องยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว

เริ่มต้นทำใหม่หรือมีการแก้ไขปัญหาโดยการออกไปท่องเที่ยวเพื่อให้จิตใจรู้สึกผ่อนคลาย มีการพูดคุยกับคนในครอบครัว และการรับประทานอาหารอร่อย สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกษตรกรคลายความกังวลได้ และเมื่อเกษตรกรประสบกับปัญหาและอุปสรรคในด้านจิตใจมีความรู้สึกท้อ เกษตรกรบางกลุ่มก็ไม่มีแนวทางแก้ไข ปัญหา เนื่องจากอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ทำมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แม้จะมีความรู้สึกท้อในการที่จะทำการเกษตรแต่เมื่อถึงเวลาถึงฤดูกาลเกษตรกรก็ยังคงมือทำการเกษตรดังเดิม เนื่องจากการทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พัฒนิน กิตติพราภรณ์ (2531) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพ คือชีวิตที่มีความสุข ความสุขที่เกิดได้จาก 1. ความสุขทางกาย หมายถึง การที่เรามีความเป็นอยู่ที่ดี อาทิเช่น มีที่อยู่อาศัยที่ดี มีสุขภาพและการดูแลสุขภาพที่ดี มีสาธารณูปโภค เช่น การคมนาคมที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น น้ำ อากาศบริสุทธิ์ และยังรวมไปถึงการพักผ่อนและสันทนาการที่ดีตามสมควรอีกด้วย และ 2. ความสุขทางใจได้มาจากรู้จักความพอดี ความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ การมีทัศนคติต่อตนเองและผู้อื่น มีความรัก ความอบอุ่น ความผูกพันกันในครอบครัว และเพื่อนมนุษย์ มีความอดทน เสียสละ ทำประโยชน์ให้แก่สังคม

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรคภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด “ด้านสังคม” กล่าวคือ เกษตรกรที่อยู่ร่วมกันภายในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน หากเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีต่อกันในชุมชน เกษตรกรมีแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี คอยหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน พูดคุยไกล่เกลี่ยกันด้วยเหตุผลให้เข้าใจกันทุกฝ่าย พูดคุยเจรจากันโดยไม่ใช้อารมณ์เป็นตัวตัดสิน รับฟังเหตุผลของทุกฝ่าย หรือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนโดยการทำกิจกรรมกับชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และแสดงความคิดเห็น ให้ความร่วมมือกับชุมชนและคอยช่วยเหลือกันภายในชุมชน จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสมไม่เป็นภาระ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดำรงชีวิตที่ชอบธรรมให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และค่านิยมสังคม ตลอดจนแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้อย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่เลยแบ่งคุณภาพชีวิตเป็น 3 ประการ คือ 1. ด้านร่างกาย คือ บุคคลต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บอันเป็นผลตอบสนองมาจากปัจจัยพื้นฐานที่เหมาะสม 2. ด้านจิตใจ คือ บุคคลจะต้องมีสภาวะจิตใจที่สมบูรณ์ ร่าเริงแจ่มใส ไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตตนเอง ครอบครัวและสังคมสิ่งแวดล้อม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 3. ด้านสังคม คือ บุคคลสามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐานและค่านิยมของสังคม ในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างปกติ

ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง ตำบลหินกอง อำเภอสวรรคภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ผู้เขียนมีข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่ควรนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังนี้คือ

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิในพื้นที่บ้านหินกอง
ตำบลหินกอง อำเภอสวรรคภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

คุณภาพชีวิตของเกษตรกร
ผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ

- ด้านร่างกาย
- ด้านจิตใจ
- ด้านสังคม

ปัญหาและอุปสรรคของคุณภาพชีวิต
เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ

- ด้านร่างกาย
- ด้านจิตใจ
- ด้านสังคม

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค
คุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ

- ด้านร่างกาย
- ด้านจิตใจ
- ด้านสังคม

ข้อเสนอแนะการศึกษา

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนา โดยสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นเพื่อลดต้นทุนค่าสารเคมี และเป็นการบำรุงดิน ทำให้เหมาะแก่การเจริญเติบโตของพืชได้ ได้ผลผลิตข้าวที่มากขึ้น และต้นทุนลดลง

1.2 ควรมีโครงการด้านส่งเสริมสุขภาพแก่เกษตรกรเพื่อให้สามารถดูแลสุขภาพตนเอง และสามารถป้องกันสุขภาพตนเองให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพทำการเกษตร

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาให้ความรู้กับเกษตรกรในเรื่องของการสร้างอาชีพเสริม เพื่อที่เกษตรกรจะได้มีรายได้หลังฤดูกาลทำนาเสร็จสิ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงลึกถึงระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และสิ่งที่เกษตรกร ต้องการการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ

2.2 ควรทำการศึกษาการป้องกันตัวเองของเกษตรกรจากการใช้สารเคมีเนื่องจากพบว่า เกษตรกรยังขาดความตระหนักในอันตรายที่จะเกิดกับสารเคมีทางการเกษตร

เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์. (2526). *ประชากรศึกษา*. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

พัฒน์ กิตติพราภรณ์. (2531). *ชีวิตที่มีคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร.

ระวี ภาวิไล. (2523). *คุณภาพชีวิต จดหมายข่าวสภาวะแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสภาพแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สโรชิน หน่อรัตน์. (2558). *การรับรู้ผลกระทบและการปรับตัวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวต่อการเปิดการค้าเสรีไทยจีน ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนารัพยากรชนบท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ลีปนันท เกตุทัต. (2533). *ระบบการศึกษาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2553). *พจนานุกรมเศรษฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (พิมพ์ครั้งที่3)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

Thai PBS. (2566). “ข้าวหอมมะลิไทย” เสน่ห์ข้าวไทย หอมไกลทั่วโลก. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2567. จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/325665>

ปัญหาและอุปสรรคการนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปใช้

Problems and obstacles in applying the Thailand Quality Award

นิภาพรณ เจนสันติกุล

Nipapan Jensantikul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

Corresponding Author, Email: nipajen@kku.ac.th

Received 05/08/2024 | Revised 28/08/2024 | Accepted 05/09/2024

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

รางวัลคุณภาพแห่งชาติเป็นรางวัลมาตรฐานระดับโลกและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรสามารถประเมินองค์กรตนเอง เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยไม่เน้นวิธีการหรือรูปแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการพัฒนาองค์กรไม่ได้เกิดขึ้นจากการพัฒนาบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายและทุกระดับ โดยบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. อธิบายการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ 2. วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ โดยใช้การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารรายงานประจำปี รายงานการวิจัย และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิเคราะห์ พบว่า 1. การดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ประกอบด้วย 7 หมวด ได้แก่หมวด 1 การนำองค์กร หมวด 2 กลยุทธ์ หมวด 3 ลูกค้า หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ หมวด 5 บุคลากร หมวด 6 การปฏิบัติการ หมวด 7 ผลลัพธ์ 2. สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ คือ 2.1) บุคลากรมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับหลักการและแนวทางการพัฒนาคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ 2.2) การนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติมาปรับใช้ในองค์กรขาดความต่อเนื่องในการนำไปปฏิบัติ 2.3) หลายองค์กรประสบปัญหาเรื่องแผนการดำเนินงานที่ขาดความชัดเจนและต่อเนื่องซึ่งมีความเชื่อมโยงกับปัญหาด้านบุคลากร

คำสำคัญ: การดำเนินงาน; รางวัลคุณภาพแห่งชาติ; ปัญหา

Abstract

The Thailand Quality Award is a world-class standard award and a tool that helps organizations evaluate themselves to make continuous improvements without emphasizing specific methods or formats to enable the organization to continuously develop. However, organizational development does not occur only from developing any one person but occurs from the participation of personnel in all departments and at all levels. The

purposes of this academic article are to: 1. describe operations according to the Thailand Quality Award criteria; 2. analyze problems and obstacles in operations according to the National Quality Award criteria. By using secondary data, including annual report documents, research reports, and content analysis, The results of the analysis found that: 1. Operation according to the National Quality Award criteria consists of 7 categories: Category 1: organizational leadership; Category 2: strategy; Category 3: customers; Category 4: measurement, analysis, and knowledge management; Category 5: workforce; Category 6: operations; Category 7: results 2. Conditions, problems, and obstacles to operating according to the Thailand Quality Award criteria are: 2.1) Personnel still have a misunderstanding about the principles and guidelines for quality development according to the National Quality Award criteria; 2.2) Implementing the principles and guidelines for quality development according to the Thailand Quality Award criteria; 2.3) Many organizations face problems with operational plans that lack clarity and continuity, which are linked to personnel problems.

Keywords: Operations; Thailand Quality Award; Problem

บทนำ

รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award – TQA) เริ่มต้นตั้งแต่มีการลงนามในบันทึกความเข้าใจระหว่างสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติและสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2539 เพื่อศึกษาแนวทางการจัดตั้งรางวัลคุณภาพแห่งชาติขึ้นในประเทศไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้บรรจุรางวัลคุณภาพแห่งชาติไว้ในแผนยุทธศาสตร์การเพิ่มผลผลิตของประเทศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 โดยมีสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเผยแพร่ สนับสนุน และผลักดันให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาคการผลิตและบริการนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ องค์กรที่มีวิสัยปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลกจะได้รับการประกาศเกียรติคุณด้วยรางวัลคุณภาพแห่งชาติ และองค์กรที่ได้รับรางวัลจะนำเสนอวิธีปฏิบัติที่น่าองค์กรของตนไปสู่ความสำเร็จเพื่อเป็นแบบอย่างให้องค์กรอื่น ๆ นำไปประยุกต์ (ปณัทร เรืองเชิงชุม, 2546) เพื่อให้ประสบผลสำเร็จเช่นเดียวกัน ซึ่งเมื่อมีการขยายการดำเนินงานไปอย่างกว้างขวางย่อมส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้สามารถแข่งขันในตลาดการค้าโลกได้

รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award – TQA) เป็นรางวัลมาตรฐานระดับโลก (World Class) มีจุดเด่นคือ เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้องค์กรสามารถประเมินองค์กรตนเอง เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยไม่เน้นวิธีการหรือรูปแบบเฉพาะเจาะจง ประเทศไทยได้นำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเข้ามาตั้งแต่ปี 2539 โดยมีสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักที่สนับสนุนการใช้เกณฑ์ โดยสามารถใช้เกณฑ์นี้ได้ในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ไม่ว่าจะเป็นภาคการผลิต ภาคบริการ และใช้ได้ครอบคลุมทั้งองค์กรขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เป็นกรอบการดำเนินการใหญ่ และ TQA ยังเป็นต้นแบบในการนำไปประยุกต์เป็นระบบประเมินคุณภาพต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ

โดยในปี 2549 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) ได้นำเกณฑ์ TQA มาประยุกต์ใช้กับหน่วยงานราชการทุกแห่ง โดยใช้ชื่อว่า ระบบคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award – PMQA) ต่อมาได้มีการขยายผลการนำเกณฑ์ TQA ไปใช้ ในภาคส่วนที่สำคัญในการรับรองคุณภาพต่าง ๆ เช่น ระบบการรับรองมาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพ (Hospital Accreditation–HA) ระบบการประเมินคุณภาพรัฐวิสาหกิจ (State Enterprise Performance Appraisal – SEPA) เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence – EdPEX) และเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) รางวัลคุณภาพแห่งชาติจึงเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นเลิศในการบริหารจัดการทุกด้านมีผลการดำเนินงานที่ดีเทียบเท่าองค์กรที่มีคุณภาพสูงระดับโลก (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2562)

องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ทุกประเภท ทุกขนาดที่นำเกณฑ์เพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ ซึ่งเป็นกรอบการประเมินคุณภาพระดับมาตรฐานโลกไปเปรียบเทียบกับระบบการบริหารจัดการของตนจะได้รับประโยชน์ในทุกขั้นตอน เริ่มจากการตรวจประเมินตนเอง ผู้บริหารจะทราบถึงสภาพที่แท้จริงว่าระบบการบริหารจัดการของตนยังขาดตกบกพร่องในเรื่องใด จึงสามารถกำหนดวิธีการและเป้าหมายที่ชัดเจนในการจัดทำแผนปฏิบัติการ และเมื่อองค์กรปฏิบัติตามแผนจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีความพร้อมและตัดสินใจสมัครรับรางวัล องค์กรจะได้รับการตรวจประเมินด้วยกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสาขาอาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเป็นผู้ตรวจประเมินโดยเฉพาะและไม่ว่าองค์กรจะผ่านเกณฑ์รับรางวัลหรือไม่ก็ตาม องค์กรจะได้รับรายงานป้อนกลับซึ่งระบุจุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุง ซึ่งนับเป็นประโยชน์ต่อการนำไปวางแผนปรับปรุงองค์กรให้สมบูรณ์มากขึ้นต่อไป (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2562)

องค์กรที่ได้รับรางวัลจะเป็นที่ยอมรับจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ และมีสิทธิ์ใช้ตราสัญลักษณ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ซึ่งสื่อถึงความเป็นเลิศในระบบการบริหารจัดการในการโฆษณาประชาสัมพันธ์องค์กร รวมทั้งมีโอกาสนส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการนำเสนอวิธีปฏิบัติที่นำไปสู่ความสำเร็จและเปิดโอกาสให้มีการเข้าเยี่ยมชมสถานประกอบการเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับองค์กรอื่น ๆ นำไปประยุกต์ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จเช่นเดียวกัน (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2562) อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามีการดำเนินการตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติยังขาดตัวแบบแนวทางการนำไปปฏิบัติประกอบกับการดำเนินการตามเกณฑ์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายและบุคลากรทุกระดับในองค์กรเพื่อให้การดำเนินการครบถ้วนตามเกณฑ์และเพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรในทุกด้าน

จากที่มาและความสำคัญของปัญหา เป็นที่มาของบทความวิชาการเรื่องปัญหาและอุปสรรคการนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปใช้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) อธิบายการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ 2) วิเคราะห์สภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ โดยใช้การศึกษาข้อมูลทฤษฎี ได้แก่ เอกสารรายงานประจำปี รายงานการวิจัย และทำการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปปรับปรุงผลการดำเนินงานโดยรวมขององค์กรและเป็นการสร้างความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับองค์กรและระดับประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

การดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ

ทุกองค์กรต้องเผชิญกับความท้าทายในการปฏิบัติงานประจำวันและการดำเนินงานในระยะยาว แม้ว่าองค์กรขนาดเล็กและขนาดใหญ่จะมีทุนทางทรัพยากรที่หลากหลายใช้ในการดำเนินธุรกิจ แต่กลไกการทำงานหลักขององค์กรที่สำคัญ คือ ทรัพยากรมนุษย์ เมื่อในโลกยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการประชากร การขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถขององค์กรในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน การเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจยุคเก่า ซึ่งขับเคลื่อนด้วยแรงงานบนพื้นฐานของการผลิตจำนวนมาก ไปสู่เศรษฐกิจยุคใหม่ซึ่งถูกหล่อหลอมไปด้วยความรู้และการจัดการด้วยเทคโนโลยี (มณฑล สรไกรกิติกุล และชยาพล สุนทรวิวัฒนา, 2562) เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติจึงเป็นเกณฑ์ที่ช่วยให้องค์กรสามารถรักษาจุดแข็งและช่วยเอื้อให้องค์กรต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ ทำให้องค์กรค้นพบและใช้ประโยชน์จากจุดแข็ง และเตรียมความพร้อมรับมือกับความท้าทาย เพื่อให้องค์กรบรรลุพันธกิจเกิดความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง และผลการดำเนินการที่เป็นเลิศ ซึ่งเรียกว่า “มุมมองเชิงระบบ” โครงสร้างและกลไกการบูรณาการของเกณฑ์ ได้แก่ ค่านิยมและแนวคิดหลักเกณฑ์ 7 หมวดที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน และแนวทางการให้คะแนน (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2562)

เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ เอื้อให้องค์กรบรรลุเป้าประสงค์ ปรับปรุงผลลัพธ์และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับองค์กรในระดับนานาชาติ ซึ่งมีองค์กรมากมายใช้เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อปรับปรุงและให้ได้ว่าซึ่งผลลัพธ์ที่ยั่งยืน องค์กรที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งชาติได้รับการยอมรับว่าเป็นองค์กรต้นแบบระดับประเทศ องค์กรเหล่านี้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศกับองค์กรต่าง ๆ และเป็นแรงบันดาลใจให้องค์กรอื่น ๆ ปรับปรุงการปฏิบัติการและผลลัพธ์ของตนเอง ซึ่งส่งผลดีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติมีพื้นฐานมาจากค่านิยมและแนวคิดหลัก 11 ประการ ซึ่งเป็นความเชื่อและพฤติกรรมที่พบว่าฝังอยู่ในหลายองค์กรที่มีผลการดำเนินการที่เป็นเลิศ ได้แก่ มุมมองเชิงระบบ (System perspective) การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์ (Visionary leadership) ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นลูกค้า (Customer-focused excellence) การให้ความสำคัญกับบุคลากร (Valuing people) การเรียนรู้ระดับองค์กรและความคล่องตัว (Organizational learning and agility) การมุ่งเน้นความสำเร็จ (Focus on success) การจัดการเพื่อนวัตกรรม (Managing for innovation) การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง (Management by fact) การทำประโยชน์ให้สังคม (Societal contributions) จริยธรรมและความโปร่งใส (Ethics and transparency) การส่งมอบคุณค่าและผลลัพธ์ (Delivering value and results)

ค่านิยมและแนวคิดหลักต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นความเชื่อและพฤติกรรมที่พบว่าฝังอยู่ในองค์กรที่มีผลการดำเนินการชั้นเลิศหลายแห่ง ค่านิยมและแนวคิดหลักจึงเป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างผลการดำเนินการที่สำคัญและข้อกำหนดของการปฏิบัติการภายใต้กรอบการจัดการที่เน้นผลลัพธ์ ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติการและการให้ข้อมูลป้อนกลับ (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ, 2555) บรรทัดฐานการประเมินองค์กรเพื่อตอบคำถามว่า “องค์กรดำเนินการได้ดีอย่างที่ควรเป็นหรือไม่ รู้ได้อย่างไร และควรปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงอะไร ด้วยวิธีการใด” องค์กรที่ตอบคำถามและผ่านการประเมินตามเกณฑ์จนได้รับรางวัลจะแสดงถึงวิธีการปฏิบัติและผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศในระดับมาตรฐานโลก มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทุกองค์ประกอบ มีการนำพาองค์กรด้วยกลยุทธ์ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างชัดเจน โดยยึดลูกค้าเป็นศูนย์กลาง มีระบบงานและกระบวนการปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เป็นมาตรฐาน เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภายใน ภายใต้การขับเคลื่อนทั้งนโยบายและการลงมือปฏิบัติตั้งแต่ผู้บริหาร

ระดับสูงไปจนถึงพนักงานในองค์กร ซึ่งสะท้อนมาที่ผลลัพธ์ของการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นผลประกอบการที่ดีขึ้น ฐานะการเงินที่แข็งแกร่ง มีนวัตกรรมที่โดดเด่น เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่าง ๆ ทั้งลูกค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงานลักษณะสำคัญของเกณฑ์จะเน้นที่ผลลัพธ์การดำเนินการ ไม่ใช่วิธีการหรือการเลือกใช้เครื่องมือใดแต่เน้นความเป็นระบบคือ ต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการหรือเป้าหมายขององค์กร กับยุทธศาสตร์ที่กำหนด กระบวนการสำคัญ ระบบงาน และทรัพยากรบุคคล นอกจากนี้เกณฑ์ยังเน้นความสอดคล้องหรือบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ในลักษณะห่วงโซ่คุณค่า (Value chain) ไม่ใช่การทำงานแบบแยกส่วนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน มีการสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมอย่างสม่ำเสมอ

โครงสร้างของเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง 3 ส่วนสำคัญคือ 1) โครงร่างองค์กร 2) กระบวนการสำคัญ (หมวด 1–6) และ 3) ผลลัพธ์ของกระบวนการสำคัญ (หมวด 7) ในการสำรวจหรือประเมินตนเองตามแนวเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเป็นการให้ข้อมูลหรือตอบคำถามของทั้ง 7 หมวด ประกอบด้วย หมวด 1 การนำองค์กร (Leadership) การนำองค์กร เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่ผู้บริหารระดับสูง และระบบการกำกับดูแลองค์กรที่ชั้นนำและทำให้องค์กรเกิดความยั่งยืน หมวด 2 กลยุทธ์ (Strategy) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่องค์กรสร้างหรือพัฒนาวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ การนำไปปฏิบัติและการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการวัดความก้าวหน้าของการดำเนินการ หมวด 3 ลูกค้า (Customers) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่องค์กรสร้างความผูกพันกับลูกค้า การรับฟังเสียงลูกค้าการตอบสนองความต้องการ การทำให้เหนือความคาดหวัง และสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis, and Knowledge Management) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่องค์กรเลือกใช้ในการรวบรวม วิเคราะห์และปรับปรุงผลการดำเนินการ รวมทั้งการจัดการความรู้เพื่อให้เกิดการปรับปรุง การเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร หมวด 5 บุคลากร (Workforce) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการประเมินความต้องการด้านขีดความสามารถ และอัตรากำลังและสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดผลการดำเนินการที่ดี วิธีการในการสร้างความผูกพันต่อองค์กรและนำศักยภาพมาใช้ได้อย่างเต็มที่ หมวด 6 การปฏิบัติการ (Operations) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่องค์กรมุ่งเน้นการทำงาน การออกแบบและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ การสร้างนวัตกรรมต่อผลิตภัณฑ์และประสิทธิภาพของกระบวนการทำงาน เพื่อการส่งมอบคุณค่าแก่ลูกค้า และหมวด 7 ผลลัพธ์ (Results) เป็นการให้ข้อมูลผลการดำเนินการและการปรับปรุงที่ได้ดำเนินการในทุกด้านที่สำคัญว่ามีผลลัพธ์และแนวโน้มเป็นอย่างไร (สุดใจ ธนไพศาล, 2556)

ปัญหาและอุปสรรคการนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติมาปรับใช้ในองค์กร

จากการศึกษาเอกสาร พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ดังนี้

1. บุคลากร (Workforce) พบว่า บุคลากรมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับหลักการและแนวทางการพัฒนาคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรวุฑ พุ่มอิม, เอกลักษณ์ ขาวประภา และศิริวารินทร์ วานมนตรี (2563) ที่ระบุว่า ผู้บริหารของหน่วยงานยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับหลักการและแนวทางการพัฒนาคุณภาพตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพในเชิงระบบ แต่การดำเนินงานยังขาดความเชื่อมโยงผลการดำเนินงานที่สำคัญ และมักจะคิดว่าเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) เป็นภาระเหมือนกับการประกันคุณภาพภายใน IQA คือ Internal Quality Audit ซึ่งเป็นหนึ่งในเกณฑ์ประเภทหนึ่งของการตรวจติดตามประเมินผล โดยเป็นการตรวจติดตามตรวจประเมินจากบุคลากรภายในองค์กรของตนเอง และบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์รางวัลคุณภาพ

แห่งชาติ ทำให้การนำเอาเกณฑ์ดังกล่าวไปปฏิบัติในลักษณะของการดำเนินงานกิจกรรมที่ตอบสนองต่อเกณฑ์รางวัลคุณภาพในบางสวนเท่านั้น

2. กระบวนการนำไปปฏิบัติ (Process) พบว่า การนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติมาปรับใช้ในองค์กรส่วนใหญ่ขาดความต่อเนื่องในการนำไปปฏิบัติเพราะจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอและผู้บริหารขาดการติดตามผลการนำไปปฏิบัติ สอดคล้องกับ ศศิธร มาตย์วิเศษ (2565) ที่ศึกษาเรื่องการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติของกองพัฒนาคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าความร่วมมือของบุคลากรและจำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอต่อภาระงานทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของบรรพต ปันทรส (2545) ที่ได้ศึกษาถึงการบริหารนโยบายและการบริหารงานประจำวันของการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร: กรณีศึกษา บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย (ลำปาง) จำกัด ที่ผลการวิจัยระบุว่า ปัญหาการนำการบริหารนโยบายและการบริหารงานประจำวันมาใช้ส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารไม่ได้ติดตามแผนงานอย่างจริงจัง พนักงานขาดแรงจูงใจที่จะปรับปรุงงาน และรู้สึกสับสนกับระบบต่าง ๆ ที่ซับซ้อน ซึ่งบริษัทได้แก้ไขโดยกำหนดให้มีจุดวัดผลการดำเนินงาน ให้ผู้บริหารระดับกลางทำเป็นตัวอย่างและจัดให้มีที่ปรึกษามาช่วยแนะนำการบริหารของหน่วยงาน

3. แผนการดำเนินงาน (Plan) พบว่า หลายองค์กรประสบปัญหาเรื่องแผนการดำเนินงานที่ขาดความชัดเจนและต่อเนื่องซึ่งมีความเชื่อมโยงกับปัญหาด้านบุคลากรที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานและปัญหาด้านกระบวนการ โดยรางวัลคุณภาพแห่งชาติ เป็นรางวัลระดับโลก เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติถือเป็นบรรทัดฐานสำหรับการประเมินองค์กรที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรทุกประเภทและทุกขนาด จากผลวิจัยสมรรถนะขององค์กร พบว่า องค์กรที่นำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปประยุกต์ใช้ องค์กรมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นในหลายด้าน อาทิ ด้านนวัตกรรม ด้านสมรรถนะ และด้านผลิตภาพ (ผู้จัดการออนไลน์, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของวาริท บุญสร้างสม (2548) ที่ได้ศึกษาถึงลักษณะการบริหารคุณภาพโดยรวมทั่วทั้งองค์กร และการรับรู้ของพนักงานบริษัทแม่กษอน (ประเทศไทย) จำกัด ที่ระบุว่า ระบบบริหารคุณภาพโดยรวม ควรให้ความสำคัญกับลูกค้า การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และด้านการทำงานเป็นทีม ดังนั้นองค์กรควรมีการเตรียมความพร้อมก่อนนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติมาใช้ โดยอาศัยเครื่องมือสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 3.1) มีการออกแบบแผนการดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการ ที่ชัดเจนและสอดคล้องกัน 3.2) มีระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการที่มีประสิทธิภาพเป็นระบบพื้นฐานขององค์กร 3.3) มีการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรอย่างทั่วถึงทั้งองค์กร (นิภาพร ลิ้มเฉลิม, 2561)

จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคข้างต้น นำมาสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อบูรณาการสู่การพัฒนาสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง โดยผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้บริหารองค์กรทุกประเภทควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันระหว่างบุคลากร มีการสื่อสารนโยบายและการนำไปปฏิบัติถึงเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อบูรณาการสู่การพัฒนาสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง โดย Sentell (1995 อ้างถึงใน วินุลาศ เจริญชัย, 2562) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะ 5 ประการ ดังนี้

1. การมุ่งเน้นผู้รับบริการ และผลการปฏิบัติงาน (Focus on Customers and Performance) องค์กรต้องสร้างสิ่งที่สามารถธำรงรักษาจุดเน้นภายนอก ซึ่งมีความต้องการของผู้รับบริการที่เปลี่ยนแปลง ผู้แข่งขัน และสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจอื่น ๆ รวมถึงการแข่งขันด้านการตลาด องค์กรต้องมุ่งเน้นผู้รับบริการเริ่มต้นโดยการจำแนกผู้รับบริการ การจัดความพึงพอใจและค้นหาองค์ประกอบด้านผลการ

ปฏิบัติงาน กฎเกณฑ์สำคัญที่สร้างความภาคภูมิใจของผู้รับบริการ คือความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์และการบริการ องค์การที่ดีที่สุดจะปรับปรุงการให้บริการให้ตรงกับที่ลูกค้าต้องการ ในขณะเดียวกัน องค์การมุ่งเน้นให้ผลการปฏิบัติงานภายในองค์การมีความเหมาะสมที่สุด สอดคล้องกับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ หมายถึง การปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐ โดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการนำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาคเอกชนมาปรับใช้ กับการบริหารงานภาครัฐ เช่น การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การบริหารงานแบบมีอาชีพ การคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า การจัดการโครงสร้างที่กะทัดรัดและแนวราบ การเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาแข่งขันการให้บริการสาธารณะ การให้ความสำคัญต่อค่านิยม จรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจน การมุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชนโดยคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญ (ฉัตรชัย นาถำพลอย, 2563) สอดคล้องกับเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติหมวด 3 ลูกค้า (Customers) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่องค์กรสร้างความผูกพันกับลูกค้า การรับฟังเสียงลูกค้าการตอบสนองความต้องการ การทำให้เหนือความคาดหวัง และสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า และหมวด 6 การปฏิบัติการ (Operations) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่องค์กรมุ่งเน้นการทำงาน การออกแบบและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ การสร้างนวัตกรรมต่อผลิตภัณฑ์และประสิทธิภาพของกระบวนการทำงาน เพื่อการส่งมอบคุณค่าแก่ลูกค้า

2. การจัดการกระบวนการ (Process Management) กระบวนการเป็นชุดของการกระทำที่ดำเนินการไปสู่เป้าหมายทุก ๆ ผลผลิตทางเศรษฐกิจถูกสร้าง โดยกระบวนการ หลาย ๆ กระบวนการ กระบวนการระดับพื้นฐาน คือกระบวนการระดับจุลภาค ซึ่งก่อสร้างขึ้นเป็นหลาย ๆ กระบวนการตามลำดับไปสู่กระบวนการระดับมหภาค กระบวนการระดับ มหภาคหลาย ๆ กระบวนการรวมกันเป็นระบบ (System) การจัดการกระบวนการที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยแนวทางเชิงระบบ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

2.1 การมุ่งเน้น จำแนกขั้นตอนสำคัญในขอบเขตงานที่รับผิดชอบ (Focus-identify an Important Step in an Area of Your Responsibility) แยกแยะทั้งผู้รับบริการ และความเกี่ยวข้องด้านการจัดการ โดยมุ่งเน้นที่ความต้องการของผู้รับบริการและเกณฑ์ผลปฏิบัติงานที่กำหนดโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stake Holders) และจัดลำดับกระบวนการที่สำคัญ

2.2 กำหนดสิ่งที่ทำให้เกิดขึ้นมีความชัดเจน (Define-Clarify what is Supposed to be Happening) เข้าใจระบบการไหลเวียนของกระบวนการกำหนดขอบข่าย ความรับผิดชอบ สร้างมาตรฐานให้ชัดเจน และพัฒนาระบบการวัดผลงานให้เหมาะสม ภาวะผู้นำในการจัดการสามารถพิสูจน์ได้โดยดูจากมาตรฐาน

2.3 วิเคราะห์กำหนดสิ่งที่กำลังเกิดขึ้น (Analyze-Determine what is Actually Happening) วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานด้านกระบวนการโดยใช้การวัดมาตรฐาน

2.4 ปรับปรุงทำให้ดีขึ้น (Improve-Make it Better) ปรับปรุงกระบวนการให้ดีขึ้น อาจทำได้โดยสร้างนวัตกรรมใหม่ ออกแบบใหม่ สอดคล้องกับเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ หมวด 1 การนำองค์กร (Leadership) การนำองค์กร เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่ผู้บริหารระดับสูง และระบบการกำกับดูแลองค์กรที่ชี้แนะและทำให้องค์กรเกิดความยั่งยืน หมวด 2 กลยุทธ์ (Strategy) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่องค์กรสร้างหรือพัฒนาวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ การนำไปปฏิบัติและการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการวัดความก้าวหน้าของการดำเนินการ หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis, and Knowledge Management) เป็นการ

ให้ข้อมูลวิธีการที่องค์กรเลือกใช้ในการรวบรวม วิเคราะห์และปรับปรุงผลการดำเนินการ รวมทั้งการจัดการความรู้เพื่อให้เกิดการปรับปรุง การเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร หมวด 6 การปฏิบัติการ (Operations) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่องค์กรมุ่งเน้นการทำงาน การออกแบบและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ การสร้างนวัตกรรมต่อผลิตภัณฑ์และประสิทธิภาพของกระบวนการทำงาน เพื่อการส่งมอบคุณค่าแก่ลูกค้า และหมวด 7 ผลลัพธ์ (Results) เป็นการให้ข้อมูลผลการดำเนินการและการปรับปรุงที่ได้ดำเนินการในทุกด้าน

3. ระบบ และโครงสร้างองค์กร (Systems and Structure) โดยระบบที่สำคัญมี 2 ระบบ คือ 1) ระบบการผลิตและการส่งมอบซึ่งบางครั้งเรียกว่า ระบบธุรกิจเป็นขั้นตอนการผลิตและส่งมอบผลิตภัณฑ์ และการบริการที่มีคุณค่าต่อผู้รับบริการ 2) ระบบการบริหารจัดการ และภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการภายในองค์กร ระบบและโครงสร้างองค์กรจะต้องสอดคล้องกับกลยุทธ์องค์กร สอดคล้องกับเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ หมวด 1 การนำองค์กร (Leadership) การนำองค์กร เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่ผู้บริหารระดับสูง และระบบการกำกับดูแลองค์กรที่ชี้แนะและทำให้องค์กรเกิดความยั่งยืน หมวด 2 กลยุทธ์ (Strategy) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่องค์กรสร้างหรือพัฒนาวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ การนำไปปฏิบัติและการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการวัดความก้าวหน้าของการดำเนินการ และหมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis, and Knowledge Management) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่องค์กรเลือกใช้ในการรวบรวม วิเคราะห์และปรับปรุงผลการดำเนินการ รวมทั้งการจัดการความรู้เพื่อให้เกิดการปรับปรุง การเรียนรู้และสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร

4. การพัฒนาบุคลากร (People) บุคลากรเป็นส่วนสำคัญที่สุดของระบบและโครงสร้าง บุคลากรที่จะทำให้ให้องค์กรประสบผลสำเร็จต้องมีความรับผิดชอบในงาน จึงต้องพัฒนาบุคลากรโดยการให้การศึกษา และฝึกอบรม บุคลากรต้องการการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับบุคลากรด้วยกันกับผู้รับบริการ และผู้จัดหาวัสดุ เพื่อปรับปรุงทักษะ พันธกิจ มีโอกาสเจริญเติบโตในสายงาน บุคลากรในองค์กรยุคใหม่ต้องเข้าใจ และทำงานให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมขององค์กร การทำงานเป็นทีมจะเป็นวิธีการที่ทำให้ องค์กรบรรลุผลสำเร็จในระดับสูง การมีส่วนร่วมในทีมจะช่วยให้ทุกคนมีความกระตือรือร้น และประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติหมวด 5 บุคลากร (Workforce) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการประเมินความต้องการด้านขีดความสามารถ และอัตรากำลังและสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดผลการดำเนินการที่ดี วิธีการในการสร้างความผูกพันต่อองค์กรและนำศักยภาพมาใช้ได้อย่างเต็มที่

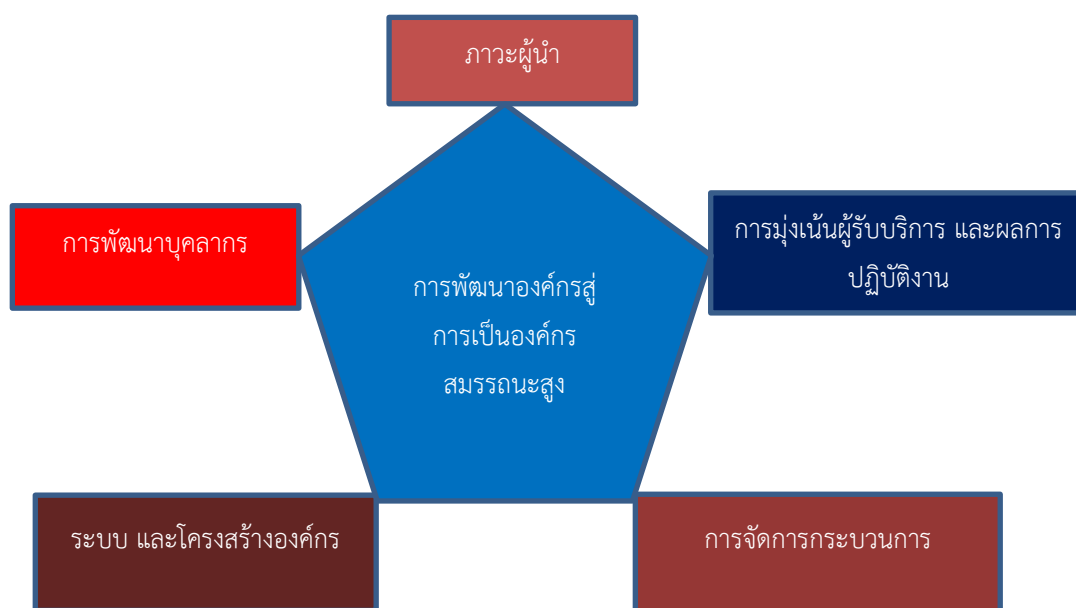
5. ภาวะผู้นำ (Leadership) ภาวะผู้นำทางการบริหาร (Executive Leadership) โดยผู้นำต้องสร้างวิสัยทัศน์ที่มีความหมายสำหรับอนาคตขององค์กร ผู้นำต้องมีความสามารถ มีกำลังใจ และมั่นคงในเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่วิสัยทัศน์ เป็นบุคคลที่มีความกล้าหาญ มีบุคลิกภาพที่ดีและยึดหลักธรรมในการตัดสินใจ เมื่อมีความจำเป็นผู้นำทุกระดับต้องสามารถตัดสินใจได้อย่างทันท่วงทีด้วยอำนาจที่มีอยู่ โดยผู้นำ คือ บุคคลสำคัญและมีอำนาจในการบริหารจัดการ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำจะสามารถบริหารจัดการและนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายของการทำงานได้สำเร็จนั้น ไม่เพียงแต่ผู้นำจะต้องเป็นผู้เรียนรู้และมีวิสัยทัศน์เท่านั้น ผู้นำยังต้องการผู้สนับสนุนการทำงานและผู้ที่พร้อมเป็นทีมงานทำงานร่วมกันสู่เป้าหมายขององค์กรด้วย (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2566) สอดคล้องกับเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ หมวด 1 การนำองค์กร (Leadership) การนำองค์กร เป็นการให้ข้อมูลวิธีการที่ผู้บริหารระดับสูง และระบบการกำกับดูแลองค์กรที่ชี้แนะและทำให้องค์กรเกิดความยั่งยืน หมวด 2 กลยุทธ์ (Strategy) เป็นการให้

ข้อมูลวิธีการที่องค์กรสร้างหรือพัฒนาวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ การนำไปปฏิบัติและการปรับเปลี่ยนแผนเมื่อสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการวัดความก้าวหน้าของการดำเนินการ และหมวด 5 บุคลากร (Workforce) เป็นการให้ข้อมูลวิธีการประเมินความต้องการด้านขีดความสามารถ และอัตรากำลังและสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดผลการดำเนินการที่ดี วิธีการในการสร้างความผูกพันต่อองค์กร และนำศักยภาพมาใช้ได้อย่างเต็มที่

ตัวอย่างองค์กรที่ได้รับรางวัลในปี 2564 เช่น เชื้อนสิริกิติ ได้นำแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) มาใช้ในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนา กระบวนการบริหารงานอย่างต่อเนื่องตามความเหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมขององค์กร เพื่อให้้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด มีการสื่อสารถ่ายทอดนโยบายและทิศทางขององค์กร ผ่านกลไกการบริหารจัดการ องค์กรไปยังบุคลากรทุกระดับ มุ่งหวังให้พนักงานเกิดความผูกพันและให้ความร่วมมือบูรณาการงาน นอกจากนี้ยังมีการนำข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้พัฒนาระบบการจดทะเบียนอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้มาบริหารจัดการ และให้ข้อเสนอแนะแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยคำนึงถึงพันธกิจและตัวชี้วัดของ องค์กร ส่งผลให้ผลลัพธ์ทุกด้านเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร (ส่วนสื่อสารองค์กร, 2565)

โรงไฟฟ้าวังน้อย มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการในการผลิตพลังงานไฟฟ้าอย่างเป็นระบบ พร้อมรองรับต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในธุรกิจพลังงานในอนาคต นอกจากนี้ยังทำให้ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน มองเห็นภาพและเข้าใจถึงสถานการณ์ในการดำเนินงาน มุ่งมั่น ทดมเท ร่วมแรงร่วมใจขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้งานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อมุ่งไปสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศในระดับสากล รวมถึงบรรลุวิสัยทัศน์ที่ว่า “ผลิตไฟฟ้าเพื่อความมั่นคง ยั่งยืน ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม” (ส่วนสื่อสารองค์กร, 2565)

รวมถึงในระบอบราชการไทยที่ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพการให้บริการ ดังที่ สรวิชญ์ เปรมชื่น (2559) ได้ระบุว่า ระบบราชการไทยควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ เพื่อส่งเสริมงานบริการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่วนใหญ่เน้นการตอบสนองความพึงพอใจของผู้รับบริการ หรือรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีประสบการณ์จากการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับหน่วยงานภายนอกจะมีขีดความสามารถในการเพิ่มการบริการงานที่มีนวัตกรรมได้ (Innovation services) ให้ความสำคัญต่อการมุ่งรักษามาตรฐานระบบงานและเน้นการจัดทำนโยบาย แผนงานในระดับกระทรวง ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ไปสู่การปฏิบัติได้ผลดีขึ้น และการนำเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐมาใช้ประเมิน โดยอยู่ในคำรับรองการปฏิบัติราชการแล้ว จะสามารถเสริมสร้างสมรรถนะแก่บุคลากรภาครัฐ ยกกระดับภาวะผู้นำกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง และหากนำการจัดการข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจแบบนักบริหารมืออาชีพมาพัฒนาระบบงานเพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มในองค์กร และผู้รับบริการ และต่อยอดนวัตกรรมสม่ำเสมอ ส่วนราชการทั้งระบบย่อมจะมีทิศทางการปฏิบัติงานที่สร้างผลลัพธ์ในภาครัฐและภาคประชาชน และจะส่งผลต่อการยกระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการองค์การของรัฐแบบก้าวกระโดดเทียบเคียงส่วนราชการในและต่างประเทศชั้นนำได้ และสามารถสร้างประสิทธิผลในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ความโปร่งใส ระบบธรรมาภิบาลในองค์กร ภาครัฐและประชาชนได้อย่างยั่งยืนสรุปดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 การสังเคราะห์องค์ความรู้การนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปใช้เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาองค์กรสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง

บทสรุป

เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเป็นเกณฑ์ที่มุ่งให้องค์กรต่าง ๆ ที่นำเกณฑ์มาใช้สามารถมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ ส่งเสริมให้องค์กรได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศให้แก่องค์กรต่าง ๆ และปรับปรุงการปฏิบัติการและผลลัพธ์ของตนเอง โดยเกณฑ์ดังกล่าวช่วยให้องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงและมุ่งสู่การพัฒนากระบวนการดำเนินการและการให้บริการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ความสำเร็จของการนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปใช้ในองค์กรจะเกิดขึ้นเมื่อบุคลากรทุกคนเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันถึงหลักการและค่านิยมรวมถึงการกำหนดนโยบายและเงื่อนไขการนำไปปฏิบัติที่ชัดเจนขององค์กร จะทำให้การพัฒนาองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย นาถอำพลอย. (2563). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคลสุวรรณภูมิ, 2(2), 461-470.
- นิภาพร ลิ้มเฉลิม. (2561). แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นเลิศของสภากาชาดไทยตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิภาพรณ เจนสันติกุล. (2566). ภาวะผู้นำ. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บรรพต ปันทรส. (2545). การบริหารนโยบาย และการบริหารงานประจำวันของการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร กรณีศึกษา บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย (ลำปาง) จำกัด. เชียงใหม่: สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปณัฏพร เรืองเชิงชุม. (2546). แนวคิดในการนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปใช้ในการพัฒนาองค์กร. *วารสารประกันคุณภาพ*, 4(2), 22-24.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2566). 12 องค์กรไทย คว่ำรางวัลคุณภาพแห่งชาติ ประจำปี 2565 เผยปีหน้ามี 2 รางวัลใหม่. <https://mgronline.com/greeninnovation/detail/9660000016720>
- มณฑล สรไกรกิติกุล และชยาพล สุนทรวิวัฒนา. (2562). สถานการณ์ท้าทายที่กระตุ้นการสร้างความรู้ของพนักงานในองค์กรขนาดใหญ่. *Journal of HRintelligence*, 14(1), 28-44.
- วินุลาศ เจริญชัย. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการองค์การสมรรถนะสูงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 17(1), 102-108.
- ศศิธร มาตย์วิเศษ. (2565). การดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติของกองพัฒนาคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. รายงานการวิจัยสหกิจศึกษา หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศศิธร สาเอี่ยม. (2544). การบริหารคุณภาพโดยรวมและความพึงพอใจในการทำงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมีแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สรวิชัย เปรมชื่น. (2559). คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐในระบบราชการไทย. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 9(1), 38-57.
- ส่วนสื่อสารองค์กร. (2565). เปิดใจ 4 องค์กรต้นแบบพร้อมสู่ความเปลี่ยนแปลงด้วยวิถี TQA. <https://www.ftpi.or.th/2022/95113>
- สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2562). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติปี 2563-2564*. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ตะวันออกจำกัด (มหาชน).
- สุดใจ ธนไพศาล. (2556). เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) และเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อดำเนินการที่เป็นเลิศ (EdPEX) เพื่อประยุกต์ใช้กับองค์กรทางการศึกษา. *วารสารห้องสมุด*, 57(2), 71-85.
- สุรรุช พุ่มอัม, เอกลักษณ์ ขาวประภา และศิริวารินทร์ วานมนตรี. (2563). การศึกษาแนวทางการนำเอาเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพระดับหน่วยงานสนับสนุน. *วารสารวิจัยสถาบัน มข.*, 1(2), 137-148.

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ:
เครื่องมือเพื่อการพัฒนาองค์กร
The Integrity and Transparency Assessment of Government Agencies: A
Tool for Organizational Development

ธีรภัทร นำบัณฑิต และ นิภาพรณ เจนสันติกุล*

Thiraphat Nabandit and Nipapan Jensantikul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Humanities and Social Science, Khon Kaen University

*Corresponding Author, Email: nipajen@kku.ac.th

Received 21/02/2025 | Revised 25/03/2025 | Accepted 25/03/2025

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความหมาย แนวคิดของการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) และวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของการนำไปใช้ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ พบว่า การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความโปร่งใส ประสิทธิภาพในการทำงาน และการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐต่อประชาชน โดยมีแนวคิดพื้นฐานภายใต้กรอบแนวคิดธรรมาภิบาล มีการเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก และการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ มีข้อดี คือ 1. ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติงานที่ยึดหลักตามมาตรฐาน มีความโปร่งใส ปฏิบัติงานหรือดำเนินการตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด 2. มีคุณค่าเพื่อป้องกัน และเตือนสติ รวมถึงสะท้อนภาพลักษณ์จากทัศนคติของบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกที่มารับบริการ และข้อเสีย คือ 1. ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้ 2. ขาดการปรับปรุงประเด็นตามข้อคำถาม 3. ไม่มีการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เพื่อการพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: คุณธรรม; ความโปร่งใส; หน่วยงานภาครัฐ; เครื่องมือเพื่อการพัฒนาองค์กร

Abstract

This academic article aims to present the meaning and concept of ethics and transparency assessment in government agency operations (ITA) and analyze the advantages and disadvantages of its use by collecting data from academic documents and analyzing the data. The analysis results found that ethics and transparency assessment in government agency operations is a tool used to measure transparency, work efficiency, and

service provision of government agencies to the public. The basic concept is based on the framework of good governance. Data is collected from internal stakeholders, external stakeholders, and public information disclosure. The advantages are: 1. It promotes work that adheres to standards, is transparent, and operates in accordance with the specified steps and timeframes strictly. 2. It is valuable for prevention and warning, as well as reflecting the image from the attitudes of personnel and external stakeholders who receive services. The disadvantages are 1. the reliability of the obtained data, 2. the lack of improvement of issues according to the questions, and 3. the obtained data is not used for systematic organizational development.

Keywords: Integrity; Transparency; Government Agency; Tool for Organizational Development

บทนำ

การประเมินคุณธรรมในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเริ่มมีมาตั้งแต่ปี 2552 ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ซึ่งได้ต้นแบบมาจากแนวคิดและแนวทางในระบบประเมินคุณธรรม (Integrity Assessment: IA) ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐจากประเทศเกาหลีใต้ ภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติของประเทศไทยกับคณะกรรมการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันและสิทธิพลเมืองของประเทศเกาหลีใต้ (Anti-Corruption and Civil Rights Commission: ACRC) จึงได้เริ่มต้นออกแบบ พัฒนาระบบและกลไกการประเมินที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการทุจริตในหน่วยงานของรัฐให้เกิดความโปร่งใส และได้มีการนำไปใช้อย่างเป็นทางการทั่วประเทศในปี 2558 (ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ และสุรียานนท์ พลสมิ, 2562) ซึ่งเรียกเครื่องมือนี้ว่า “การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA)” (ธีระพงศ์ มลิวัด, 2565) และในวันที่ 5 มกราคม 2559 คณะรัฐมนตรี (ครม.) ได้มีมติเห็นชอบให้ทุกหน่วยงานในภาครัฐเข้ารับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) โดยกำหนดเป้าหมายคือผลการประเมิน ITA อยู่ในระดับสูง (หทัยพร อ้วนภักดี, 2563) โดยการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) เป็นส่วนหนึ่งในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 21 การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 17 มกราคม 2566 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน ITA คือ ได้มีการเพิ่มเติมเป้าหมายระดับประเด็นที่ 21 การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ภายในปี 2566-2570 ซึ่งเป็นระยะที่สองของแผนแม่บทฯ ได้กำหนดค่าเป้าหมายของตัวชี้วัดในหน่วยงานภาครัฐต้องมีผลการประเมิน ITA ผ่านเกณฑ์ 85 คะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 100 และมีค่าคะแนนเฉลี่ยการประเมิน ITA ทุกหน่วยงานในประเทศไทยจะต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 89 คะแนน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567)

ซึ่งเห็นได้ว่าการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity & Transparency Assessment: ITA) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กร ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 65 ที่บัญญัติไว้ว่า รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนา

ประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย และเป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐต่าง ๆ เพื่อให้ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ และสอดคล้องกับแผนป้องกันการปฏิรูปประเทศ 1) ด้านการป้องกันและเฝ้าระวัง 2) ด้านการป้องปราม การป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบและการมีผลประโยชน์ทับซ้อนในภาครัฐทุกระดับ

จากความสำคัญข้างต้นเป็นที่มาของบทความวิชาการเรื่อง การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ: เครื่องมือเพื่อการพัฒนาองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความหมาย แนวคิดของการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) และวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของการนำไปใช้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในหน่วยงานภาครัฐ: ความหมายและแนวคิด

สำนักป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (2563) ได้ให้ความหมายของ ITA (Integrity and Transparency Assessment : ITA) เป็นการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เป็นเครื่องมือการประเมินเชิงบวกเพื่อเป็นมาตรการป้องกันการทุจริตและเป็นกลไกในการสร้างความตระหนักให้หน่วยงานภาครัฐมีการดำเนินงานอย่างโปร่งใสและมีคุณธรรม โดยมีทั้งหมด 10 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ตัวชี้วัดที่ 1 การปฏิบัติหน้าที่
2. ตัวชี้วัดที่ 2 การใช้งบประมาณ
3. ตัวชี้วัดที่ 3 การใช้อำนาจ
4. ตัวชี้วัดที่ 4 การใช้ทรัพย์สินของทางราชการ
5. ตัวชี้วัดที่ 5 การแก้ไขปัญหาการทุจริต
6. ตัวชี้วัดที่ 6 คุณภาพการดำเนินงาน
7. ตัวชี้วัดที่ 7 ประสิทธิภาพการสื่อสาร
8. ตัวชี้วัดที่ 8 การปรับปรุงระบบการทำงาน
9. ตัวชี้วัดที่ 9 การเปิดเผยข้อมูล
10. ตัวชี้วัดที่ 10 การป้องกันการทุจริต

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2567) ได้ให้ความหมายของการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ หรือการประเมิน ITA ว่าเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐเครื่องมือหนึ่ง โดยเป็นเครื่องมือในเชิงบวกที่มุ่งพัฒนาระบบราชการไทยในเชิงสร้างสรรค์มากกว่ามุ่งจับผิด เปรียบเสมือนเครื่องมือตรวจสอบสุขภาพองค์กรประจำปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐทั่วประเทศ สามารถนำไปใช้ปรับปรุงพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การให้บริการ สามารถอำนวยความสะดวก และตอบสนองต่อประชาชนได้ดียิ่งขึ้น และเพื่อให้ทราบถึงช่องว่างของความไม่เป็นธรรมและความด้อยประสิทธิภาพ สำหรับนำไปจัดทำแนวทางมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการไทยต่อไป

สรุปได้ว่า การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ หรือการประเมิน ITA เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความโปร่งใส ประสิทธิภาพในการทำงาน และการให้บริการของ

หน่วยงานภาครัฐต่อประชาชน เพื่อสะท้อนการดำเนินงานของหน่วยงานได้อย่างครอบคลุมและตรงจุด นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาหน่วยงานให้ดียิ่งขึ้น และปราศจากการทุจริต

สำหรับแนวคิดของการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity & Transparency Assessment : ITA) เป็นการประยุกต์แนวคิดของการประเมินคุณธรรมการดำเนินงาน (Integrity Assessment) ขององค์การต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ คือ องค์การต่อต้านการทุจริตและสิทธิพลเมือง (Anti-Corruption and Civil Rights Commission: ACRC) จากสาธารณรัฐเกาหลีและบูรณาการเข้ากับดัชนีวัดความโปร่งใสของสำนักงาน ป.ป.ช. โดยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ และสังเคราะห์เป็นดัชนีหลักที่สำคัญและจำเป็นในการประเมิน โดยจำแนกดัชนีเป็นตัวชี้วัด ตัวชี้วัดย่อย ประเด็นในการสำรวจและแปลงไปสู่คำถามที่ใช้ในการสอบถามความคิดเห็นหรือรวบรวมจากข้อมูลเอกสาร/หลักฐานของหน่วยงาน (เบญจวรรณ นาคนาโส, 2561)

แนวคิดพื้นฐานของ ITA ได้รับการออกแบบขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) การเปิดเผยข้อมูลและการป้องกันการทุจริต การประเมิน ITA เป็นเครื่องมือที่มีการเก็บข้อมูลอย่างรอบด้านและหลายมิติ กำหนดระเบียบวิธีการประเมินผลที่เป็นไปตามหลักการทางสถิติและทางวิชาการ เพื่อให้ผลการประเมินสามารถสะท้อนสุขภาวะขององค์กรในด้านคุณธรรมและความโปร่งใสได้อย่างแท้จริง โดยมีการเก็บข้อมูลจาก 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน (Integrity and Transparency Assessment) หรือแบบวัด IIT โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรภาครัฐทุกระดับที่ปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 1 ปี ได้มีโอกาสสะท้อนและแสดงความคิดเห็นต่อคุณธรรมและความโปร่งใสของหน่วยงานตนเอง โดยสอบถามการรับรู้และความคิดเห็นใน 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

- ตัวชี้วัดที่ 1 การปฏิบัติหน้าที่
- ตัวชี้วัดที่ 2 การใช้งบประมาณ
- ตัวชี้วัดที่ 3 การใช้อำนาจ
- ตัวชี้วัดที่ 4 การใช้ทรัพย์สินของราชการ
- ตัวชี้วัดที่ 5 การแก้ไขปัญหาการทุจริต

ส่วนที่ 2 แบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก (External Integrity and Transparency Assessment) หรือแบบวัด EIT โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการหรือผู้มาติดต่อหน่วยงานภาครัฐในช่วงปีงบประมาณนั้น ๆ ได้มีโอกาสสะท้อนและแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยสอบถามการรับรู้และความคิดเห็นใน 3 ตัวชี้วัด ได้แก่

- ตัวชี้วัดที่ 6 คุณภาพการดำเนินงาน
- ตัวชี้วัดที่ 7 ประสิทธิภาพการสื่อสาร
- ตัวชี้วัดที่ 8 การปรับปรุงระบบการทำงาน

ส่วนที่ 3 แบบวัดการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (Open Data Integrity and Transparency Assessment) หรือแบบวัด OIT เป็นการตรวจสอบระดับการเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐที่เผยแพร่ไว้ทางหน้าเว็บไซต์หลักของหน่วยงาน แบ่งออกเป็น 2 ตัวชี้วัด ได้แก่

- ตัวชี้วัดที่ 9 การเปิดเผยข้อมูล โดยมีตัวชี้วัดย่อย ได้แก่

ตัวชี้วัดย่อยที่ 9.1 ข้อมูลพื้นฐาน

ตัวชี้วัดย่อยที่ 9.2 การบริหารงานและการใช้จ่ายงบประมาณ

ตัวชี้วัดย่อยที่ 9.3 การจัดซื้อจัดจ้าง

ตัวชี้วัดย่อยที่ 9.4 การบริหารงานและพัฒนาทรัพยากรบุคคล

ตัวชี้วัดย่อยที่ 9.5 การส่งเสริมความโปร่งใส

ตัวชี้วัดที่ 10 การป้องกันการทุจริต มีตัวชี้วัดย่อย ได้แก่

ตัวชี้วัดย่อยที่ 10.1 การดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตในประเด็นสินบน

ตัวชี้วัดย่อยที่ 10.2 การส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใส

บทวิเคราะห์: ข้อดี ข้อเสียของการนำไปใช้ในหน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐเป็นรูปแบบโครงสร้างองค์การขนาดใหญ่ที่มีองค์ประกอบ คือ หลักลำดับชั้น (Hierarchy) ความสำนึกแห่งความรับผิดชอบ (Responsibility) หลักแห่งความสมเหตุสมผล (Rationality) หลักการมุ่งสู่ผลสำเร็จ (Achievement orientation) หลักการทำให้เกิดความแตกต่างหรือการมีความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) หลักระเบียบวินัย (Discipline) และความเป็นวิชาชีพ (Professionalization) (สัญญา เคนาภูมิ, 2559) ด้วยองค์ประกอบที่มีความเป็นราชการ ความเป็นทางการ และมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์สาธารณะของประชาชนทำให้การบริหารงานเป็นแบบเป็นทางการและมุ่งเน้นประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามที่ผ่านมารัฐบาลได้กำหนดนโยบายมุ่งเน้นพัฒนาระบบราชการเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐปรับปรุงการทำงานและยกระดับการบริหารและการจัดการให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และมีการนำแนวคิดและเครื่องมือการบริหารและการจัดการสมัยใหม่เข้ามาใช้ในภาคราชการ ภายใต้การประยุกต์ใช้จากหลักการบริหารของภาคธุรกิจ เช่น การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ การลดขั้นตอนการทำงาน การประเมินความพึงพอใจ คำรับรองการปฏิบัติราชการ ให้หน่วยงานทำข้อเสนอการเปลี่ยนแปลงการบริหารความเสี่ยง การพัฒนาระบบสารสนเทศ เป็นต้น ทำให้ขีดความสามารถของภาครัฐมีระดับดีขึ้น (สรวิชัย เปรมชื่น, 2559) จึงมีการนำเครื่องมือการจัดการสมัยใหม่มาใช้ในระบบราชการ อาทิ การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM) Management by Objective (MBO) กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) Balanced Scorecard (BSC) Objective and Key Results (OKRs) เป็นต้น ตลอดจนการพัฒนาด้านเทคโนโลยีเพื่อให้การบริการสาธารณะแก่ประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง เป็นองค์กรที่มีทักษะมีความสามารถโดดเด่น และมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสูงรอบรู้เทคโนโลยี ทันต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และเป็นองค์กรที่พัฒนาอย่างรอบด้านและมีบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถสร้างผลงานออกมาได้เหมาะสม และสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้การแข่งขันในสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวเป็นการใช้เครื่องมือการจัดการสมัยใหม่มุ่งเน้นให้องค์กรมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ อย่างไรก็ตามในการบริหารจัดการภาครัฐนอกจากการมุ่งเน้นประสิทธิภาพ ประสิทธิผลแล้วยังต้องคำนึงถึงมิติด้านคุณธรรม จริยธรรมประกอบด้วย เพื่อให้การให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนเป็นไปอย่างเสมอภาค เท่าเทียม และบุคลากรภาครัฐเป็นกลไกสำคัญที่ควรมีจริยธรรม จรรยาบรรณในการทำงาน ตามหลักธรรมาภิบาล โดยการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) ถือเป็นเครื่องมือการจัดการที่เข้ามาช่วยพัฒนาระบบราชการไทยในเชิงสร้างสรรค์มากกว่ามุ่งจับผิดเปรียบเสมือนเครื่องมือ ตรวจสอบสุขภาพองค์กรประจำปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐทั่ว

ประเทศได้รับทราบถึงสถานะและปัญหาการดำเนินงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กร ผลการประเมินที่ได้จะช่วยให้หน่วยงาน ภาครัฐสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การให้บริการ สามารถอำนวยความสะดวก และตอบสนองต่อประชาชนได้ดียิ่งขึ้น ขณะเดียวกันการประเมิน ITA ยังเป็นเครื่องมือในการยกระดับมาตรฐานการดำเนินงานภาครัฐ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ดังนั้น การประเมิน ITA จึงไม่ได้เป็นเพียงการประเมินคุณธรรมการดำเนินงาน การป้องกันการทุจริตในองค์กร และการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ แต่ยังเป็นการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการให้บริการประชาชน เพื่อให้ทราบถึงช่องว่างของความไม่เป็นธรรมและความด้อยประสิทธิภาพ สำหรับนำไปจัดทำแนวทางมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในระบบราชการไทย (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, ม.ป.ป.)

สำหรับการนำการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) ไปใช้ พบว่ามีข้อดี ข้อเสีย แตกต่างกัน โดยข้อดี มีดังนี้

1. ส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติงานที่ยึดหลักตามมาตรฐาน มีความโปร่งใส ปฏิบัติงานหรือดำเนินการตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และจะต้องเป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้มาติดต่อทั่วไปหรือผู้มาติดต่อที่รู้จักกันเป็นการส่วนตัวรวมไปถึงการปฏิบัติงานอย่างมุ่งมั่น เต็มความสามารถ และมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ ที่รับผิดชอบ ซึ่งล้วนถือเป็นลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างมีคุณธรรม ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ฉบับปัจจุบัน บัญญัติ มาตรา 76 วรรค 3 ระบุว่า รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าว” สะท้อนให้เห็นความมุ่งมั่นในการสร้างความเข้มแข็งของระบบคุณธรรมและจริยธรรม ด้วยการสร้างกลไกป้องกัน ตรวจสอบและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เข้มงวด เด็ดขาด มิให้ผู้ใดในสวนราชการใช้อำนาจไปในทางที่ผิดเพื่อประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง มีการกำหนดมาตรการป้องกันและจัดการวิกฤติการณ์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (อัมพร อารงลักษณ์, 2565) จะเห็นได้ว่าการนำการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) ไปใช้มีส่วนในการส่งเสริมเรื่องคุณธรรม จริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในขณะที่เดียวกันส่งเสริมให้การบริการสาธารณะของภาครัฐคำนึงถึงความเท่าเทียมกัน เช่น การจัดสวัสดิการที่คำนึงถึงความเสมอภาค เท่าเทียมกัน ดังที่นิภาพรรณ เจนสันติกุล (2565) ระบุว่า การดำเนินการรัฐสวัสดิการเป็นความพยายามในการสร้างความเสมอภาค เท่าเทียมกันของประชาชนทั้งในทางเศรษฐกิจ การได้รับบริการพื้นฐานจากรัฐและการครอบคลุมทางสังคมที่ประชาชนทุกคนในระบบสังคมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเข้าถึงและรับบริการจากรัฐ เป็นต้น

2. เป็นเครื่องมือที่ภาครัฐได้ออกแบบมาเพื่อใช้ประเมินการรับรู้คุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กรภาครัฐ จึงมีคุณค่าเพื่อการป้องกัน และเตือนสติ รวมถึงสะท้อนภาพลักษณ์จากทัศนคติของบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกที่มารับบริการ (กิริติกาญจน์ เจตนธนานันท์, รชิกา เอี่ยมเกิด และธีรพงษ์ บุญรักษา, 2566) โดยการรับรู้คุณธรรมและความโปร่งใสส่งผลต่อการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งการใช้อำนาจดุลพินิจทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการกระทำการต่าง ๆ จะต้องดำเนินไปอย่างมีอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ มีความเป็นกลาง โปร่งใสเป็นธรรม มิได้กระทำการตามอำเภอใจ การใช้อำนาจดุลพินิจจึงต้องเป็นไปโดยชอบภายใต้กรอบของกฎหมายอย่างเหมาะสมและยุติธรรม (กาญจนา

สุชาบุรณ์, 2566) นำไปสู่การลดพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชัน มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กร ให้เกิดการใช้งบประมาณ ทรัพยากรทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า

ข้อเสีย มีดังนี้

1. ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้เนื่องจากใช้ “คนใน” ประเมิน ทำให้เกิดปัญหาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลอาจกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่การงาน เพราะการให้ข้อมูลผ่านแบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน สำหรับข้อมูลที่มาจาก “คนนอก” กำหนดให้หน่วยงานเป็นผู้คัดเลือก ดังนั้นอาจมีปัญหาเกี่ยวกับวิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้จริง กระบวนการรวบรวมข้อมูลที่ยังมีความเสี่ยงต่อความโปร่งใส วิธีการประเมินที่ไม่สร้างความรู้สึกปลอดภัยต่อผู้ประเมิน (กิตติกาญจน์ เจตน์ธนาพันธ์, รัชกา เอี่ยมเกิด, ชีรพงษ์ บุญรักษา, 2566)

2. เครื่องมือการประเมิน ITA ใช้มาเป็นเวลาพอสมควรโดยยังไม่เคยมีการเปลี่ยนข้อคำถาม ทำให้หน่วยงานเกิดความคุ้นชิน สามารถเตรียมข้อมูลเพื่อตอบแบบประเมินได้ส่งผลให้หน่วยงานได้คะแนนสูงอย่างต่อเนื่อง โดยที่มิได้มีการพัฒนาและปรับปรุงประเด็นตามข้อคำถาม เนื่องจากบางประเด็นคำถามมีผู้มีส่วนได้เสียจำนวนมากเกี่ยวข้อง (คณะกรรมการการกิจการองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ วุฒิสภา, 2566) อย่างไรก็ตามในปี 2568 ทางสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้มีการปรับปรุงรายละเอียดการประเมินและข้อคำถามและตัวเลือกของแบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน และแบบวัดการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกและลดจำนวนข้อคำถามของแบบวัดการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2568)

3. หน่วยงานภาครัฐไม่มีการนำผลการประเมิน ITA ไปใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคมให้เกิดประโยชน์และความคุ้มค่า ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีหน่วยงานภาครัฐ ดำเนินการประเมิน ITA แล้วเสร็จ ส่วนใหญ่จะเพียงส่งผลการประเมินให้สำนักงาน ป.ป.ช. ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐจึงมีทัศนคติบางส่วนว่า การประเมิน ITA เป็นการสร้างภาระงานให้เพิ่มมากขึ้น ขณะที่บางส่วนจะดำเนินการเพียงมุ่งหวังคะแนนที่สูง ทำให้กระบวนการประเมิน ITA ขาดการนำข้อมูลข้อบกพร่องของหน่วยงานมาปรับปรุงการบริหารองค์กร จึงต้องมีกระบวนการทบทวนทัศนคติของหน่วยงานภาครัฐว่า ผู้ใช้ประโยชน์จากการประเมิน ITA ต้องเป็นหน่วยงานภาครัฐ มิใช่สำนักงาน ป.ป.ช (คณะกรรมการการกิจการองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ วุฒิสภา, 2566)

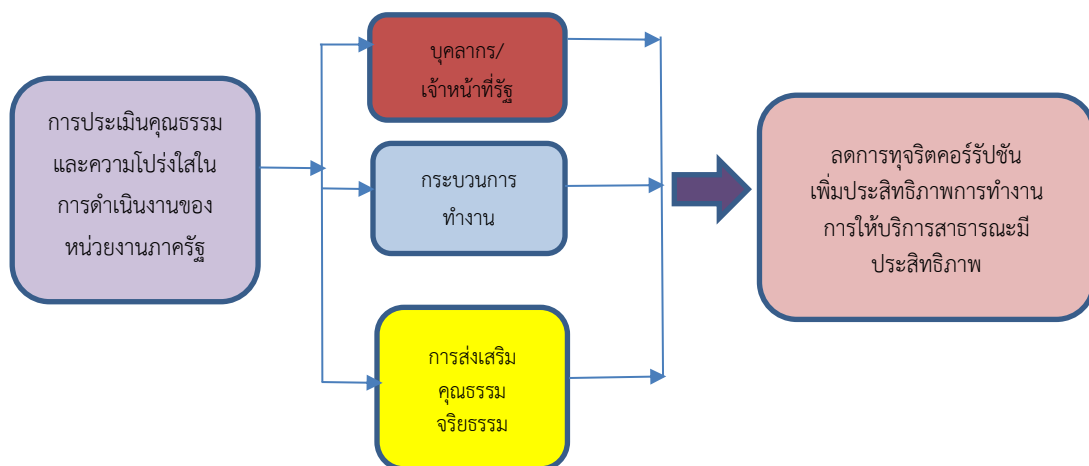
ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานให้การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในองค์กรให้เห็นได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมตามเป้าหมายที่กำหนด หน่วยงานภาครัฐโดยผู้บริหารต้องมีการบริหารจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน ในการกำหนดเป้าหมาย ผู้รับผิดชอบแผนการดำเนินงาน ระยะเวลาแล้วเสร็จ มีการปฏิบัติงานตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้มีการตรวจสอบในการดำเนินงานว่าในแต่ละขั้นตอนนั้นเป็นไปตามเป้าหมาย มาตรฐานของแผนการดำเนินงานหรือไม่และมีการปรับปรุงหลังจากที่ได้รับทราบปัญหาและอุปสรรคจากการตรวจสอบการดำเนินงานดังกล่าวซึ่งการดำเนินงานทั้งหมดที่กล่าวมานั้น ถือเป็นการดำเนินงานเพื่อให้เกิดคุณภาพตามวงจร PDCA (กุลพัทธ์ กุลชาติติติก, 2567)

บทสรุป

คุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เป็นเรื่องที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานในทุกองค์กร บุคลากรหน่วยงานภาครัฐจึงจำเป็นต้องมีการปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันที่มีมาอย่างยาวนานแม้ว่าประเทศไทย จะพยายามลดปัญหาดังกล่าวด้วยการสร้างกลไกและออกแบบมาตรการต่าง ๆ เพื่อกำกับเฝ้าระวังและมีการกำหนดบทลงโทษผู้ที่ประพฤติทุจริต แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังคงอยู่และมีรูปแบบที่ปรับเปลี่ยนไปเป็นแบบพลวัตการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ จึงเป็นเครื่องมือ เพื่อการพัฒนาองค์กรในการตรวจสอบสุขภาพองค์กรประจำปี สถานะขององค์กรว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เป็นการประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ การให้บริการและการยกระดับมาตรฐานการดำเนินงาน ภาครัฐ และเป็นการทำให้เกิดการเปิดเผยข้อมูลให้สาธารณชนทราบถึงผลการดำเนินงานขององค์กรของรัฐ อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

ในการพัฒนาองค์กร จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเครื่องมือเพื่อการพัฒนาที่มีความเหมาะสมและสามารถลดข้อผิดพลาดการทำงานขององค์กรได้ การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) ถือเป็นเครื่องมือที่จัดการกระบวนการทำงานให้เป็นระบบ และมุ่งเน้นให้บุคลากร/เจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการถูกต้องตามระเบียบข้อปฏิบัติขององค์กร เพื่อให้ระบบการทำงานมีมาตรฐาน ชัดเจน มีระบบระเบียบและขั้นตอนที่เหมาะสม มีการประเมินผล รวมถึงมีการแก้ไขข้อบกพร่องของการทำงานได้อย่างทันท่วงที ระบบการทำงานที่ดีนั้นจะทำให้องค์กรพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวเป็นการป้องกันการทุจริตในองค์กร และการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และทำให้การให้บริการสาธารณะมีประสิทธิภาพ สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (ม.ป.ป.). *ความเป็นมา*. สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2567, จาก <https://dsdw.go.th/ita/about>
- กาญจนา สุชาบุรณ์. (2566). แนวทางการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐภายใต้กรอบของกฎหมาย ศึกษากรณี มาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 15(2), 1-19.
- กิริติกาญจน์ เจตน์ธนาพันธ์, รัชิกา เอี่ยมเกิด, อีระพงษ์ บุญรักษา. (2566). รู่เทาทัน ITA: เครื่องมือบริหารความเสี่ยงด้านการทุจริตขององค์กรภาครัฐไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 29(4), 132-148.
- กุลพัทธ์ กุลชาติติก. (2567). การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐด้วยวงจรคุณภาพ PDCA. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 6(3), 567-578.
- คณะกรรมการการกิจการองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ วุฒิสภา. (2566). *ทำอย่างไรให้ ITA นำเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน*. กรุงเทพฯ: สำนักกรรมการการ 2 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ธีระพงศ์ มลิวัลย์. (2565). การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานขององค์กรจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก กรณีศึกษา สถาบันการเงินของรัฐ. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 12(3), 197-210.
- นิภาพรณ เจนสันติกุล. (2565). รัฐสวัสดิการ: การนำไปปฏิบัติในบริบทสังคมไทยเพื่อความครอบคลุมทางสังคม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร วิทยาเขตอีสาน*, 3(3), 20-37.
- เบญจวรรณ นาคนาโส. (2561). *การศึกษาผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) ของกรมปศุสัตว์*. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2567, จาก <https://manage.dld.go.th/images/Other/ผลงานวิชาการ%20ITA.pdf>
- ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ และสุริยานนท์ พลสมิ. (2562). *ระบบการประเมินคุณธรรม ความโปร่งใสและธรรมาภิบาลของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในเกาหลีใต้ มาเลเซีย และสิงคโปร์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่น: วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สรวิษฐ์ เปรมชื่น. (2559). คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐในระบบราชการไทย. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 9(1), 37-57.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2559). วิวัฒนาการของการบริหารจัดการภาคเอกชน: ทฤษฎีองค์การและการจัดการ. *วารสารรวมสาร*, 14 (2), 41-55.
- สำนักป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2563). *ITA หรือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ*. สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2567, จาก https://www.amlo.go.th/acoc/uploads/content_attachfile/5ebcb34429cd8.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2567). *คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2568). *คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. กรุงเทพฯ: บริษัท กรังด์ปรีซ์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด (มหาชน).
- หทัยพร อ้วนภักดี. (2563). ผลการพัฒนาการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) โรงพยาบาลคำมวง อำเภอกำมวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2560-2563. *วารสารอนามัยสิ่งแวดล้อม และสุขภาพชุมชน*, 5(3), 23-29.
- อัมพร อารังลักษณ์. (2565). การพัฒนาตัวชี้วัดคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับองค์การภาครัฐไทย. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 7(1), 21-45.

พระรามของเขมร (รามเกรตี้) : การศึกษาในฐานะวรรณกรรมพุทธศาสนา
Rama stories of Cambodia (Ramakreti) : Analysis as
Buddhist literature

ณัฐวุฒิ คล้ายสุวรรณ

Natawut Klaisuwan

อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Lecturer of the Thai Language Program, Faculty of Humanities,

Mahamakut Buddhist University

*Corresponding Author, Email: natawut.kla@mbu.ac.th

Received 30/05/2024 | Revised 05/09/2024 | Accepted 25/09/2024

บทความวิชาการ (Academic Article)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตี้) ในฐานะวรรณกรรมพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่าเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตี้) ปรากฏหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา 2 ประการ คือ 1. ไตรลักษณ์ 2. มงคลสูตร โดยหลักธรรมคำสอนเรื่องไตรลักษณ์ได้อธิบายให้เห็นในเรื่องของความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของทุกสรรพสิ่งที่ไม่มีความยั่งยืนได้ ส่วนหลักธรรมคำสอนเรื่องมงคลสูตร เป็นการอธิบายแนวทางในการปฏิบัติตนในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ความกตัญญู งดเว้นจากการทำชั่ว รู้จักเคารพ การทำนิพพานให้แจ้ง มีสติไม่ประมาท ซึ่งหลักธรรมคำสอนประการต่าง ๆ หากปฏิบัติตามแล้ว ก็จะช่วยสร้างความเจริญของงามแก่ชีวิต

คำสำคัญ: เรื่องพระรามของเขมร; (รามเกรตี้); วรรณกรรมพุทธศาสนา

Abstract

This academic article aims to study the Rama literature that appears in Khmer (Ramkerti) as Buddhist literature. The study found that the Khmer Rama story (Ramkerti) contains two Buddhist principles and teachings: 1. Tilakkhaṇa and 2. MaṅgalaSutta. The Tilakkhaṇa (three characteristics) explain the impermanence (Aniccatā), state of suffering (Dukkhatā), and soullessness (Anattatā) of all things. The Mangala Sutta explains how to behave in various matters to which things in this world could truly be considered blessings, such as Gratitude (Kataññutā), Abstention from sin (Virtī pāpā), Respect (Gāraṇa), Realization of Nibbana (Nibbāna-sacchikiriya), Diligence in virtue (Appamādo ca

dhammesu), etc. The dhammas, Tilakkhaṇa and MaṅgalaSutta, that appear in the Rama tale bring prosperity to those who follow them.

Keywords: Rama stories of Cambodia; (Ramakreti); Analysis as Buddhist literature

บทนำ

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นดินแดนที่อยู่ในทวีปเอเชีย มีสภาพภูมิศาสตร์แบ่งออกได้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นแผ่นดินใหญ่กับส่วนที่เป็นหมู่เกาะ ส่วนที่เป็นแผ่นดินใหญ่ประกอบด้วยประเทศเอกราช ได้แก่ พม่า ไทย เขมร ลาว เวียดนาม มาเลเซีย ส่วนที่เป็นหมู่เกาะประกอบด้วยประเทศเอกราช ได้แก่ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ ซึ่งมีชื่อเรียกรวมกันว่ากลุ่มเกาะมลายู (ศิวพร ชัยประสิทธิ์กุล, 2553) ประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รับวัฒนธรรมจากอินเดียเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการปกครอง จึงทำให้วัฒนธรรมอินเดียเข้ามาเจริญแพร่หลายยังบริเวณนี้

วัฒนธรรมกระแสหนึ่งจากอินเดียที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ วัฒนธรรมพุทธศาสนา โดยหลังจากการทำสงครามพระเจ้าอโศกมหาราช ณ อโศการาม กรุงปาฏลิบุตร แคว้นมคธ โดยพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระเป็นประธาน ส่งผลให้พุทธศาสนาแพร่หลายจากอินเดียเข้าสู่ดินแดนต่าง ๆ โดยการเผยแผ่ของคณะพระธรรมทูต 9 สาย คณะพระธรรมทูตสายหนึ่ง นำโดยพระโสณเถระ และพระอุตตรเถระ ได้เดินทางมาเผยแผ่พุทธศาสนายังดินแดนสุวรรณภูมิหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง และเป็นที่ยอมรับนับถือในดินแดนสุวรรณภูมิหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาตั้งแต่นั้น (พัฒน์ เพ็งผลา, 2556)

ส่วนวัฒนธรรมอีกกระแสหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ วัฒนธรรมทางภาษาและวรรณคดี ดังจะเห็นได้ว่าประเทศไทย เขมร ลาว พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนาม ต่างรับเอาวรรณกรรมอินเดีย เช่น รามายณะ มหาภารตะ คัมภีร์ปุราณะ และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับลัทธิธรรมนิยมของเจ้าผู้ครองนครหรือพระมหากษัตริย์มาดัดแปลงเป็นวรรณกรรม โดยมีเนื้อเรื่องที่เข้ากันได้กับวัฒนธรรมท้องถิ่น (บังอร ปิยะพันธุ์, 2537) ซึ่งวรรณกรรมอินเดียเรื่องหนึ่งที่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รับเข้ามา และดัดแปลงเนื้อหาให้เข้ากับบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น คือ เรื่องพระรามหรือรามายณะ เมื่อเรื่องพระรามหรือรามายณะได้แพร่หลายเข้าสู่ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว จึงทำให้เกิดเป็นเรื่องพระรามหรือรามายณะของประเทศนั้น ๆ เท่าที่สืบค้นได้พบว่า ประเทศที่นำเรื่องพระรามหรือรามายณะของอินเดีย ไปดัดแปลงเป็นเรื่องพระรามประจำท้องถิ่น มีอยู่ด้วยกัน 7 ประเทศ และมีชื่อเรียกต่างกัน ดังที่เสฐียรโกเศศ (2550) กล่าวไว้ ดังนี้

1. เรื่องพระรามในประเทศไทย มีชื่อเรียกว่า *รามเกียรติ์* มีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ
2. เรื่องพระรามในประเทศเขมร มีชื่อเรียกว่า *รามเกรดี* มีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ
3. เรื่องพระรามในประเทศลาว มีชื่อเรียกว่า *พระลักพระราม (พระรามชาดก)*
4. เรื่องพระรามในประเทศพม่า มีชื่อเรียกว่า *รามชัต (รามชาติ)*
5. เรื่องพระรามในประเทศเวียดนาม จากการศึกษาค้นคว้ายังไม่ปรากฏชื่อเรียกที่แน่ชัด
6. เรื่องพระรามในประเทศอินโดนีเซีย มีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป ได้แก่

เสร์ตราม และ *เสร์ตรามเกลิง* ทั้งนี้ยังมีเรื่องพระรามบนเกาะบาหลีอีก 2 ฉบับ คือ *รามายณะวาลมิกิ* และ *อุตตรกาวณท์* (เรียกชื่อเดิมตามแบบเรื่องพระรามของอินเดีย คือ รามายณะ)

7. เรื่องพระรามในประเทศมาเลเซีย มีหลายฉบับ มีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไป ได้แก่ *ทิกายัตศรีราม* (*ศรีสารามา* หรือ *สิทายัตศรีราม*) *ทิกายัตราวณ* และ *ศรีราม*

เมื่อมองมาที่ประเทศเขมรจะเห็นได้ว่า มีวัฒนธรรมหลากหลายที่ร่วมกับวัฒนธรรมของไทย เช่น ด้านภาษาและวรรณคดี ตัวอักษร พระราชพิธีในราชสำนัก ทั้งยังนับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท เช่นเดียวกับประเทศไทย มีการสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนเชื่อเรื่องบุญบาป และเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม (เทพประวิณ จันทรแรง, 2553) นอกจากนี้เรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) ยังมีเนื้อหาที่คล้ายกับเรื่องพระรามของไทย (รามเกียรติ์) มากกว่าเรื่องพระรามของประเทศอื่น ๆ ดังนั้นการศึกษาเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) ในฐานะวรรณกรรมพุทธศาสนา จึงช่วยทำให้มองเห็นถึงความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาระหว่างประเทศเขมรกับประเทศไทย อันจะช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างคนเขมรกับคนไทยในฐานะเพื่อนบ้านที่นับถือศาสนาเดียวกัน และปฏิบัติตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาเหมือนกัน แต่ก่อนที่จะศึกษาและวิเคราะห์ ผู้เขียนบทความเห็นควรว่าต้องทบทวนประวัติความเป็นมาของเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) ตลอดจนทบทวนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความหมาย และจุดมุ่งหมายของวรรณกรรมพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้เขียนบทความและผู้อ่านบทความเรื่องนี้

ประวัติความเป็นมาของเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์)

เรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) มีเค้าโครงเรื่องเหมือนกับเรื่องพระรามของไทย (รามเกียรติ์) แต่บางตอนมีโครงเรื่องคล้ายกับเรื่องพระรามของอินเดีย (รามายณะ) ทำให้เกิดข้อสันนิษฐานว่า คงจะได้รับอิทธิพลไปจากไทยในสมัยหลัง เพราะมีเรื่องรามสูรต่อสู้กับอรชุน อรชุนตายเพราะถูกรามสูรจับขาแล้วฟาดไปที่เขาพระสุเมรุ จนเขาพระสุเมรุเอียง (เสฐียรโกเศศ, 2550) เป็นต้น

คำกล่าวของเสฐียรโกเศศที่ว่า เรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) อาจได้รับอิทธิพลจากเรื่องพระรามของไทย (รามเกียรติ์) เป็นความจริงส่วนหนึ่ง เพราะจากการทบทวนเอกสารต่างๆ ทำให้ทราบว่าเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) แบ่งเนื้อเรื่องออกได้ 2 ภาค คือ ภาคต้นกับภาคปลาย ซึ่งเนื้อเรื่องในภาคต้นเป็นของเขมรโดยแท้ (บุษบา เรื่องศรี, 2548) ส่วนเนื้อเรื่องในภาคปลายได้รับอิทธิพลจากเรื่องพระรามของไทย (รามเกียรติ์) ทั้งนี้ศานติ ภักดีคำ (2550) กล่าวว่า เรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) ในภาคปลาย มีความใกล้เคียงกับเรื่องพระรามของไทย (รามเกียรติ์) พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเนื้อเรื่องและการดำเนินเรื่องสอดคล้องตรงกันตลอด จึงสันนิษฐานได้ว่าเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) ภาคปลาย น่าจะแปลไปจากเรื่องพระรามของไทย (รามเกียรติ์) พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทว่าเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) มีข้อแตกต่างออกไป กล่าวคือ มีเรื่องราวทางพุทธศาสนาเข้าไปแทรกอยู่ เช่น เรียกพระรามว่าหน่อพุทธางกูร และมีตอนหนึ่งที่กล่าวถึงเรื่องนิพพานอันเป็นคติทางพุทธศาสนา

ความหมายและจุดมุ่งหมายของวรรณกรรมพุทธศาสนา

นักวิชาการด้านวรรณคดี นิยามความหมายของวรรณกรรมพุทธศาสนาไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ วรรณกรรมพุทธศาสนาเป็นงานเขียนที่อาศัยเนื้อหาสาระหรือหลักธรรมทางพุทธศาสนา หรือเรื่องราวของบุคคลในพุทธศาสนา เช่น พระพุทธเจ้า พระสาวก อุบาสก อุบาสิกา มาเป็นหลักในการดำเนินเรื่อง (สนิท ตั้งทวี, 2527) การแต่งวรรณกรรมพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงหลักธรรมคำสอน โดยเน้นให้เห็นคุณค่าของพุทธธรรมเพื่อนำมาจิตใจให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส และให้เห็น

ถึงความดีของการบำเพ็ญบุญมี ทั้งยังมุ่งหวังให้เข้าใจโลกตามความเป็นจริง ตลอดจนมุ่งแสดงให้เห็น ประวัติความเป็นมาของพุทธศาสนา (ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และสิทธิมนต์ ตีสันเทียะ, 2565) ทั้งนี้ โดยส่วนใหญ่แล้ว วรรณกรรมพุทธศาสนาจะมุ่งสอนใจบุคคลให้รู้ดีรู้ชั่ว กล่อมเกล่าจิตใจให้ประณีต งดงาม เว้นจากสิ่งชั่วและให้ประพฤตินิสัยที่ดีงาม ซึ่งเห็นได้ว่าแตกต่างจากวรรณกรรมคำสอน เพราะ วรรณกรรมคำสอน จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับคำแนะนำสั่งสอนที่บุคคลทั่วไปควรปฏิบัติ นอกจากนี้ยังใช้ สอนเยาวชนในกลุ่มของตน เพื่อเป็นแนวทางของการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน (พระราชปริยัติ [สฤชต์ สิริธโร], 2549) จึงตรงกับนิยามความหมายของพุทธศาสนาที่ว่า พุทธศาสนา คือ คำสอน ของพระพุทธเจ้าที่มีการเรียนรู้และปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษย์ (นภาพร ศรีสม, 2567)

เรื่องพระรามของเขมร (รามเกรต) : การศึกษาในฐานะวรรณกรรมพุทธศาสนา

การศึกษาเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรต) ในครั้งนี้ จะศึกษาในฐานะวรรณกรรมพุทธศาสนา โดยจะวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นว่าเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรต) ได้แสดงหลักธรรมทางพุทธศาสนา หัวข้อใดบ้าง ทั้งนี้ผู้เขียนบทความได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากรามเกรตฉบับพุทธศาสนบัณฑิตย (เล่มที่ 1-10) เนื่องจากเป็นฉบับเก่าแก่ที่สุดของเขมร และได้รับการยอมรับในประเทศเขมรว่า สะท้อน ให้เห็นความเป็นตัวตนของเขมรมากกว่าฉบับอื่นๆ โดยรามเกรตฉบับพุทธศาสนบัณฑิตยมีเนื้อเรื่องย่อ ดังนี้ (พุทธศาสนบัณฑิตย เล่ม 1-10, 2539)

หลังจากที่พระราม พระลักษมณ์ ปรานางกากนาสูรแล้ว พระฤๅษีพิศวามิตรได้พาไปยกศร ที่นครมิถิลา ยังผลให้พระรามได้นางสีดาเป็นชายา กาลต่อมาพระบาททศรถดําริให้พระรามครองราชย์ แต่นางไกเกสรีขอให้พระภริตโอรสของนางขึ้นครองราชย์ก่อน แล้วให้เนรเทศพระรามออกเดินป่าเป็นเวลา 14 ปี ในการนี้พระลักษมณ์กับนางสีดาขอตามเสด็จพระรามเดินป่าด้วย ต่อมาพระรามออกบวช เป็นดาบส ฝ่ายพระบาททศรถตรอมใจจนสิ้นพระชนม์ พระภริตไม่เห็นด้วยกับการกระทำของพระมารดา ไกเกสรี จึงออกติดตามพระรามเพื่อเชิญให้กลับมาครองราชย์ แต่พระรามไม่ยอมกลับเพราะต้องการ รักษาคำสัตย์ของพระราชบิดา จึงรับสั่งให้พระภริตกลับไปครองราชย์แทน ต่อมาพระราม นางสีดา พระลักษมณ์ เดินทางเข้าป่าลึก ได้รบกับยักษ์พินารและได้ฆ่ายักษ์พินารตาย ฝ่ายนางสุรปนาเข้าป่า มาพบพระราม พระลักษมณ์ เห็นรูปงามจึงเกี่ยวพาราสีแต่ไม่สำเร็จจึงทุบตีนางสีดา พระลักษมณ์ลงโทษ นางสุรปนาจนเสียโฉม นางจึงไปฟ้องกรุงราชนครพิสัยพร้อมกับพรรณนาความงามของนางสีดา กรุงราชนคร จึงให้ทหารไปล่อลวงนางสีดาไปล่อลวงจนนางสีดาได้ เนื้อความต่อมากล่าวถึงควายทูลีสังหารพ่อ แล้วไปทำรบกับกรุงพาลีจนถูกกรุงพาลีสังหารในถ้ำ ต่อมาสุครีพถูกกรุงพาลีทำร้ายเพราะเข้าใจผิดคิดว่า สุครีพกบฏ สุครีพจึงมาเข้ากับพระรามพร้อมด้วยหนุมานและพลวานร จากนั้นพระรามให้จองถนน ข้ามไปกรุงลงกา กรุงราชนครทราบข่าวจึงเรียกประชุมเพื่อปรึกษาการศึกษา ฝ่ายพิเภกแนะนำให้ส่งนาง สีดาคืนจึงถูกกรุงราชนครขับไล่ออกจากเมือง พระรามได้ส่งองคมาเจรจาให้กรุงราชนครคืนนางสีดา แต่กรุงราชนครไม่ยอม และสั่งให้กุมภกรณออกรบ ฝ่ายกุมภกรณออกรบกับพระลักษมณ์ ทำให้ พระลักษมณ์ได้รับบาดเจ็บปางตาย แต่หนุมานไปหาตัวยามาแก้ไขได้ พระลักษมณ์จึงมาสังหาร กุมภกรณ จากนั้นกรุงราชนครจึงให้อินทรชิตออกรบ อินทรชิตได้แผลงศรนาศเป็นพญานาค ไปรัดตัวพระลักษมณ์และพลวานรทั้งหมด ทำให้พระรามโกรธแค้นพระพรหมที่ช่วยเหลืออินทรชิต ฝ่ายพระพรหมกลัวพระรามทำร้าย จึงไปตามพญาคูขี้หอมให้มาขับไล่พญานาค ทำให้พระลักษมณ์ และพลวานรทั้งหมดฟื้นขึ้น กาลต่อมากรุงราชนครพร้อมด้วยนางมณโฑศิริไปทำพิธีบนภูเข แต่ถูก

หนุมานมาทำลายพิธี ฝ่ายอินทรชิตได้ออกรบอีกครั้งและถูกพระลักษมณ์สังหาร กรุงราพณ์จึงให้ไปเชิญกรุงมุลลัมมาช่วย (จบเนื้อความเพียงเท่านี้)

ในการศึกษาและวิเคราะห์ ผู้เขียนบทความจะยกตัวบทเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) มานำเสนอโดยการปริวรรตข้อความจากตัวอักษรเขมรเป็นตัวอักษรไทยปัจจุบัน พร้อมกับมีคำแปลภาษาไทยกำกับ ทั้งนี้ผลการศึกษาและวิเคราะห์ตัวบทพบว่า เรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) มีฐานะเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนา เนื่องจากการนำหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินเรื่อง โดยหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาที่ปรากฏจากเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) มีดังนี้

1. ไตรลักษณ์

ไตรลักษณ์ คือ ลักษณะ 3 ประการ ที่มีแก่สังขารทั่วไป ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือ ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ความเป็นทุกข์ และความมิใช่ตัวตน (นิพนธ์ สุขสวัสดิ์, 2521) โดยเรื่องพระราม ของเขมร (รามเกรตต์) ปรากฏคำสอนเรื่องไตรลักษณ์ว่า ชีวิตมนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงความทุกข์ได้ นอกจากนี้ชีวิตมนุษย์ย่อมมีวันแตกดับ ดังจะเห็นได้จากตอนที่พระบาททศธรสวรรัต พระภริตเสียพระทัยมาก นางโกเกสได้กล่าวกับพระภริตว่ามนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วต้องตาย ดังความว่า

คำถอดความ

สพพสริลอส่องคมมนุษย์สง ๗ พุณณนาณิงกนลง เจยสจากโอยรง อ์เพื่อพล์พุณญ
ลบาน ๗ ขาดิขรามรณมาน ชาตเกิดบาน ชารูปจเร็นองคา ๗ พุแลงเพียละชรา จาสจาก
มรณา ญายกตีสภาพสลาบแห่ง ๗ ญากลผลบูปผาผง กรพบุจพิทง สรทาบครบกบุส ๗
สิ่งรักแรงเรายเกสร พงเพญคนธ กุสินแบรเสบียเลหียคนธา ๗ กุติบบุจเลจพิทงวา
ขุจิจาสผลา สรกาลเหีย พุเพงหาง ๗

คำแปล

สรรพสิ่งรวมทั้งผองมนุษย์ ๗ ไม่อาจข้ามให้สุด ซึ่งความทุกข์ทนไปได้ ๗ อันชาติ
ขรามรณานั้น มีชาติเกิดอัน เป็นรูปจำเริญองคา ๗ แล้วถึงซึ่งความชรา แก่จากมรณา
เป็นสภาพความตายนั่นเอง ๗ ดุจผลบุปผาทั้งปวง ตุมผลิดอกดวง ช้อนกลีบเกสรบุปผา
๗ ที่บานแล้วโรยเกสร สุนัขจร พลันกลายเป็นกลิ้งบางเบา ๗ ลูกอ่อนผุดออกจากก้น
ผลอ่อนแก่ห้าม แล้วสุกเที่ยงแท้นั้นแล ๗

(พุทธศาสนบัณฑิตย, 2539 ข : 41-42)

นอกจากนี้ยังปรากฏคำสอนในเรื่องที่ว่าชีวิตย่อมมีการเปลี่ยนแปลง มนุษย์ทุกคนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ชีวิตของมนุษย์ย่อมมีขึ้นมีลง เปลี่ยนแปลงได้เหมือนกับกลางวันและกลางคืน คำสอนดังกล่าวปรากฏจากตอนที่พระฤๅษีพาราทวาทสอนพระราม เมื่อครั้งถูกเนรเทศออกจากนครไอยุทยา ความว่า

คำถอดความ

วิสัยสทวเกิดกนุสสถาน ภพจกรแปรปราน ปรฎจทิวาราตรี ๗ กุสินภูลีสาย
สพทิสท ญายเดชรสมี พนลิกในพระสุริยา ๗ ละพระสุริย เสาตยาตรา กบ่างชรุงมทา
สุเมธมณทลปีสุรทบบ ๗ แปรขางจิตมึงผลบ อนุธการเสาดสพท ทิสานุทิสพุล ๗
เนะควรณากฎจกมมผล กุสล อุกุสล อ์พลอ์เพีพิมุข ๗

คำแปล

วิสัยทัศน์เกิดในสถาน ย่อมประสบกับวิญญูที่แปรเปลี่ยน ประดุจทิวาราตรี ฯ
มีแสงทั่วทิศทุกทิศ ด้วยเดชศรีศรี ความสว่างแห่งพระสุริยา ฯ เมื่อพระสุริยนั้นยাত্রา
กำบังมหา สุเมธมณโฑลดับลง ฯ เปลี่ยนเป็นมิตมนอนธการไปสรรพ ทิศานุทิศมอง
ไม่เห็น ฯ นี้ควรดูเดี่ยวกรรมผลกุศล อกุศล ลำบากกระทำจำเดิม ฯ

(พุทธศาสนบัณฑิตย, 2539 ข : 11)

2. มงคลสูตร

มงคลสูตร คือ ธรรมะที่ทำให้เกิดความสุข ความเจริญกับชีวิต มีด้วยกันทั้งสิ้น 38 ประการ (นิพนธ์ สุขสวัสดิ์, 2521) ทั้งนี้ในเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรดี) ปราภฏคำสอนเรื่องมงคลสูตร ข้อต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความกตัญญูกตเวที เป็นมงคลข้อที่ 25 ในมงคลสูตร คือ กตญญูตา โดยเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรดี) สอนให้กตัญญูกตเวทีต่อมารดา ทั้งนี้คำสอนข้อหนึ่งของพุทธศาสนา สอนว่าบิดา-มารดา เป็นเสาหลักของครอบครัว เป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้เลี้ยงดู เป็นผู้สั่งสอน ดังนั้น บิดา-มารดา จึงอยู่ในฐานะที่สำคัญยิ่งของบุตร (ลักษณะวัต ปาละรัตน์, 2560) หลักคำสอนเรื่องความกตัญญูปรากฏจากตอนที่องค์ทศกัณฐ์กับนางมณโฑผู้เป็นมารดาที่กรุงลงกาในคราวเป็นทูต นำพระราชสาส์นของพระรามไปยังกรุงราพณ์เพื่อเจรจาให้กรุงราพณ์ส่งนางสีดาคืน ทั้งนี้เมื่อองค์ทศกัณฐ์พบกับนางมณโฑที่กรุงลงกา ด้วยความสำนึกในพระคุณของมารดา องค์ทศกัณฐ์มีข้ออ้างขวาทือพระราชสาส์นอยู่ จึงยกมือข้างซ้ายไหว้ นางมณโฑเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวที ดังความว่า

คำถอดความ

องค์ทศกัณฐ์สรวลลั เมยงเมิลเทยลล่ กัสดาล่ซามาตาซาค่ ฯ เล็กไฏ เจวงส์
พะฎาก่ เสมีไฟทะลาอนก ขญถววยบงค้เตรกตรัง ฯ เสมีปญจปทุมขญรุง คุณธงน่ฎักนลง
ไกรแลงคมพิรสาคร ฯ

คำแปล

องค์ทศกัณฐ์มีอชฌมาศัย แลมองออกไป ก็จำได้ว่ามารดา ฯ จึงยกหัตถ์ซ้ายวันทา
เสมอท้องว่ามารดา หม่อมฉันบังคมยินดี ฯ เสมอปัญจปทุม หม่อมฉันรู้คุณหนักหนา
อันเลิศกว่าสาครลิก ฯ

(พุทธศาสนบัณฑิตย, 2539 ข : 62)

นอกจากนี้องค์ทศกัณฐ์กล่าวถึงพระคุณของมารดา ด้วยการนำไปเปรียบเทียบกับการตรัสรู้ของพระพุทธรเจ้าทั้งหลายที่มีมากเหมือนเม็ดทรายว่า พระคุณของมารดามีมากกว่า และไม่มีอะไรที่พิเศษไปกว่าพระคุณของมารดา ดังความว่า

คำถอดความ

เนาะพระพุทธราส์กราส์ไกร อับาลขุสาจไน พุเจยสนูจวาบปรฎิสนธิ ฯ
ลึงสรเสีรมาตาคุณธงน่ เทาพระมาตุคุณ วิเสลิตเองผุทมเฝีย ฯ

คำแปล

อันพระพุทเจ้าผู้ตรัสรู้มากมาย เสมือนด้วยเม็ดทราย หาดพันด้วยจับปฏิสันธิ ฯ
ล้วนสรรเสริญคุณพระมารดา เรียกพระมาตุคุณ วิเศษหนักหนา หามืออะไรเปรียบเลย ฯ

(พุทธสาสนบัณฑิตย, 2539 ช : 62-63)

2.2 จดเว้นจากการทำชั่ว เป็นมงคลข้อที่ 19 ในมงคลสูตร คือ อารตี วิรตี ปาปา โดยเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตตี) สอนให้ไม่จองเวรต่อกัน เพราะการไม่จองเวรต่อกันถือเป็นการหยุดยั้งความอาฆาตแค้นที่อาจเป็นไปได้โดยไม่รู้จัก ดังที่พระรามสอนพระลักษมณ์ว่าอย่าจองเวรนางไกเกสีย เพราะเป็นบาปหนัก และนางไกเกสียยังเป็นผู้มีพระคุณ ความว่า

คำถอดความ

ถ้าไหวรลภสณฺฑกูปิธา คิตจงเทสา นิงอนกภูมฺมานคุณโณ ๗ อเพินะบาปธฺนํ
ไกร กุเธวีเจนะไน จูรบารุสายเกรธา ๗

คำแปล

ว่าไ้อวรลักษณฺจยอฺย คิตจองโทษา กับผู้มีคุณยิ่งอนันต์ ๗ ความนั้นจะเป็น
บาปมหันต์ อย่าทำดังนี้เลยเอย จงเจ้าสลายโกรธา ๗

(พุทธสาสนบัณฑิตย, 2539 ก : 39)

นอกจากนี้เรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตตี) ยังสอนให้เห็นอีกว่า การจองเวรต่อกันไม่มีประโยชน์อันใด ในทางตรงข้ามอาจสร้างความเดือดร้อนให้กับคนหมู่มาก ดังที่เสนาบดีกรุงขีดขิน สอนสุครีพว่า หากสุครีพตามไปสังหารควายภูิก เพราะผูกเวรควายตัวนั้นที่ฆ่ากรุงพาลี ประชาชนทั้งหลาย ก็จะขาดที่พึ่ง ดังความว่า

คำถอดความ

สุครีพบนฺเทาทุทุกฺทลํ เสวยเสากาณลํ รลํรลามาเนตรา ๗ สุครีพเกรธาธบฺนุทูล
ถาณุวอสเสนา เยาธามุขมนฺตริมฺง ๗ อยฺยอิตฺติจิตฺตเจตนาครุสงฺเสวยราชยฺสนง
กรุงราชพาลีเชษฐา ๗ อยฺยณฺวตามพิฆาตมฺหิงสา พาเลาณฺวพาลา มกฺชาสตรูวรุกราน ๗
มนฺตริทูลทาสฺมฺทาน กุพระองคฺมาน พระหฤทัยจงเวรา ๗ เป็เสด็จเทตามมฺหิงสา
เบาะบงเสนา ปรชาณฺุราชสตรพฺลนิกร ๗ สมฺมสนฺยเฆงทํางพระนคร อส้องคฺพานร เนะ
อิตฺพนํก่เพียณา ๗

คำแปล

สุครีพบรรเทาทุทุกฺททน เสวยโคกลันพัน น้ำเนตรไหลหลังละลาม ๗ สุครีพ
บัณฑูรโกรธา กับเหล่าเสนา โยธามุขมนตริตั้งผอง ๗ ข้าหามีจิตเจตนา ครองเสพ
เสวยราชย์สนอง กรุงราชพาลีเชษฐา ๗ อันข้าจะตามพิฆาตมฺหิงสา ผู้พาลพาลา
มาเป็นศัตรูรุกราน ๗ มนตริตูลทัดขอประทาน พระองค์อย่ามีดวงมาน พระหฤทัย
จงเวรา ๗ หากพระองค์เสด็จตามมฺหิงสา ละทิ้งเสนา ปรชาณฺุราชสตรพฺลนิกร ๗
คงหมดสิ้นทั้งพระนคร หมดองค์พานรไม่มีที่พึ่ง เลยนา ๗

(พุทธสาสนบัณฑิตย, 2539 ง : 62-63)

คำสอนเรื่องตเว่นจากการทำชั่ว ยังปรากฏในตอนทีอินทรชิตถูกพระลักษมณ์ฆ่าตาย ฝ่ายกรุงราชนิโกรธแค้นมากจนคิดฆ่านางสีดา แต่รักษเสนาบดีได้ห้ามไว้ เนื่องจากเห็นว่า หากฆ่านางสีดาให้ตายไปก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด ดังความว่า

คำถอดความ

เทาะเบยนสีดาโอยอนตราย พระรามเทพนาย นวภูชาจ่อวีแอ พระองค์ ฯ พระรามภูพริภุสทธรัง ภูะเฎิมขพลช่ง พุทธิงทรโณสาธา ฯ สีตาภูจวลิมวยณา ภูะเฎรามพริภุสท ลัณณลัณงวลลัฬุท ฯ เทาะนาเบยนเณเณะโอยบาต เราจแตรวลลิกาต เณเณะพุณณลอนตราย ฯ กุติมวย ขณูปมาถวาย อนกมวยทรรังรูปกาย อนกมวยนุว เบยนพาธา ฯ เทาะเฎียรเทายลัฉายา เทาะนุวยกสาสตรา กีกาตฉายาอนกเนาะ ฯ ภูลั แบกแฉฉา ปรังเคะะ พุณณลตรูฉะเฉพาะ ตรังองคองกเนาะเฬียณา ฯ กุติมวยขณูปมา ถา พลัมวยมหิมา กัณวลนุวพิลยงฆนง ฯ รัฬสเนาะฆ่าเหียลุนเทหาทาง ยลัแตรคนลง แณล สกสัณกพลัเนาะ ฯ เทาะปึนุวเบยตเบยน พลัณาลุนเทหา ยลัแตรสกเนาะ วายวาทกัจาทสก เนาะ ฯ ภูลัภูชาจ่อขายขายเราะ พุณณลตรูฉะเฉพาะ ตรังองคพลัเนาะเฬียณา ฯ พลัเนาะคัพระราม สกภูจสีตา เทฬัศรีรัตนมารยาท ฯ เนาะปึนุวเบยตเบยนสีดา โอยฆาต สีตาพูาต พังมงคจเร็นราชา ฯ

คำแปล

แม่เปียดเบยนสีดาให้อันตราย แต่พระรามเทพนั้น หาได้ขาดอะไรที่พระองค์ ฯ พระรามตั้งหนึ่งพฤกษาทรง ดุจตันสูงส่ง และแผ่กิ่งก้านสาขา ฯ สีตาดังหนึ่งเถาว์ลัยนา ขึ้นได้พฤกษา อันมีเถาว์ลัยพันไว้ ฯ แม่เปียดเบยนต้นไม้นั้นให้หาย ตัดเถาว์ลัยให้มลาย ไม้นั้นหาอันตรายไม่ ฯ ความหนึ่งนั้นข้าพระองค์อุปมาถวายเป็นว่า ผู้หนึ่งทรงรูปกาย ผู้หนึ่ง จะเปียดเบยนพาธา ฯ แม่เดินไปถึงฉายา แล้วเอาศาสตรา ตัดเงาผู้นั้นทันใด ฯ ถึงดาด แดกบั้นเหมือนด้ามหลวมหลุด ไม่เคยถูกองค์ผู้นั้นเลยนา ฯ ความอีกหนึ่งข้าพระองค์ อุปมาว่าวงหนึ่งมีหิมา มีไธด้วยพิษร้ายแรง ฯ งูนั้นกัดแล้วเลื้อยไป เห็นแต่รอยทาง ซึ่งคราบลอกของงู ฯ แม้จะเปียดเบยนงูซึ่งเลื้อยไป เห็นแต่คราบอยู่จะตวัดตักกำจัด คราบนั้น ฯ แม้ขาดกระจายไปสิ้น ก็ไม่เคยถูกเฉพาะตัวงูนั้นเลยนา ฯ งูนั้นคือพระราม ากราบดุจสีดา เทฬัศรีรัตนมารยาท ฯ ถึงแม้จะเปียดเบยนสีดาให้ถึงฆาต สีดาไม่อาจ เป็นมงคลเจริญในพระราช ฯ

(พุทธศาสนบัณฑิตย, 2539 ญ : 10-12)

2.3 รู้จักเคารพ เป็นมงคลข้อที่ 22 ในมงคลสูตร คือ **การไว จ** โดยเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรต) สอนให้เคารพผู้ใหญ่ กล่าวคือ น้องต้องเคารพพี่ เพราะพี่เปรียบเสมือนพ่อ นอกจากนี้ยังสอนไม่ให้น้องถือโกรธผู้เป็นพี่ ดังที่กุ่มภการณกล่าวกับพิเพก ความว่า

คำถอดความ

นาปามกชาสตรูณิงอนกขาบง ฯ อนกเสมิพระชนกบาทาง พุควรบางจ เทาสาณูเทาสรังฤกาน ฯ อนกชาอิสุรภูมึปรมาณ เมตจปาอาจหาน ปรมาณปรมาท เชลฐา ฯ

คำแปล

อันน้องมาเป็นศัตรูกับพี่ ๆ ผู้เปรียบดังพระชนกเจ้าเอ๋ย นั้นไม่ควรเลยที่น้อง
จะผูกโทษานุโทษ ๆ ท่านเป็นผู้ใหญ่เหลือประมาณ เหตุใดเจ้าจึงอาหาญา ประมาณ
ประมาทเชษฐา ๆ

(พุทธศาสนบัณฑิตย, 2539 ฌ : 10)

2.4 การกระทำนิพพานให้แจ้ง เป็นมงคลข้อที่ 34 ในมงคลสูตร คือ นิพพานสัจฉิกิริยา
จ โดยเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) ได้แสดงให้เห็นว่า นิพพาน คือ ความสิ้นต้นเหตุ ดังที่พระราม
กล่าวกับนางสีดา ความว่า

คำถอดความ

บงนุวนำเมกนลงแลงสถาน อวิชาปิบังขาน บงแวงบงวิลภพจรก ๆ บงนุวนำเม
มาสเทาฎาก ฎลสถานอิตชปาก คิมหานิโรธนิพพาน ๆ

คำแปล

พี่จะพาเจ้าข้ามพ้นสถาน อวิชาอันขัดขวาง ความเมาเมาลุ่มหลงภพจักร ๆ
พี่จะพาแม่มาคไปพัก ดลสถานพำนัก คิมหานิโรธนิพพาน ๆ

(พุทธศาสนบัณฑิตย, 2539 ข : 6)

2.5 มีสติไม่ประมาท เป็นมงคลข้อที่ 21 ในมงคลสูตร คือ อปปมาโท จ โดยเรื่อง
พระรามของเขมร (รามเกรตต์) สอนให้สำรวจความพร้อมของตนเองก่อนทำการต่าง ๆ ดังที่ชมพูปาน
กล่าวว่า การรบกับข้าศึกให้ชนะจะต้องรู้กำลังของข้าศึกเสียก่อน ดังความว่า

คำถอดความ

เมาะฎึงพสา นูยทุทกียกชัยชล ๆ แลงฎึงจรกพยุหมณทล จตุระพยุหครองพล
มหินทรีพยุหพลพยุห ๆ

คำแปล

แม้ว่ารู้กำลัง จะยุทธนาการก็สามารถเอาชนะได้ ๆ อีกทั้งต้องรู้จักพยุหมณทล
จตุระพยุหครองพล มหินทรีคือพยุหะพลพยุหะ ๆ

(พุทธศาสนบัณฑิตย, 2539 ข : 36-37)

นอกจากนี้เรื่องพระรามของเขมร (รามเกรตต์) ยังสอนอีกว่าการใช้ใครให้ทำงานสิ่งใด
ควรพิจารณาให้เหมาะสม ดังที่พระรามพิจารณาว่าในการส่งทูตไปเจรจากับมหาชมพูราชา ไม่ควรให้
หนุมานไปเพียงผู้เดียว แต่ควรให้องคพาไปด้วย เพราะหนุมานมีนิสัยก้าวร้าว ส่วนองคพานั้นมีความสุขุม
และสามารถเจรจาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี ดังความว่า

คำถอดความ

ควรเปรีหนุมานฎ้อทว เทริสทงพลพาล กิพะะกัลลังนิรภัย ๆ ธงน ธงรมาน
อธยาสุริย เมาะจิตตขลังไกร ปฐะปฐุตพุด ๆ แกรงเคธวี โยยขุสจิตต หนุมาน
ริงฎุทธิ พุคิตอเพ็งนุสรล ๆ ธมมดาอนกนาราชสารพากยเพจนธงนุสรล อตโอน
โดยธรมลุจจิต ๆ นึงเอยงยกเคชามิตร ลคิกเคโยยขุสจิตต กิโยยหนุมานอตเหาง ๆ

ควรไยยองค์ทหาผง เทะเทาสณค้ำคอง คณิตคณำบชชบชชน ๗ คาค์จะเกตุกิดำลัฏ
ติสวณ สกตส์แสงเสมิขลวน ในองคณหุนานเสนห์สนิท ๗

คำแปล

ควรใช้หุนานผู้ล้าเลิศ ประเสริฐกว่าพลพาล ผู้อ่อนกำลังนิริภัย ๗ แข็งกร้าว
โดยเป็นนิสัย มั่นจิตเกรียงไกร หากปะทะประทุษอภัยไม่มี ๗ เกรงเขาทำให้ผิดใจนี้
หุนานแรงฤทธิ ไม่คิดถึงเหตุหนักเบา ๗ ธรรมดาผู้นำพาราชาส้าน ถ้อยคำหนักเบา
อภัยโดยธรรมสุจริต ๗ จะยกเอาเขาเป็นมิตร ถ้าหากให้เขาผิด ก็ให้หุนานอดใจก่อน ๗
ควรให้องคทไปด้วย แม้ว่าโทษผิดพลั้ง คิดการรอบคอบ ๗ ท่านรู้ความเหมาะสม
แม่นมั่นก็เสมอตัว แห่งองค์หุนานเสนห์สนิท ๗

(พุทธศาสนบัณฑิตย, 2539 ข : 8-9)

จากผลการวิเคราะห์ดังที่ได้อธิบายมานี้ สามารถอธิบายองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาได้ว่า
เรื่องพระรามของเขมร (รามเกรต) จัดเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาได้เรื่องหนึ่ง เพราะแสดงให้เห็นถึง
หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาที่ทรงคุณค่าตามหลักพุทธธรรม สามารถล่อมเกลาคิดใจผู้ที่ได้อ่านหรือ
ได้ฟังเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรต) ให้รู้ดีรู้ชั่ว เกิดความศรัทธาเลื่อมใส และเข้าใจโลกตามความ
เป็นจริง

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรต) ในฐานะวรรณกรรมพุทธศาสนาพบว่า มีการนำ
หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา มาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินเรื่อง โดยหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา
ที่ปรากฏ ได้แก่ 1) ไตรลักษณ์ 2) มงคลสูตร จึงกล่าวได้ว่าเรื่องพระรามของเขมร (รามเกรต) มีฐานะเป็น
วรรณกรรมพุทธศาสนาที่ผู้ได้อ่านหรือฟัง สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์
ในด้านต่าง ๆ ของการดำเนินชีวิต

เมื่อพิจารณาหลักธรรมคำสอนที่ปรากฏจะเห็นได้ว่า เป็นหลักธรรมคำสอนที่เข้าใจง่าย ทั้งยัง
สามารถน้อมนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีแก่ชีวิต หากปฏิบัติตามก็จะทำให้ชีวิตดีขึ้นและพบกับ
ความสุข เช่น คำสอนเรื่องไตรลักษณ์จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงของชีวิต
มากขึ้น ก่อให้เกิดการเตรียมตัวเพื่อยอมรับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้ คำสอนเรื่อง
มงคลสูตรมีส่วนทำให้เกิดการยั้งคิดเพื่อพิจารณาหาเหตุผล ข้อดี ข้อเสีย ก่อนการทำการกิจต่าง ๆ เช่น
ไม่ด่วนตัดสินใจในยามโกรธ ใช้คนให้เหมาะสมกับงาน เตือนสติไม่ให้ทำงานเกินกำลังและความสามารถ
การไม่จองเวรช่วยระงับความอาฆาตพยาบาทให้สูญสิ้น ความกตัญญูกตเวทีก่อให้เกิดความรัก
ความผูกพันต่อผู้มีพระคุณ การเคารพผู้ใหญ่ช่วยให้เป็นที่รัก คำสอนเรื่องนิพพานแม้จะเป็นคำสอนที่
ไกลเกินความฝันของชาวพุทธ แต่ก็ช่วยให้เกิดการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ นำมาซึ่งความสุขในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และสิทธิมนต์ ดิสน์เทียะ. (2565). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา.
ใน วรรณกรรมพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
เทพประวิณ จันทรแรง. (2553). พระพุทธศาสนาในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. ใน ประวัติ
พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- นภาพกร ศรีสม. (2567). การจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสันติภาพ. วารสารเมธีวิจัย. 1(3), 40-46.
- นิพนธ์ สุขสวัสดิ์. (2521). วรรณคดีเกี่ยวกับพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: พิมพ์เนศ.
- บังอร ปิยะพันธุ์. (2537). ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุษบา เรืองศรี. (2548). วรรณศิลป์และภาพสะท้อนวัฒนธรรมเขมร ในรามเกียรติ์ฉบับพุทธศาสนบัณฑิต เล่มที่ 1-10. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระราชปรียัติ [สุฤษดิ์ สิริธโร]. (2549). งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัฒน์ เพ็งผลา. (2556). วรรณกรรมบาลีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พุทธศาสนบัณฑิต. (2539 ก). เรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 1. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.
- _____. (2539 ข). เรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 2. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.
- _____. (2539 ง). เรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 4. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.
- _____. (2539 ช). เรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 7. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.
- _____. (2539 ซ). เรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 8. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.
- _____. (2539 ฉ). เรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 9. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.
- _____. (2539 ญ). เรื่องรามเกียรติ์ เล่ม 10. พนมเปญ: พุทธศาสนบัณฑิต.
- ศานติ ภัคดีคำ. (2550). ความสัมพันธ์วรรณคดีไทย-เขมร. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ศิวพร ชัยประสิทธิกุล. (2553). ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สนิท ตั้งทวี. (2527). วรรณคดีและวรรณกรรมพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เสฐียรโกเศศ. (2550). อุปลกรรมรามเกียรติ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศยาม.

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

วารสารเมธีวิจัย

(Savant Journal of Social Sciences)

วารสารเมธีวิจัยมีนโยบายในการส่งเสริม เผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมด้านสาขาปรัชญา ศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนศึกษา พัฒนาสังคม การศึกษาการบริหารการศึกษา ภาษา วรรณกรรม และสหวิทยาการ กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน (ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม และฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม) โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 5 ประเภท คือ บทความพิเศษ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ และปกิณกะ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการส่งงานบทความความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างพิจารณาของวารสารใด ๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

สถานที่ติดต่อและการสมัครสมาชิก

สำนักงานวารสารเมธีวิจัย

เลขที่ 555/4 หมู่ที่ 11 ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

E-mail: chakkree_2532@hotmail.com

บรรณาธิการ อาจารย์ ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ โทรศัพท์ 080 – 7506846

ส่วนที่ 1 ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารเมธีวิจัย ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้ อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปลก ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำรา หรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติ และระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารเมธีวิจัย ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ https://so16.tci-thaijo.org/index.php/SJ_SS และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับกองบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 14 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A 4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A 4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่

ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind peer review)

ส่วนที่ 2 บทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ

1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

ส่วนที่ 3 เนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 **วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)** เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 **วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)** เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 **สรุปผลการวิจัย (Results)** เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement) เป็นส่วนที่กล่าวขอบคุณต่อองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการวิจัย รวมทั้งแหล่งที่มาของเงินทุนวิจัย และหมายเลขของทุนวิจัย

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ ( ) แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลายโดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษพร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนคนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “และคณะ” หรือ “et al.”

2. หนังสือ

ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุล และชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อหนังสือ. สำนักพิมพ์. เมืองที่พิมพ์ : เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

3. รายงานการประชุมและสัมมนา

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

4. วิทยานิพนธ์/ ดุษฎีนิพนธ์/ สารนิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ระดับวิทยานิพนธ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา.

5. บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียน. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อหนังสือพิมพ์. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง.

6. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. วัน เดือน ปีที่สัมภาษณ์. ตำแหน่ง (ถ้ามี).

7. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อเว็บไซต์. วัน เดือน ปีที่สืบค้น. ได้มาจาก ชื่อ website.

ส่วนที่ 4 ภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

กำหนดการออกวารสาร

ตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

ตัวอย่างรูปแบบการเขียนบทความวิจัย

ชื่อเรื่องไทย

Title

¹ผู้เขียน และ ²ผู้เขียน¹Author and ²Author

สังกัด (คณะ....มหาวิทยาลัย)

Affiliation (Faculty...University, Country.)

¹E-mail:....., ²E-mail:.....

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อ..... 2) เพื่อ..... และ 3) เพื่อ..... รูปแบบการวิจัยเป็น.....(การวิจัยเชิงปริมาณ/การวิจัยเชิงคุณภาพ/การวิจัยแบบผสมวิธี)ใช้แนวคิด (หรือทฤษฎี).....เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือ..... กลุ่มตัวอย่าง(กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)คือ ..... จำนวน ..... คน ใช้วิธีคัดเลือกแบบ.....เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี .... ชนิด คือ 1) ..... 2) ..... 3) ..... วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้...(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง ในกรณีการวิจัยเชิงปริมาณ ...ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา)ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ
3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยสรุปสาระสำคัญสั้น ๆ

องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ..... (จะเป็นประโยชน์หรือนำไปใช้อย่างไรได้บ้าง ประมาณ 1-3 บรรทัด)

คำสำคัญ: (3-5 คำ).....; .....; .....

Abstract

This article aimed to study (1) .....(2) ..... the sample was.....They was selected by ..... the instrument for collecting data was ..... Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1. ....
2. ....
3. ....

(เขียนในรูป Past tense)

Keywords: .....; .....3; .....

บทนำ

ย่อหน้าแรก เขียนอธิบายประเด็นวิจัย ปรากฏการณ์ ความน่าสนใจ ความสำคัญ โดยนำข้อมูล งานวิจัยที่ตีพิมพ์เพื่อที่จะบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันขององค์ความรู้ (knowledge) หรือการทำงานของนักปฏิบัติ (practice) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาพอสังเขปเพื่อชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมา มีการค้นพบอะไรบ้างและค้นพบโดยใครบ้างเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการนำเสนอให้เห็นว่ายังมีช่องว่าง (gap) ของงานวิจัย

(อ้างข้อมูลตัวเลขจากหน่วยงานราชการ/บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ 1-2 ปี/เจ้าของทฤษฎี)

ย่อหน้าที่สอง พื้นทึวิจัย ปัญหา ความต้องการ หรือลักษณะกลุ่มที่เป็นเป้าหมายของการวิจัยเป็นอย่างไร นักวิจัยได้มีประสบการณ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นอย่างไรบ้าง มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายอย่างไร

ย่อหน้าที่สาม เขียนแนะนำวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงานวิจัยซึ่งจะเป็นเหมือนเข็มทิศบอกแนวทางการทำวิจัย [how?, where?, when?] นักวิจัยชี้ให้เห็นระเบียบวิธีวิจัยที่จะใช้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยที่วางไว้พอสังเขป

บทความวิจัยนี้นำเสนอ ..... (โครงสร้าง และเนื้อหาของบทความที่จะนำเสนอ โดยปกติจะเขียนตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นตามหัวข้อบทความ และประโยชน์ที่จะเกิดแก่วงวิชาการหรือสังคม)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษา.....

2. เพื่อศึกษา .....

3. เพื่อศึกษา .....

สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)

การทบทวนวรรณกรรม

ควรอธิบายถึงผลการสืบค้นเอกสาร บทความ การวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นถึง “ช่องว่างของความรู้” (knowledge gap) ที่ยังไม่ถูกพิจารณา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้สามารถเติมเต็มช่องว่างของความรู้นั้นได้ การทบทวนวรรณกรรมต้องมีการอ้างอิงอย่างครบถ้วน รวมทั้งควรมีการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย

1. ....

2. ....

3. ....

*สรุปผลการทบทวนวรรณกรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนำเอาทฤษฎี /แนวคิดที่
ทบทวนมาใช้ในการวิจัยอย่างไร ในประเด็นไหน*

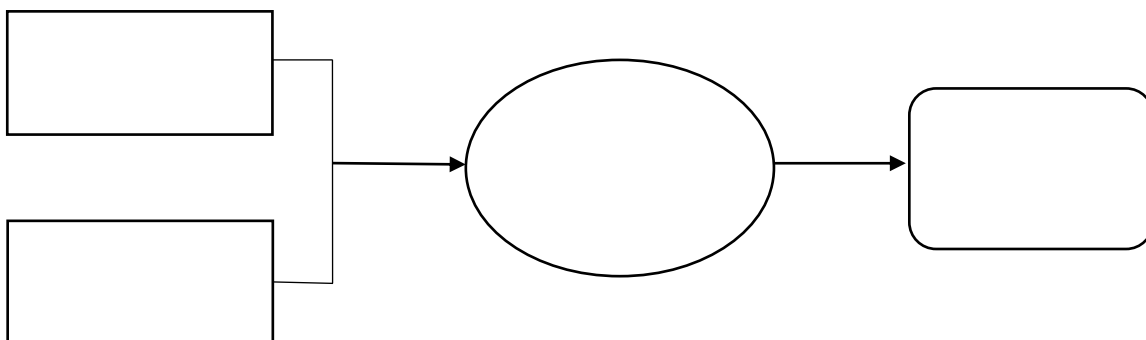
กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิง ..... ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิด
การวิจัยตามแนวคิด/ทฤษฎีของ ..... ประกอบด้วย.....โดยมี
รายละเอียดดังนี้

เขียนตัวแปรอิสระ

กระบวนการ/เครื่องมือ/พื้นที่/กลุ่มเป้าหมาย

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

แบบที่ 1

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ ..... ประชากร คือ .....จำนวน .... คน (อ้างอิง) กลุ่มตัวอย่าง คือ ..... จำนวน .... คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบ.....(อธิบายการคัดเลือกอย่างละเอียด) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี ..... ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา..... 2) แบบสัมภาษณ์ (อธิบายลักษณะ องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย) ใช้ศึกษา ..... 3) แนวทางการสนทนากลุ่ม (ประเด็นการสนทนา องค์ประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร) รวบรวมข้อมูลโดย ..... ระหว่างเดือน ..... ถึงเดือน ..... พ.ศ. .... นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ.....(สถิติพื้นฐาน/สถิติอ้างอิง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

แบบที่ 2

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย (เชิงปริมาณ/เชิงคุณภาพ/ผสมวิธี) พื้นที่วิจัย คือ ..... โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์การประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาศักยภาพและโอกาสทางธุรกิจผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

ขั้นตอนที่ 3 (กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ ลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้)

แบบที่ 3

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย.....โดยใช้วิธีการ..... ดังนี้

1) การศึกษาในเชิง..... หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม
ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง.....ดังนี้

(1) .....

(2) .....

(3) .....

ฯลฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา
รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้าง .....ทั้งในระดับนโยบาย ประชาชน ชุมชน
องค์กร/สถาบันการศึกษา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกองค์กร ชุมชน องค์กรนโยบายในประเทศ โดย
การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ .....เกี่ยวกับ
กระบวนการ.....

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับ

(3) ดำเนินการศึกษาวិเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการ
พัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับ
.....ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่
เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและ
ภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ
ความสัมพันธ์ กระบวนการ.....ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษามาเผยแพร่ให้
.....และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของในระดับประเทศได้รับทราบ

(5) วิเคราะห์รูปแบบและแนวทางการ.....

(6) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

..... มีคุณสมบัติดังนี้

1) เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ.....

2) มีประสบการณ์ในการทำงานด้าน.....อย่างน้อย 5 ปี

3) มีการศึกษาและทำงานวิจัยด้าน.....อย่างต่อเนื่อง

- 4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา .....มีอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร
- 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล .....
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูล.....
- 7) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย .....

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ถ้ามี)

การวิจัยในครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยจาก.....(ชื่อหน่วยงาน
คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย)..... หมายเลขการรับรอง.....

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า.....

ตารางที่ 1.....

.....
.....
.....

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า.....

ภาพที่ 1 แสดง.....

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า.....

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า .....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า .....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า .....ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ.....
(เอกสารสนับสนุน 2-3 รายการอ้างอิง).....

**สังเคราะห์ใหม่ ไม่คัดลอกมาวาง ผลเป็นอย่างไรอธิบายในมุมมองของ
ตนเอง สอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลงานของใคร**

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลมาจากการวิจัย การสังเคราะห์ออกมาในลักษณะ แผนภาพ
แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....
.....
.....

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า .....

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า .....

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า .....

ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้.....

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) ..... ที่สำคัญ คือ ..... สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ

..... โดยควรให้ความสำคัญกับ ..... สำหรับประเด็นในการวิจัย

ครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ .....

เอกสารอ้างอิง (References) (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หนา)

.....(เนื้อเรื่อง TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ปกติ).....

ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามคู่มือการพิมพ์ของสมาคมจิตวิทยาอเมริกา (APA Style)

ตัวอย่าง เช่น

งามพิศ ศรีบัว. (2542). ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของ

เกษตรกรอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จักรี ศรีจารุเมธีญาณ. (2562). วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยมหา

มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-

407.

วิเชียร มีบุญ. (2541). พิธีกรรมจับปลาบึกในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ

จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้น

มนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the*

nineteenth and twentieth centuries. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ

(บรรณาธิการ), สังคมไทยใน 200 ปี (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.

อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะ

วิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและ

ปริมณฑล. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 12(1), 561 - 589.

ตัวอย่างการเขียนบทความวิชาการ

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....(F 18).....

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ...(F18).....

(เว้น 1 บรรทัด)

ชื่อผู้เขียน.....(F14).....(ไทย, อังกฤษ)

หน่วยงานที่สังกัด.....(F14)..... อีเมล.....(ไทย, อังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด)

บทคัดย่อ

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

คำสำคัญ.....(F16) (ประมาณ 3-6 คำ).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Abstract

.....(F16).....

(เว้น 1 บรรทัด)

Keyword.....F 16 (ประมาณ 3-6 คำ).....

(ส่วนเนื้อหาบทความ).....(F16).....

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

บทสรุป

เอกสารอ้างอิง ตัวอย่าง เช่น

- งามพิศ ศรีบัว. (2542). ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจากการปลูกยาสูบของเกษตรกรอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จักรี ศรีจารุเมธีฐาน. (2562). วัฒนธรรมทางการศึกษาในโลกยุคใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม). หน้า 401-407.
- วิเชียร มีบุญ. (2541). พิธีกรรมจับปลาปักในลุ่มน้ำโขง บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียงอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อคิน รพีพัฒน์, หม่อมราชวงศ์. (2526). *Persistence within change: Thai society in the nineteenth and twentieth centuries*. ใน ณรงค์ พ่วงพิศ และ พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (บรรณาธิการ), สังคมไทยใน 200 ปี (หน้า 19-58). กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์.
- อังคินันท์ อินทร์กำแหง และคณะ. (2549). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและดัชนีวัดภาวะวิกฤตชีวิตสตรีไทยสมรส วัยกลางคนที่ทำงานนอกบ้านในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 12(1), 561 - 589.